Ex
Bibliotheca Doctoris Brix
de Wahlberg Fürstenbergii

JOSEPHI QUARIN
SACRÆ CÆS. REG. APOST. MAJ. DEPUT.
AULIC. ET INF. AUSTR. REGIM. CONSIL. SANIT.
AC IN NOSOCOM. FRATR. MISERIC.
PHYSICI

METHODUS
MEDENDARUM
INFLAMMATIONUM.

VINDOBONÆ
APUD RUDOLPHUM GRÆFFER. 1773.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

307389 (1)

PERILLUSTRI MAGNIFICO
AC
CLARISSIMO DOMINO

ANTONIO STÖRCK

AUGUSTISSIM.
IMPERATORIS, ET IMPERATRICIS
A CONSILIIS, ARCHIATRORUM COMITI,
STUDII MEDICI CÆSAREO - REG. PRÆSIDI,
ET DIRECTORI, NOSOCOMII PAZMARIANE
PHYSICO, SOCIET. FLORENT. ACADEM.
SCIEN. SIEN. ACAD. PRINCIP. HASS.
INSTIT. BONON. ET ACAD. NATUR.
CURIOS. &c. &c. MEMBRO

VIRO

ARTE, HUMANITATE, ET CANDORE
INSIGNI
OB VITAM BIS CONSERVATAM
IN JUSTÆ GRATITUDINIS TESSERAM
HOC OPUSCULUM,
ET SEIPSUM
DEDICAT

AUCTOR.

Nos decebat
Lugere, ubi eſſet aliquis in lucem editus,
Humanæ vitæ varia reputantes mala.

EURIP. apud TULL.

PRÆFATIO.

Promiſeram (a) methodum de medendis inflammationibus, & malis chronicis. Verum materiæ dignitas, amplitudo, & onerosa, quam exerceo, praxis, fecere: ut de ultimis

agere

(a) In Præfat. Method· medend. febr.

agere per tempus differre cogar. Proxime tamen datam liberabo fidem, &, tam alienas, quam proprias, de morbis chronicis animadverſiones candide & ſuccincte communicabo.

CON-

CONSPECTUS.

CAPUT I.
De Inflammatione in genere. 1
CAPUT II.
De Phrenitide. 19
CAPUT III.
De Angina inflammatoria. 30
De Angina ſcirrhoſa. 47
De Angina paralytodea. 51
De Angina putrida. 53
De Angina aquoſa. 63
CAPUT IV.
De Pleuritide. 67
CAPUT V.
De Peripneumonia. 97
De Peripneumonia notha. 132
CAPUT VI.
De Paraphrenitide, Mediadiſtini, & Pericardii inflammatione. 136
CAPUT VII.
De Hepatitide. 140
CAPUT VIII.
De Gaſtritide. 151

CAPUT

CAPUT IX.

De Colica. 159

De Colica inflammatoria. 160

De Colica flatulenta. 172

De Colica bilioſa. 178

CAPUT X.

De Ileo. 183

CAPUT XI.

De Nephritide. 203

CAPUT XII.

De Rheumatismo. 212

Formulæ. 231

CAPUT

CAPUT I.

DE

Inflammatione in genere.

Definitur inflammatio, quod ſit tumor rubens, ſplendens, renitens cum calore, dolore fixo, pulſu duro, & functione læſa partis adfectæ.

Non requiritur, ut hæc ſigna omnia adſint. Nam ſæpe tumor inflammatæ partis non in conſpectum venit. Quandoque doloris loco, ut in peripneumonia, & hepatitide, anxietas adeſt. Nonnunquam, ut in ophthalmia, & quibusdam anginæ ſpeciebus, nec pulſus durus, aut fortis tangitur. Imo in gravioribus inflammationibus neglectis, vel male curatis, pulſus parvus & debilis occurrit. Quan-

doque, ſed rariſſime, nullis ſignis inflammatio latens detegi potuit: ſic celeberrimus Univerſitatis hujus Profeſſor Antonius de Haen (a) caſum habet ventriculi perquam inflammati, & gangrænoſi, ubi ad mortem fere usque nec ſigna febris aut gangrænæ in pulſu, nec ſigna doloris in hoc viſcere, nec ſigna alicujus in ejusdem functione defectus adparuerunt.

Verum hæ deceptiones, ut clariſſimus Selle monuit (b), in febribus bilioſis & putridis frequentiores ſunt, quam in morbis vere inflammatoriis.

De cauſa inflammationis diſſentiunt Auctores. Quidam a ſola humorum tenacitate, quidam ex acrimonia quadam partes ſenſibiles irritante: alii ab utraque hac inflammationem produci exiſtimant.

Boërhaavius cauſam proximam inflammationis ſtagnationem ſanguinis in vaſis arterioſis cum majori impetu humorum a tergo motorum ſtatuit.

Alii

(a) Ration. med. part. VI. pag. 263.
(b) Rudiment. Pyretolog. methodic. pag. 108.

Alii volunt, quod ſanguis per arterias tranſudet, & in celluloſam extravaſetur, exiſtimantes melius inde inflammationem ab acribus adplicatis explicari poſſe.

Probant ſuam ſententiam ex ſuppuratione & gangræna, quæ in tunica celluloſa locum habet; ex injectionibus in vaſa ſanguinea per clariſſimum Meckel factis non in lymphatica, ſed in celluloſam penetrantibus: ex animalibus motu ante mortem exercitatis, quorum aorta a ſanguine tranſudante inflammatur.

Uberius de his legi poſſunt Halleri Tomus primus Phiſiologiæ majoris, & Supplementa Erneſti Platneri in Inſtitutiones chirurgicas parentis.

Crudelem illum ſudorem ſanguineum in celluloſa ſpatia pulmonis effuſum vidit Illuſtris Hallerus (a).

Obſtructio in ophthalmia autopſia demonſtratur.

Forte utraque ſententia locum habet; cum ipſe Illuſtris Hallerus in malo inchoa-

(a) Opuſcul. paholog. obſerv. XIV. Hiſtor. I.

to arterias obſtructas eſſe poſſe contendat: ſed

Non noſtrum inter vos tantas componere lites,

quæ forte in curatione nullam diverſitatem creant; cum ex utraque opinione remedia ad celeritatem ſanguinis minuendam, cruoris firmitatem adtenuandam, & acrimoniam corrigendam commendentur.

Obſtructio illa vel effuſio ab innumeris naſci poteſt: ut ab acribus ingeſtis, calore, motu vehementi, evacuationibus conſuetis ſubpreſſis, vi externa &c.

Mediæ ætatis homines magis morbis inflammatoriis obnoxii ſunt, quam infantes & ſenes.

Prognoſis variat pro ratione ætatis, ſubjecti, epidemiæ.

Facilius enim ceteris paribus inflammatio in feminis, & junioribus curatur: quam in adultis, & duro labore fractis corporibus, ob canales mobiles, & humores minus denſos.

Gravidæ duplex periculum incurrunt morbi inflammatorii, & abortus metuendi.

Phthi-

Phthiſicis inflammatio viſceris nobilioris, ut pulmonum, hepatis, accedens fere lethalis.

In ſcorbuticis ne levis quidem inflammatiuncula, licet ab externis cauſis in cruribus nata, reſolutione tollitur; ſed fere ſemper in ulceroſam diatheſin degenerat.

Idem etiam in aliis omnibus cacochymiis, quæ acrimoniam comitem habent, obſervavit van *Swieten*.

Inflammatio benigna reſolutione, criticis evacuationibus, metaſtaſi ad alias partes ſolvitur; vel in ſuppurationem, gangrænam, ſphacelum, ſcirrhum abit.

Benigna reſolutio tantum ſperanda in mitiori malo, & humoribus blandis &c.

Evacuationes criticæ ſunt, quæ morbum levant, & prægreſſa coctione adparent.

Utplurimum ea via fiunt, per quam a viſceribus in ſtatu ſano quædam excerni videmus. Hinc in hepatitide, & inteſtinorum inflammatione diarrhoea, in nephritide urina, in peripneumonia ſputa critica &c, crebrius obſervantur.

Metaſtaſis prævidetur: ſi nec benigna reſolutione, nec critica evacuatione morbus ſolvatur; aliæ vero partes, ut inguina, parotides &c. tumeant, rubeant, doleant.

Si enim ad partes nobiliores, ut hepar, lienem &c. contingant: mors plerumque ſequitur, niſi alia evacuatio ſuccedat.

Malum in ſuppurationem abit, ubi inflammatio vehemens, ſed non maxima, nec benigna reſolutione, nec critica evacuatione ſolvitur.

Docent eam in parte nobiliore remiſſio ſymptomatum, horripilationes absque alia ratione manifeſta ſuccedentes, febricula, & ſi poſt dolorem acutum ponderis ſenſus in loco adfecto percipiatur.

Nonnunquam tamen acerbiſſimus dolor ſupereſt, licet locus ſuppurandus perfectiſſime maturuerit; quia pus collectum, & auctum quotidie, cutim incumbentem diſtendit, & ſenſim dilacerat.

Fluctuatio tumoris preſſi, quæ ut ſignum ſuppurationis factæ ſtatuitur, commode nec quidem in externis partibus percipi poteſt, niſi emineat tumor; dum enim in pannicu-

lo

lo adipoſo profunde inter muſculos decurrente abſceſſus hæret, hoc ſigno non facile detegetur.

Aliquando a pure diſtento ſic comprimuntur vaſa cutanea, ut ſublato vitali influxu & effluxu humorum pars gangræneſcat, & ſublividum colorem aquirat.

Collectio puris in loco clauſo vomica audit.

Hæc diu relicta eroſiones per vias varias, ſinus, fiſtulas creat: vel reſorpta febrim incendit.

De puris reſorptione dubitat Clariſſimus Platnerus junior, & eos errare credit, qui pus, ſanguinem in tumore quieſcentem liquefactum, & cum tunicæ adipoſæ ipſorumque vaſorum finibus exeſis miſtum, ſtatuunt: ſed ea mala, quæ a reducto pure duci ſolent, a materia purulenta ex ſanguine excuſſa, & a viſcerum officio ſuo exequendo imparium inertia, & hebetudine quadam repetit.

Non negare cupio diatheſin purulentam in ſanguine exiſtere, cum ex levi & anguſto ulcere tanta quandoque puris copia emanare ſoleat, cui nec continendo, nec præpa-

rando illa vel tumoris vel ulceris anguſtia par eſſe poterat.

Peſſima tamen mihi mala occurrebant, quæ reſorpto puri originem debebant. Ideo & Celeberrimus Pringle abſceſſus in febribus continuis ortos brevi aperiendos ſuadet.

Vomica rupta majus vel minus periculum portendit pro ratione puris, & pro diverſitate partis, quam occupat.

Optimum eſt album, ſpiſſum, inſtar cremoris lactis, adtactu pingue, inodorum. Quo magis ab his qualitatibus recedit, eo pejus.

Gangræna ſequitur, ubi inflammatio maxima, rubedo ſumma in purpureum vergens, calor urens, & dolor magnus, continuo increſcens, obſervatur.

Præſens noſcitur phænomenis inflammationis absque ratione ſubito ablatis; debilitate; frigore extremorum.

*S*i pars viſibilis ſit: colore cinereo, fuſco, livido, nigro; puſtulis ichore ſubflavo, rubello, nigro refertur.

Licet in parte gangrænoſa proprie nullus ſenſus ſit, a partibus ſubpoſitis, & ambien-

bientibus adhuc vivis & inflammatis non raro dolor oritur, qui pro bono ſigno habetur, ſi in toto ambitu partis jam gangrænoſæ rubor, dolor, calor, tenſio &c. inveniantur; modo non tam valida ſint hæc ſymptomata, ut metus ſit, & hanc inflammationem in gangrænam tendere.

Novimus enim tunc vitam ſuperſtitem in reliquo corpore moliri ſeparationem gangrænoſi corrupti a vivis partibus vicinis.

Variat periculum pro diverſitate partis adfectæ, ætatis, temperamenti, & virium ægri.

Si in parte gangrænoſa omnis ſenſus, motusque pereat, & fœtor cadaveroſus accedat: ſphacelus adeſt.

In partibus externis cute tectis pars ſphaceloſa inſtar arefacti corii dureſcit, in reliquis potius in tabem gangrænoſam deliqueſcit.

Gangræna eſt incipiens mors partis, ſphacelus perfecta mors.

Gangræna utplurimum panniculum adipoſum, ſphacelus cuncta ad oſſa usque inficit.

Gangræna præcedit, ſphacelus ſequitur: niſi ab oſſis corruptione, medullæ, vel perioſtei originem duxerit.

Omnis ſphacelus periculum portendit, quod augetur pro ratione ætatis, temperamenti, & partis, quam occupat.

Superiora petens, ſingultu, ſudore frigido ſtipatus, peſſimus.

Si inflammatio tumorem durum, indolentem relinquat, ſcirrhus dicitur, cujus utplurimum ſedes glandulæ ſunt: licet etiam in aliis partibus tales præternaturales duri indolentes tumores naſcantur.

Scirrhus per ſe eſt innocuus: ſed dum mole augetur, vicina comprimendo, inflammationes, atrophias, ſphacelos creat.

Scirrhus ſemper ægre ſanatur, cum materies in glandulis collecta, & inſpiſſata extra circulationis limites quaſi hæreat, neque impetus liquidi arterioſi directe adeo in hæc loca agere poſſit.

Inveteratus, & qui in glandulis magis compoſitis hæret, curatu difficilior.

Si in ſcirrho titillatio, pruritus, rubor, dolor urens, pungens; color ex rubro

bro in purpureum, lividum mutetur; durities maior, ſcabra, cum eminente apice; vaſa ſanguifera vicina tumentia, varicoſa, craſſa, atra animadvertantur: cancer dicitur. Licet & hic absque ſcirrho prægreſſo, ut in lingua, labio oris, quandoque naſcatur, qui a nonnullis cancer fungoſus dicitur.

Antea deſcriptus occultus audit. Ubi vero excoriata quaſi epidermide denudatur, & aperitur; tenuis, acer ichor transprimitur: apertus nuncupatur.

Dictis ſignis occultus cancer in partibus corporis externis hærens ſatis cognoſci poteſt: ubi autem in interioribus deliteſcit, difficilius hoc ſcitur.

Scirrhi prægreſſi ſigna, calor, & dolor in iis locis, in quibus antea inertis tantum ponderis ſenſus percipiebatur, lucem in obſcuris his caſibus dant.

Prognoſis eſt peſſima. Cancer occultus, non admodum dolens, ab hominibus temperanter viventibus diu absque graviori moleſtia ferri poteſt. Secus vicinæ partes adficiuntur, fœtor cadaveroſus, hæmorrha-

giæ lethales, febres, convulſiones, mors, ſequuntur.

De cura generali inflammationis brevis ero: cum chirurgica viris in hac arte exercitatis relinquam; medica vero ex ſequentibus Capitibus inflammatorum viſcerum abunde, ut opinor, pateant.

Indicationes ſunt: ut impetus humorum exorbitans minuatur, a partibus nobilioribus derivetur, nimis torpens excitetur; craſſum incidatur, crudum coquatur, & coctum evacuetur.

Impetus humorum minuetur, & a partibus nobilioribus derivabitur, venæ ſectionibus, hirudinibus, clysmatibus, fomentis, ſinapismis, purgantibus antiphlogiſticis.

Phlebotomia efficaciſſimum in inflammanibus eſt auxilium: partim ad humorum copiam minuendam, adtritum & impetum in locum obſtructum minuendum: partim ut depletione facta, diluentia, ſolventia, eo validius vim ſuam exerere poſſint.

Optime vena ſecatur in loco parti inflammatæ maxime vicino.

Quæ

Quæ in tractatu de febribus medendis de venæ ſectionibus dicta fuerunt (a), huc revocanda ſunt.

Verum non ſolum morbi inflammatorii feliciſſime per phlebotomiam debellantur: ſed & futuri præcaventur in iis, qui diſpoſitionem ad inflammationes: nempe vaſa robuſta & humores denſos habent; qui ſpirituoſis abutuntur; aut ob negotia injuriis aëris, motibus violentioribus ſe exponere coguntur.

In juvenibus enim & ſanguineis, febribus acutis correptis, a ſanguinis miſſione neglecta phrenitidem, inflammationem ventriculi, & pulmonum lethalem vidit Fridericus Hoffmannus.

Verum Medici nomine indigni ſunt, qui ob quemlibet dolorem, æſtum, & anxietatem, ſanguinem detrahunt: inde Lommius (b), & van Swieten omne corporis robur ſolutum, ac hydropes; *Sydenhamus* manias; Tiſſot

(a) Pag. 7. 8.

(b) De curandis febribus continuis pag. 25.

Tiſſot in hyſtericis ſpasmos, & convulſiones viderunt.

De venæ ſectione repetita prophylactica Galenus optimum judicium tulit. *S*æpius per annum venam ſecare non expedit, quippe cum ſanguine e vena vitalis excernitur ſpiritus; eo autem copioſius abſumpto, univerſa corporis moles refrigeratur, omnesque naturales operationes deterius perficiuntur.

Craſſum in inflammatione incidetur, & crudum coquetur per ea, quæ relaxant, ſolvunt, absque quod humorum impetum, & velocitatem augeant.

Hinc varia remedia ex hordeo, avena, radice graminis, althææ, rob ſambuci, melle, oxymelle, ſyrupis ex fructibus horæis paratis, cum largiori nitri doſi, parari poſſunt.

Ubi febrilis impetus languet, quod ex viribus, pulſu, habitu ægri patet: ab evacuationibus, multum reſrigerantibus, abſtinendum; ſed ad vinoſa, veſicantia, camphoram, & moſchum confugiendum.

Veſicantia optime monente Clariſſimo Ludwig minime conveniunt in ſiccis corporibus, imprimis ſi ſpasmi vehementiores,

vel

vel inflammatorii motus univerſales adeſſe obſerventur.

Veſicas factas ſolummodo aperire oportet. Cavendum, ne epidermis auferatur; quia hoc dolores tantum auget, & nihil ad ſanationem contribuit

In ſuppuratione motus nonnunquam augendus, nonnunquam minuendus.

Moderamen adeſſe noſcitur: ſi calor in loco inflammato ſani caloris gradum quidem excedat, nec multum tamen; ſi dolor adſit, ſed non ſummus; ſi tumor, rubor, in partibus conſpicuis augeantur quidem, ſed ſenſim.

Bene itaque monet van Swieten nullum univerſale ſuppurans eſſe: ſed prout vel augeri, vel minui debet motus humorum, diverſam requiri medelam.

Sic in juvenibus, ubi nimius calor, cataplasmata ex lacte conveniunt. In melancholicis, ſenibus, aut frigidæ temperiei hominibus, ſtimulantia requiruntur: ut bulbi ceparum ſubcineribus aſſatarum, gummi galbanum, ammoniacum.

Abſceſſu

Abſceſſu perfecte maturato puri exitus conciliandus.

Si manibus acceſſus detur, id vel ferro, vel cauſtico fieri poteſt.

Verum monet Illuſtris van Swieten, quod major dolor a cauſtico metuendus ſit; cum longius tempus requirat, & cum vehemens ſæpe dolor ſentiatur, dum eſchara ſenſim a vivis partibus contiguis ſecedit. Major præterea cicatricis deformitas ſolet ſequi poſt hujus adplicationem.

Apertura abſceſſus plano plumaceolo tegenda eſt: ut pus collectum libere effluere poſſit, cavendo ſimul, ne faſciæ, vel emplaſtra premant orificium.

Vitandæ turundæ ex linteis carptis, quæ orificium obturando exitum collecto puri impediunt, quod dein in panniculo adipoſo tam facile dilatabili ſinuoſas ſæpe vias quærit. Locus demum mundandus, & conſolidandus.

Taceo gangrænam a frigore, ſenio, contuſionibus magnorum nervorum, aut ſpinæ dorſi, ortam.

In gangræna, quæ inflammationes ſequitur,

quitur, primo examinandum, an vires exorbitent, aut deficiant.

Si pulſus ſit fortis, magnus utcunque durus; calor vehemens, ad extrema corporis usque pertingens; ſi urina colorata, rubra fuerit, novimus magnas circulationis vires eſſe, quæ quandoque licet rarius venæ ſectione minuendæ ſunt.

Medicamenta conveniunt ex floribus ſambuci, aceto, ſucco citri.

Si magna ſitis urgeat, acida mineralia ad gratum acorem diluta pulchre proſunt.

Ubi vires fractæ, pulſus debilis, talia danda, quæ ſpiritus excitant: ut vinum Rhenanum, Auſtriacum, camphora, medicamenta ex meliſſa, mentha, ruta.

Secus indicatur in omni gangræna, ut vires firmentur, putridi ingreſſus in venas impediatur, putredo arceatur, & coerceatur.

His tribus indicationibus cortex peruvianus ſatisfacit, ad unciam unam, duas, nonnunquam tres nychthemero exhibendus.

Quomodo gangrænoſo putrido limites circumſcribendi ſint, & tentandum, ut mortuum a vivo ſeparetur, ad chirurgica pertinet.

Quæ de gangræna dicta ſunt, locum habent de ſphacelo.

Partem extremam in os usque ſphacelatam ſalva vita, una cum oſſe exſtirpandam vult Boërhaavius. Rariſſimi enim caſus ſunt: ubi ſponte ſua partes ſphacelatæ ceciderunt, & natura ſine ullo artis auxilio curam perfecit.

In ſchirrho recenti fomenta emollientia, leniter ſolventia, ex ſapone veneto in lacte ſoluto, inunctiones mercuriales (cavendo tamen ſalivationem) tentari poſſunt.

Interne remedia ex ſapone cicuta ſæpe profuerunt.

His non levantibus exſtirpatio facienda, ſi locus, ſitus ſcirrhi, conditio, robur, & valetudo ægri eam admittant.

Cavendum a ſuppurantibus, rodentibus, cauſticis, diſſipantibus, ne carcinoma ſuccedat.

Cancer non adcretus, ſolus in toto corpore juvenili, ceterumque ſano ilico exſtirpandus.

Varia remedia in cancro quandoque cum ſucceſſu adhibita fuerunt: ut cortex peru-

ruvianus, belladona, cicuta. Ab hac cancros ſæpe mitigatos, quandoque curatos, cum aliis viris fide digniſſimis obſervavi.

CAPUT II.

DE

Phrenitide.

Delirium ferox, & perpetuum cum febre continua acuta phrenitis eſt, inflammationem cerebri, & membranarnm ejus pro cauſa proxima habens.

Nam cadavera phreniticorum corticem cerebri ruberrimum, meninges inflammatas, ſuppuratas, gangræna, aut ſphacelo corruptas exhibuerunt.

Ubi primario cerebrum adficitur, phrenitis vera audit. Si vero, aliis partibus prius adfectis, & encephalon inflammetur phrenitis ſymptomatica oritur: ut a pleuritide, angina, morbillis, variolis, eryſipelate, paraphrenitide &c. nonnunquam accidit.

Morbus a phrenitide diverſus eſt: dum materies morbi aliis partibus adfixa delirium ferox creat: ut in febribus continuis a bile putrida circa præcordia hærente notatur, qua excuſſa ilico redit functionum cerebri integritas.

Juvenibus, adultis, agilibus, mente mobilibus crebrior eſt phrenitis; vel & iis, qui diſpoſitionem ad inflammationes, nempe vaſa contracta, robuſta, humores denſos, & acriores habent.

Qui jam antea phrenitide laborarunt, facilius ea iterum corripiuntur. Horum pulſus major, & celerior eſſe ſolet, corpus gracile, robuſtum, & calidum.

In nonnullis, ſæpius hunc morbum paſſis membranæ cerebri craſſæ, duræ, & quaſi calloſæ reperiebantur.

Imprimis autem, notante van *Swieten*, proclivitas in phrenitidem obſervatur in morbis, in quibus inflammatoria quidem diſpoſitio manifeſta eſt: materia autem phlogiſtica non adeo pertinaciter parti cuidam corporis fixa inhæret, ſed potius vaga, & mobilis videtur. Caſum refert mulieris, cui ob-

orta

orta febre continua acutiſſimus dolor ſiniſtram ſuram occupabat. Adplicuerunt lintea, ſpiritu vini madida parti dolenti; poſt bihorium dolore ſuræ evanido peſſime delirabat, & paulo poſt convulſa periit ſecundo morbi die.

Nimia mentis, & corporis exercitatio; inſolatio; conſuetæ hæmorrhagiæ ſubpreſſæ; abuſus ſpirituoſorum; tempus anni calidiſſimum phrenitidem producere valent.

Inter animi pathemata ira maxime ei gerendæ favet; dum inde ſanguinem majori copia & impetu verſus caput ferri novimus.

Cum phrenitis jam præſens difficillime ſanationem admittat, ſigna illa probe conſideranda, quæ eam metuendam docent: ut vigiliæ, ſomnus turbatus; oculi rubentes; ingens dolor capitis cum ſenſu magni caloris, pulſationis; conſtitutio epidemica.

Præſens noſcitur, ut ſuperius monui, ex febre continua acuta cum delirio perpetuo & feroci. Licet & peſſimæ phrenitidis ſpecies obſerventur, in quibus ægri obſcure tantum delirant.

Oculi ſunt truces, & prominentes; reſpiratio rara, & magna; lingua ſicca; facies rubra inflata.

Nonnunquam phrenitici admodum ſomnolenti, nonnunquam inſomnes ſunt.

In initio morbi pulſus eſt durus; ſed eo provecto quandoque tremulus, undoſus, inæqualis.

Phrenitis idiopathica, quæ in terris noſtris rariſſima eſt, ſummum periculum portendit. Proſper Alpinus ſimilis meminit poſt tres, quatuor horas lethalis (a). Secus tertia, quarta, ſeptima die necat ſopore profundo, vel convulſionibus, raro hanc transgreditur.

Symptomatica valde quoque periculoſa; ſed diutius potiſſimum protrahitur.

A leviori angina, absque bonis ſignis evaneſcente; lethalis ſæpe oritur phrenitis.

Viri gravius laborant, & ægrius evadunt, quam feminæ, teſtante Home (b).

Mala eſt permutatio perpetua ſymptomatum; cum magis magisque ſenſorium com-

(a) De medicin. ægyptior. pag. 50.
(b) Princip. Medic. pag. 103.

commune turbari, & malum ad alias partes propagari notet.

Alvus ſubpreſſa; urina pallida, & tenuis ſiniſtrum præſagiunt morbi eventum: quia acria, quæ excerni deberent, in corpore manent.

Sed & alvi fluxus in initio morbi timendus eſt; cum, teſtante van Swieten (a), ſi in morborum acutorum initio per ſudorem, alvi fluxum, vel aliam quamcunque evacuationem diſſipentur liquidiſſima, ſemper magnus metus ſit infauſti eventus; cum particulæ craſiſſimæ ſanguinis, interpoſito liquido tenuiori, a mutuo contactu, & concretione impediantur.

Peſſimus eſt vomitus æruginoſus; dentium ſtridor; floccorum collectio; feces albæ; ſudor frigidus; convulſio; ſputatio frequens in adſtantes. Mali quoque ominis ſopor ex delirio ſine criſi.

Bonum ſignum; ſi dolor aliarum partium ſuperveniat.

(a) Commentar. in Hermann. Boërhaav. aphoriſm. Tom. I. pag. 655.

Phrenitis & in lethargum, coma, catochen terminatur.

In puerperis, dum ex lochiis retentis nata, frequentiſſime in maniam, & fatuitatem perpetuam abit, obſervante van Swieten.

Levant varices, hæmorrhoides, hæmorrhagiæ narium, & alvi fluxus poſt phænomena coctionis ſequentes; quia materiam morboſam ab encephalo revellunt, ac evacuant.

Solvitur & phrenitis per metaſtaſin; rariſſime per ſudorem.

Urina cum ſedimento cocto criſis ſignum eſt.

Conſtat ex prioribus ſigna quandoque eſſe, quæ phrenitidem futuram præſagiunt. Convenit tunc: ut ſubito ea omnia in auxilium vocentur, quæ impetum humorum minuunt, & a ſuperioribus derivant. Ut venæ ſectio; hirudinum ad tempora, & ſi hæmorrhoides tumeant, ad anum adplicatio. Caput eſt radendum; oxycratum fronti adplicandum; clyſmata, pediluvia, & epiſpaſtica (N. *1.*) ad partes inferiores in uſum vocanda.

Ubi

Ubi a lochiis retentis phrenitidis futuræ metus eſt, inſeſſus ſupra aquam calidam prodeſt.

Corpus moderato frigore reficiendum. & erectum tenendum: ne tanto impetu ſanguis ad ſuperiora feratur. Obſervamus enim hominibus, horizontali ſitu in lecto decumbentibus, caput tumere, & tumorem brevi evaneſcere, dum corpus iterum erigitur. Videmus & in plurimis ægris valide delirantibus increſcere delirium decubitu ſupino, & paululum minui erecto corpore.

Remedia conveniunt antiphlogiſtica, diluentia, lenioribus purgantibus mixta: ut decoctum tamarindorum cum ſucco citri, & nitro (N. 2.).

Phrenitide nata ſimilia fere requiruntur auxilia, quæ cito, & valide agunt: ne in viſcere hoc nobili aut ſuppuratio, aut gangræna lethalis oriatur. Hinc venæ ſectio larga, & per amplum vulnus inſtituenda requiritur.

Suadent multi Auctores, ut arteria temporalis aperiatur; cum facile ad ſubpoſitam calvariam comprimi poſſit. Sed bene mo-

net van Swieten: quod arteritomia non videatur a venæ ſectione differre; niſi quod prior celerius agat.

Attendendum: ne furibundi ægri faſcias ſolvant, & hæmorrhagia lethalis inde ſequatur.

Abſtinendum ab omni detractione ſanguinis pulſu jam tremulo, & undoſo.

Epiſpaſtica acriora (N. 3.) in phrenitide ad plantas pedum conveniunt. Abſtinendum a veſicantibus. Monet Illuſtris van Swieten: ne talia inferioribus partibus adplicentur, quæ motum humorum per totum corpus acriori ſtimulo incitare poſſint.

Adponenda tamen veſicantia, & ad ſuras, & ad nucham, ubi pulſus debilis, inæqualis, intermittens tangitur.

Medicamenta inicantur, ut ſuperius monui, quæ ſanguinem diluunt, adtenuant, humorum molem, & motum, eorumque impetum ad partes ſuperiores imminuunt. Hinc variæ formulæ ex tamarindis, cremore, tartari, aceto, ſucco citri, manna, ſyrupis ex fructibus horæis paratis, addito multo nitro, formari poſſunt.

Pro

Pro potu limonada, vel decoctum (N. 4.) hordei cum aceto, nitro, melle, aut cremore tartari convenit.

In ſymptomatica phrenitide ad genium, & epidemiam morbi attendendum eſt. Sic Sydenhamus obſervavit: venæ ſectionem in quadam epidemia nullum juvamen tuliſſe, ſed clysmata, & ſpiritum vitriolia; in alia vero purgantia juviſſe.

Celeb. Pringle & Home levem camphoræ doſim cum nitro in phrenitide commendant. Mihi vero, ubi pulſus undoſus, tremulus, inæqualis, ſubſultus tendinum, & convulſiones adſunt; moſchus ad tria, aut quatuor grana omni trihorio, aut quadrihorio exhibitus præplacet, quod & nervis amicus ſit, & ſine ſtimulo permanente vaſa permeet.

Ubi vero pulſus æqualis, fortis, plenus, ab omnibus ſtimulantibus abſtinendum.

Boërhaavius in phrenitie, diluentibus, ac evacuantibus non cedente, opiatorum uſum ſuadet.

Commendat & eadem Illuſtr. van Swieten, ubi malum miteſcit: delirium tamen adhuc, & noxiæ adeo vigiliæ in hoc morbo

morbo manent. A lenioribus autem anodynis incipiendum, & ſenſim, ſi priora non ſuffecerint, ad fortiora progrediendum eſſe monet.

Cavendum quam maxime ab opio ad ſomnum conciliandum in initio, aut vigore phrenitidis. Ab eo enim alvi evacuatio adeo proficua ſubprimitur, & ſanguis majori copia ad caput fertur; hinc deliria, inflammatio facile augebuntur. Inde & Celeb. Gorter opium inter cauſas delirii numerat.

Poſt phrenitidem nonnunquam mania, melancholia, amauroſis, ſurditas remanet, a debilitate, & vaſis adhuc dilatatis, erroreque loci obſtructis.

In ſimilibus affecttibus nocent evacuationes. Aër ruralis; frictiones; veſicantia ad nucham, pone aures; victus eupeptus commendanda.

Quandoque malum eſt immedicabile, dum materies obſtruens cum canalibus jam concreta eſt.

Aër frigidiuſculus, ſæpius renovatus in phreniticis neceſſarius eſt. Hinc æſtivo tempore adſperſio frigidæ in pavimenta; ſuſpenſio

ſio linteorum, muria ſalis ammoniaci madidorum, plurimum prodeſt; vel ſi virentis ſambuci, roſarum &c. rami aquæ immergantur.

Omnia inſolita, & ingrata ab ægris removenda. Hinc alii in luce, alii in tenebris, prout has vel illam minus horrent, collocandi ſunt.

Peſſimus mos eſt columbas vivas lacerare, & capiti adplicare. Cum noxium foveant calorem; & dum cito putreſcunt, effluvia earum putrida, bibulis vaſis abſorbta facile febrim incendant.

Qui ob itinera, aut labores radiis ſolaribus ſe exponere coguntur, ſuadente Tiſſot, pileolis albis utantur, aut chartam albam pileo adfigant: ut radii ſolares reflectantur.

CAPUT

CAPUT III.

DE

Angina inflammatoria.

Angina inflammatoria eſt impedimentum, & dolor ab inflammatione partium deglutitioni vel reſpirationi inſervientium ſupra pulmones, & ſtomachum poſitarum: ut aſperæ arteriæ, laryngis, pharyngis, muſculorum oſſis hyoidis, veli penduli palatini, uvulæ, & frequentiſſime tonſillarum.

Epidemica eſt, & ſporadica; idiopathica, & ſympathica. Ultima a podagra, eryſipelate, morbillis, ac variolis retrocedentibus ſæpe naſcitur.

Juvenes, ſanguinei, collum nimium conſtringentes, &, obſervante Sydenhamo, rufi frequentius angina laborant.

Crebrius quoque hic morbus mares, quam feminas vexat.

Impedita tranſpiratio; ſubitæ frigoris, & caloris viciſſitudines; aër per rimas anguſtas,

guſtas, aut portas obpoſitas frigidus, præſertim collo illapſus; equitatio adverſus ventum frigidum; cantus, vociferatio, tubarum inflatio; alimenta, medicamenta, & venena acria; evacuationum conſuetarum ſubpreſſio; conſtitutio epidemica anginam inducere valent.

Nonnullis diſpoſitio particularis ad hunc morbum eſt, ita: ut omni anno eodem adficiantur.

Noſcitur angina inflammatoria ex pulſu celeri, duro; ſiti; dolore faucium; urina rubra &c.

Pro diverſitate partium adfectarum diverſa obſervantur ſymptomata.

Si pharynx ſit inflammata, reſpiratio eſt ſat commoda; deglutitio dolens, impoſſibilis; deglutienda per nares redeunt. Poſterior pharyngis pars, vertebris colli incumbens, aperto ore conſpici poteſt.

In larynge inflammato vox eſt acutiſſima, ſtridula; dolor ingens inter deglutiendum, cum tunc larynx elevetur.

Inflammatio aſperæ arteriæ ſigna externa nulla præbet, cum ore aperto, & depreſſa

preſſa lingua extremum tantum epiglottidis adpareat, glottis vero nunquam in conſpectum veniat. Vox eſt acuta, clangoſa, ſibilans; inſpiratio acute dolens; reſpiratio parva, frequens, ſumme laborioſa; pulſus ob circulationem ſanguinis per pulmones difficilem mire & cito vacillans.

Bene monet Illuſtr. van Swieten (a): quod licet quis in diſtinguendis laryngis, & aſperæ arteriæ inflammationibus hallucinaretur, non adeo multum inde metuendum foret; cum ambæ hæ funeſtiſſimæ ſint, & eandem curationem requirant.

Si ſoli muſculi, elevando oſſi hyoidi inſervientes inflammantur; plerumque tantum in uno latere affectus talis hæret. Inſpectis faucibus nullus ſæpe tumor adparet; cum muſculi illi profundius recondantur.

Diſtinguitur hæc anginæ ſpecies a præcedentibus: quod reſpiratio ſatis libera maneat, neque acuta adeo, & clangoſa vox ſit.

Ton-

(a) Tom. II. pag. 659.

Tonſillæ, uvula, velum pendulum depreſſa lingua facile in conſpectum veniunt. Excreatio iis inflammatis eſt frequens, mucoſa, viſcida; reſpiratio incommoda, difficilis, per nares nulla vel parva; dolor in aurem per tubam Euſtachianam protenſus.

Quandoque plures harum partium ſimul adfectæ ſunt.

Sollicite monet van Swieten: quod ubi muſculi veli palatini, & uvulæ &c. inflammati ſunt, ſæpe non videatur rubedo, dum partem inſpicimus; quia obducitur materia alba. Hinc cavendum: ne forte gravis hæc inflammatoria pro pituitoſa habeatur.

Occurrit ſæpe tumor palati, dum dentes ſuperioris maxillæ carioſi, vel, radicibus ſuis alveolos pertundentes, membranam palatum oſſeum inveſtientem irritant, & inflammant.

Parotides, & reliquæ ſalivales glandulæ tumentes frequentem ſatis anginæ cauſam faciunt.

Prognoſis eſt diverſa ob vehementiam mali, locum adfectum, conditionem ægri, & conſtitutionem epidemicam.

Si inflammatio ſatis levis, humores blandi &c. benigna reſolutio ſperanda eſt.

Solvitur & critice per hæmorrhagiam, alvum, metaſtaſin &c.

Ceterum, ut omnes inflammationes, in ſuppurationem, gangrænam, & ſcirrhum abit.

Ex inflammatione pharyngis ob defectum alimentorum humores acriores fiunt, febris incenditur; ſed major eſt morbi duratio ante illatam mortem.

Summum diſcrimen ex larynge inflammato adeſt: ne a tumore ſubito ſuffocetur æger. Periculum magis augetur, quo propinquius malum glottidi eſt.

Aſperæ arteriæ inflammatio ſubito homines e medio tollit, quod Sydenhamus paucis nonnunquam horis fieri monet. Rariores tamen ſunt funeſtiſſimæ hæ anginæ.

Inflammatio linguæ, maxime circa ejus radicem, nonnunquam ſuffocationem minitatur.

Ab uvula, tonſilla &c. inflammatis, niſi forte peſſime tractentur, vix lethalitas timenda eſt; cum extrorſum adtolli poſſint tonſillæ

tonſillæ, & verſus oris cavum prominulæ inveniantur. Hinc minus periculum eſt, ut vicina laryngis apertura ab his tumoribus obturetur.

Quo plures partes ſimul inflammatæ, eo majus periculum.

Nonnunquam reſolutione, aut ſuppuratione in una tonſilla facta, altera inflammatur.

Peſſimam prognoſin faciunt in angina, dum, impedito reditu cruoris in jugulares externas, tumor ingens vultus, oculi prominentes, ſenſus hebetes, & ſtertor obſervantur.

Funeſtiſſima eſt angina, quæ nec in faucibus, nec in cervice quidquam conſpicuum exhibet.

Lethalis quoque, quæ per epigeneſin ex aliis morbis inflammatoriis, vel acuta oritur. Angina enim venæ ſectionem, & purgantia copioſa requirit, quæ æger, a prægreſſis morbis debilior ferre nequit.

Bonum contra ſignum eſt, ſi collum, & pectus rubeant; quia notat bona metaſtaſi

materiam inflammatoriam ad exteriora tranſire.

Remedia requiruntur ea, quæ humorum motum, & copiam minuunt, atque a ſuperioribus derivant.

Hinc venæ ſectio audax, larga requiritur, recrudeſcente malo ſubito repetenda. Præſtat enim, monente iterum van Swieten: ut exhauſtus ſanguine langueat aliquamdiu æger, quam ut miſerrime ſuffocetur.

Multi commendant ſectionem venarum raninarum; ſed monet Huxham (a): quod venæ ſub lingua non ſatis ſanguinis fundant in vehementi angina. Ideo e brachio prius debitam quantitatem ſanguinis mittendam vult.

Et Illuſtr. van Swieten ſectionem venarum raninarum diſuadet: cum iis apertis augeatur ſanguinis celeritas per arterias his venis reſpondentes, quæ externæ carotidis rami ſunt. Hinc videtur augeri debere ſanguinis motus per truncum carotidis externæ, & omnes ejus ramos, maxime per illos, qui

(a) Oper. Phyſic. Medic. Tom. I. pag. 212.

qui in venas apertas evacuantur. Cum ergo in graviſſimis anginis minimum tumoris inflammatorii augmentum ſæpe ſit lethale, periculum ſubeſt, ſi non prius in locis remotioribus larga venæ ſectio inſtituatur.

Monet Expertiſſimus Brambilla (a): ut venæ raninæ ſecundum longitudinem incidantur; ſecus hæmorrhagia vix compeſcenda oriri poteſt.

Revellendi ſcopo pediluvia, & ubi morbus ex hæmorrhoidibus vel menſtruis ſuppreſſis, inſeſſus ſuper aquam calidam conveniunt.

Partes externæ, ut collum, cervix cataplasmatibus emollientibus (N. 5.) perpetuo involvendæ.

In caſu graviori leviter irritantia, ut ſemen ſinapi, ad dictas partes in uſum vocari poſſunt.

Pringle (b) externe oleum cum ſpiritu cornu cervi panno laneo adplicandum vult.

 Ubi

(a) Chirurgiſch = practiſche Abhandlung von der Phlegmone, und ihren Ausgängen. pag. 111.

(b) Obſervations on the diſeaſes of the army pag. 142.

Ubi hæc levamen non ferunt, factis depletionibus, ad veſicantia brachiis collo, adponenda, recurrendum.

Commendat & Huxham cucurbitas cruentas ad cervicem.

Vapor infuſi florum ſambuci, addita modica aceti quantitate, ubi loca inflammata directe adluere valet, multum prodeſt.

Laudantur gargariſmata ex ſyrupo mororum, decocto hordei cum melle roſaceo, & ſale prunellæ.

Præponit vero Pringle decoctum ex ficubus cum aqua, & lacte addito pauco ſpiritu ſalis ammoniaci, per quem ſaliva adtenuatur, & glandulæ ad liberiorem ſecretionem diſponuntur. Timet enim, ne emunctoria a gargariſmatibus cum acidis factis conſtringantur

Ubi uvula inflammatorio, vel eryſipelatoſo tumore tumet, collutio mollis antiphlogiſtica ſubadſtringens convenit (N.6).

Omnis gargarizatio levis eſſe debet: ne partes inflammatæ ruditer agitentur.

Si continuum, & copioſum tenacis pituitæ ſtillicidium impediat: ut ore clauſo

ægri

ægri hæc continere nequeant; vel ubi malum profundius hæret: injectiones ſimilium per parvum ſiphonem ſæpius repetendæ ſunt, ut partium inflammatarum exſiccatio, & ariditas impediantur.

Secus ab injectionibus per ſyringam abſtinendum: cum notante Celeberrimo Vogel (a) per ejusmodi ſtimulum inflammatio exaſperetur.

Dum imminuta febre per venæ ſectionem, & apta remedia angina non levatur, nec ſigna ſuppurationis adſunt: ſcarificatio amygdalarum inſtituenda, ut defluente inde ſanguine levetur æger.

In caſibus deſperatis, ubi collum externe tumet, inciſio profunda in tumorem a quibusdam laudatur.

Si æger deglutire valet, antiphlogiſtica, alvum moventia, conveniunt: ut aqua laxativa Diſpenſatorii Viennenſis, ſerum lactis tamarindinatum addito pauco nitro.

 Pro

(a) De cognoſc. & curand. præcipuis corpor. human. adfect. pag. 240.

Pro potu ſerum lactis, emulſa (N. 7.); vel ubi ingens ſitis vexat, acida mineralia, admodum diluta conveniunt, præcipue, ubi lingua, uvula &c. inflammantur; nam larynx ejusmodi meraca acida minime perferre valet.

Abſtinendum a fortioribus acidis, aut ſalinis remediis: ne partes adfectæ, aut magis conſtringantur, aut irritentur.

Omnia potulenta tepide ſumenda: ne a frigido potu inflammatio valida in gangrænam mutetur.

Non raro per materiam inflammatoriam, aut per pituitam fauces occupantem, & eas irritantem vomendi conatus, nauſea &c. oriuntur. Cavendum tunc ab emeticis; cum & hæc in angina gravi inflammatoria vix locum habeant, etiamſi ſigna latentis in ventriculo ſaburræ adeſſent.

Clysmata in angina inflammatoria neceſſaria ſunt: acriora vero (N. 8.), & ſæpius repetenda, ubi æger nihil deglutire valet, partim, ut revulſio fiat, partim, ut corpus depleatur.

In

In graviori aſperæ arteriæ, & laryngis inflammatione ægri ſuffocantur, niſi bronchotome ſerventur, a qua abſtinendum, monente van Swieten, ubi pulſus mollis, debilis, intermittens, inæqualis eſt, & extrema frigent: ne ab ignaris, & malevolis mors huic operationi imputetur.

Vana eſt etiam, teſtante Huxhamo (a), hæc operatio pulmonibus quoque inflammatis: quod ex pectoris obpreſſione, ſumma anxietate, perpetua orthopnœa, & ſuffocante quaſi tuſſicula patet.

Bronchotomia tantum inſtituenda tumore inflammatorio, vel circa laryngam, vel in parte ſuperiori aſperæ arteriæ hærente: ut infra locum adfectum ſectio fieri poſſit.

Cognoſcimus ſedem mali ex ſenſu ægri: & licet aliquod circa hanc rem dubium maneret; præſtaret tamen, monente ſæpius laudato van Swieten, in angina certo lethali anceps experiri remedium, quam nullum.

Aeger in loco parum calidiori poſt operationem decumbat: ne aër, mox in pulmo-

(a) Tom. I. pag. 209.

nes veniens, frigore ſuo magis noceat, cum minus caleſcat, ac ſi per os, & nares tranſiret.

Poſt bronchotomiam, dum ſecunda, aut tertia die ob vulnus iterum febris ſupervenit, gargariſmata non conveniunt; quia per concuſſum aſperæ arteriæ gargarizando augeretur partium harum inflammatio.

Ut æger, qui deglutire non valet, nutriatur, clysmata injicienda ſunt ex illis, quæ vix indigent actione viſcerum chylopoëticorum: ut ex lacte, vel jure carnium (N. 9.).

Ultimo paucum nitrum, vel aliquot guttulæ acidi mineralis addendæ ad putredinem præcavendam.

Per ſimilia enemata corpus diutius ſuſtineri poſſe & experientia & ratio ſuadet; cum conſtet non tantum in inteſtinis tenuibus, ſed etiam in craſſis vaſa reabſorbentia, & lactea diſperſa eſſe.

Enemata quinque, aut ſex uncias excedere non debent: ut ægri ea diutius retinere valeant.

Prius inteſtina craſſa clysmate purgante eluenda ſunt in eundem ſcopum.

Si

Si angina nec benigna reſolutione, nec critica evacuatione, aut metaſtaſi ſolvatur; nec inflammatio adeo vehemens ſit, ut gangræna ſequatur: malum in ſuppurationem abit.

Noſcitur id ex præcedentibus: manet febris cum ſenſu pulſationis; pulſus fit mollior; rubedo minuitur; dolor eſt obſcurior; tumor mollior cum puncto ut plurimum albo dein adparente.

Dum indicia ſuppurationis adſunt: vaporibus, collutoriis, cataplasmatibus emollientiſſimis (N. 5) ſtrenue pergendum ad ſuppurationem promovendam, & abſceſſum diſponendum, ut antrorſum rumpatur; nam hujus retrorſum verſus fauces ruptura periculum facit, ne pus in glottidem labatur cum ſuffocationis diſcrimine.

Si abſceſſus ſponte, quod ſæpe fit, non rumpatur, pharyngotomo aperiendus eſt.

Tempus incertum eſt. Raro perfecta maturatio nonam diem excurrit; nonnunquam vero quinta, ſexta die, & citius, ob ſuffocationis metum, aperiendus.

Rum-

Rumpitur utplurimum in os internum: nonnunquam, ſed rarius, ut in tonſillis ſuppuratis, extrorſum in collo ſic protuberat, ut ibi pertundi poſſit.

Quandoque abſceſſus non in parte validiſſime inflammata, ſed in loco latente formatur: quod ex inquietudine; dolore faucium; horriplationibus, caloribus vagis; pulſu molliori, nonnunquam inæquali; ſapore, & odore ingrato noſcitur.

Cogimur quandoque in angina ſuppuratoria, monente Illuſtr. van Swieten, inſtituere venæ ſectionem, licet ſigna doceant abſceſſum jam formari: ne a tumore adfectarum partium tempore maturationis aucto, partes vicinas comprimendo, nova fiat inflammatio. Hinc corpus exhaurire cogimur: ut omnia vaſa inanita collabantur, & ſic ſuffocatio impediatur.

Si ſuppuratio fiat, & ob magnum tumorem metus ſuffocationis ſit, bronchotomia quoque inſtituenda.

Abſceſſu aperto, continuanda adhuc gangarismata, fotus emollientes: ut con-

ſtanti

ſtanti ſuppuratione totum, quod reſolvi non poteſt, conſummatur.

Ad finem, ubi deglutitio, & reſpiratio libera, febris abeſt, gargariſmata (N. 10.) ex foliis roſarum rubrarum &c. conveniunt.

Nonnunquam peſſima metaſtaſis ad pectus fit.

Illuſtris van Swieten notat: quod nullus forte morbus inflammatorius ita volubilis ſit, ac angina inflammatoria; dum ſubito evaneſcente dolore faucium ſtertor in pectore oritur, comitante quandoque dolore punctorio lateris reſpirationem impediente, quandoque abſente omni dolore. Plurimi perierunt ex illis, quos tractavit, tertio, quarto, vel quinto die: licet adhibitis ſubito efficaciſſimis remediis. Pauci evaſerunt, & non niſi cum multa moleſtia.

Pectori, & collo talia adplicanda ſunt, quæ ſive irritando acribus ſtimulis, ſive minuendo atmosphæræ preſſionem, impetum, & copiam humorum verſus exteriora derivant.

In talibus metaſtaſibus mihi rariſſime occurrentibus emplaſtro veſicatorio parti æqua-

æquali emplaſtri meliloti juncto univerſum fere pectus involvebam, decoctum (N. 9.) ex radice graminis, althææ, floribus ſambuci cum oxymelle ſcillitico, & ſimplici edulcoratum largiter exhibebam

Stertore præſente, levem kermes mineralis doſin (N. 12.) ſæpius repetitam, & pulſu parvo non duro, paucum camphoræ (N. 13.) propinabam.

Ubi in angina inflammatoria dolor maximus, febris acutiſſima, neque, inter duos, aut tres dies, aut ſigna reſolutionis, aut metaſtaſis adparent, deglutitio vero, & reſpiratio facilior fit, cum facie cadaveroſa; frigore partium extremarum; pulſu parvo, debili, inæquali; fœtore ingente oris, gangrænam vix medelam capiens ſequitur.

Manibus acceſſu dato partes adfectæ ſcarificandæ. Gargarizatio ex ruta, ſcordio, cum melle roſarum (N. 14.), & pauco ſpiritu ſalis; clysmata ex cortice peruviano (N. 15.) conveniunt.

Qui ſæpius angina laborant, caveant a frigido aëre; collum, maxime noctu, tegant; ea, quæ humorum motum augent, & ad

ad fauces determinant, evitent, ut ſpirituoſa, vociferationem, cantum &c.

Prophylactice hisce proſunt gangariſmata frigidiuſcula ex ſalvia, foliis roſarum rubrarum cum pauco liquore anodyno minerali (N. 16.).

Angina ſcirrhoſa.

Glandulæ partes reſpirationis, & deglutitionis obſidentes, tumidæ, duræ, & indolentes ſcirrhoſam anginam faciunt.

In malo recente frictiones, aceti vapor, & emplaſtra laudantur.

His non proficientibus Boërhaavius commendat earum exſtirpationem, aut corroſionem cum prudentia factam.

Van Swieten exſtirpationem cultro perficiendam vult; cum rodentia, & cauteria, niſi ſimul & ſemel deſtruere poſſint totum ſcirrhum, periculoſa ſint.

Ubi exſtirpatio fieri nequit, cauteria tumoribus adplicata fuerunt magno quidem cum diſcrimine, non tamen ſemper funeſto cum ſucceſſu.

Mitiora tentanda: ut oleum tartari per deliquium; ſpiritus ſalis marini dilutus, cum hic putredini efficaciſſime reſiſtat, & adeo facile irritabilis ipſius cancri malignitas ſpiritum ſalis marini dilutum ferre videatur.

Hæc rodentia penicillo ex linteo carpto excepta per cannulam cavam ad locum adfectum deducuntur: ne vicinæ partes lædantur.

Hoc facto molliſſimis decoctis continuo ore detentis, eſcharæ molliendæ, illisque deciduis rodentia denuo adplicanda. Sic alternatim pergendum, donec tollatur penitus tumor ſcirrhoſus.

Poſt ſingulas rodentium adplicationes attente luſtrandus locus, an in cancrum degenerare incipiat: tunc enim ab iis abſtinendum eſſe prudentia ſuadet.

Raro ſectio ſola ſufficit; ſed requiritur poſt eamdem inuſtio cauterio: ut Ruyſchius ſe experientia didiciſſe teſtatur.

Incurabilis angina eſt: ubi œſophagus, aut in propria ſubſtantia ſcirrhoſus factus, vel a tumoribus ſcirrhoſis vicinis ſenſim anguſtatur, & dein integre clauditur.

Prima

Prima hujus morbi ſigna ſunt: quod ſolidi cibi cum difficultate quadam deglutiantur; ægri leve quoddam obſtaculum ſentiant in œſophago; deglutita pauliſper morentur, antequam in ſtomachum delabantur. Malo provectiori nil deglutire valent; deglutienda quandoque in œſophago ante obſtaculum dilatato hærent, & cum muco oris, faucium, evomuntur.

Credit Illuſtr. van Swieten malum hoc a ſpirituum fermentatorum ingurgitatione, a fervidorum potuum ſorbillatione oriri poſſe, dum liquida coagulantur, & ſolida corrugantur. Addit tamen: frequenter hunc morbum obſervatum fuiſſe, licet accurato examine nihil potuerit detegi, cui ejus origo tribui cum quadam veroſimilitudine poſſet.

Varia idem Illuſtris Auctor adhibuit remedia, ſed incaſſum: ut ſapones penetrabiliſſimos; emollientia; hydragoga fortiſſima; inunctiones mercuriales, emplaſtra ex gummi ferulaceis una cum mercurio, imo ipſam ſalivationem.

Tentari poteſt extractum cicutæ, gargariſmata ex infuſo ejusdem, ubi partem adfectam adluere valent. Vidi enim, & viderunt mecum alii, uſu hujus remedii, quod a veteribus jam ſolvendi ſcopo externe adplicabatur, tumores ſcirrhoſos fuſos, & ſanatos.

In initio mali utiles forte forent hæ pilulæ:

℞ gumm. ammoniac. unc. ß.
extract. cicut. dr. jß.
kerm. mineral. gr. x.
M. exactiſſime & f. l. a. pil. gr. iij.
ſumat ter de die quinque ſuperbibendo vaſculum infuſi cicutæ.

Corpus nonnunquam terra foliata tartari, & ſimilibus purgandum; ſed

Interdum docta plus valet arte malum.

Sunt & aliæ anginæ ſpecies, quæ licet ad inflammatorias non pertineant: tamen hoc loco pauca de iis notabo.

Angina

Angina paralytodea.

Elapſo anno civem habui, cui poſt vertiginem prægreſſam manſit oculus ſiniſter turbidus admodum, palpebra ejusdem lateris difficilius elevabatur, & æger quamdam in deglutiendo difficultatem ſenſit. Nihil in faucibus conſpiciebatur. Metuebam ſubito paralyſim œſophagi. Infauſta prognoſis brevi confirmabatur; dum deglutitio poſt binas a principio morbi horas aboliebatur.

Omnia & a me, & ab aliis præſtantiſſimis Medicis, in conſilium vocatis, fruſtra exhibebantur: & æger febre, & deliriis levioribus accedentibus, miſerrime periit.

In ſimili angina ſuaſit olim Williſius: ut virgula, e pinna cetacea parata, in ſummitate ſpongiam adfixam habens, œſophago immitteretur ſtatim poſt cibum, & potum adſumptum, ut via fiat, qua in ventriculum deſcendere poſſent. Hac methodo ægrum per ſexdecim annos ſic pabulum quotidie ſumentem conſervavit adhuc viventem, dum hæc ſcriberet.

Poſt febres continuas, & intermittentes longiores, evacuationibus juſto copioſioribus inſtitutis, angina naſcitur cum pallore, ſiccitate, & tenuitate faucium, facie hippocratica, nervos & muſculos reſolutos notans, hinc mortem præſagiens.

Replentia, corroborantia indicantur; ſed raro proficua, dum ægri vix quidquam deglutire valent.

Injici poſſunt clysmata nutrientia, roborantia, interpoſitis nonnunquam enematibus ex decocto corticis peruviani.

℞ Cortic. peruvian. unc. jß.
coq. per $\frac{1}{2}$ horam in ℔ iij juris carnium.
Colatur. add.
Nitr. pur. ſcrup. j.

Injiciantur ano omni bihor. unc. jv.

In angina paralytodea a nimia venere nucem indicam, & nuces juglandes conditas cum ſyrupo cinnamomi utiliter quandoque adhibuit amicus optimus Joſephus Baader, anterioris Auſtriæ Protomedicus, & Facultatis Medicæ Friburgenſis Director.

Angina

Angina putrida.

Occurrebat mihi, licet rarius, angina putrida, qualem Huxhamus deſcribit.

Similis Viennam olim devaſtaſſe videtur, & licet ab hac dira lue nos immunes clementia ſupremi Numinis futuros ſperem; deſcribam tamen eamdem breviſſime: ut ſi forte occurreret, ſubito juſta ejus haberetur idea. Peſſimæ enim illæ febres putridæ, quæ hoc & elapſo graſſabantur anno, non raro deglutitione difficili adgrediebantur, anginam mentiebantur, quæ vomitoriis neglectis, ſed venæ ſectionibus largioribus ab imperitis tractata, plurimos e medio tollebat.

Anginam putrido malignam, cujus accuratam ideam indefeſſus morborum epidemicorum obſervator Huxhamus nobis exhibet, præcedebat æſtas humida, frigida, ſæpius procelloſa: & licet Junio, Julio, Auguſto fervidi admodum obſervarentur dies; atmosphæra tamen gravis, & humida erat.

His menſibus nullæ graſſabantur epidemiæ: dein morbus ſequebatur diriſſimus,

qui incipiebat cum rigore; immobilitate colli; horrore, & æſtu alternantibus; dolore capitis; plerumque cum faucium raucitate, & ægritudine; ingenti præcordiorum obpreſſione; vomitu frequenti; alvi dejectionibus; pulſu quandoque celeri, parvo, & tremulo, quandoque tardo, & repente; urina pallida, tenui, & cruda, nonnunquam profunde tincta, turbida ſero ſimili.

Morbus, qui interdiu levis adparebat, noctu admodum increſcebat; tonſillæ, parotides, & glandulæ maxillares inflammatæ intumeſcebant; fauces floridiſſime rubentes maculis albidis, cineris, hinc illinc diſperſis obſidebantur; cruſta ulcerum nonnunquam ſatis valide partes exedebat.

Cutis calida, ſicca, & aſpera; rariſſima in ſudorem proclivitas.

Ulcerum cruſtæ colorem induebant obſcuriorem, & partes vicinæ in lividum vergebant, reſpiratio reddebatur difficilior. Accedebat ſtertor, vox rauca, ſimilis illi, quæ a venereis ulceribus in faucibus oritur. Aegri circa quartum, aut quintum diem magnam copiam purulenti muci, nonnunquam ſanguine

gu ne tincti, quandoque materiam prorſus lividam exſcreabant. Nonnullis ex naribus valde inflammatis & excoriatis continuo deſtillabat materia ſanioſa omnia corrodens. Hujus ex ore, & naribus effluxus ſubitanea ſubpreſſio plures jugulabat infantes.

A materia hac deglutita anus, nares, inteſtina, excoriabantur; vehementia tormina & diarrhoea ſequebantur: ab ipſa hac acri materia trachea corrodebatur, & membranæ ejus internæ fruſta, cum plurimo ſanguine, & corrupta materia exſpuebantur; & ægroti per inſigne tempus langueſcentes tabidi; aut a materia illa, ſubito ad pulmones delata, peripneumonicis ſimiles moriebantur. Eruptiones cutaneæ inſignes adparebant coloris coccinei: ſæpius puſtulæ valde eminebant; ſæpius parvæ erant, melius tactu, quam viſu percipiendæ. Quibusdam ab eruptione anxietas, vomitus &c. minuebantur, maxime, ubi cita & mitis eruptio, & ubi copioſior cutis deſquammatio. Ubi vero exanthemata obſcurum, aut lividum colorem induebant, aut ſubito recedebant; urina limpida reddebatur; convulſiones, œdematoſus

 toſus

toſus corporis tumor; inflatio colli cum facie cadaveroſa; ſingultus accedebant: mors præ foribus erat. Summus morbi gradus quinto, aut ſexto die, tardior adultioribus; criſis vix ante undecimum, aut duodecimum diem, & tunc ſatis imperfecta.

Adultiores nonnulli ſecunda, aut tertia die moriebantur phrenitici, comatoſi, peripneumonici, materia ad encephalon, vel pulmones delata. Nonnulli a tuſſi laborioſa hæmoptoici, hectici, per varias hebdomadas langueſcentes, moriebantur.

Moderatus ſudor tertia, aut quarta die accidens; mutatio pulſus in firmum, & æqualem; cruſtæ faucium mitiori ratione ſecedentes, fundo earum florido & puro adparente; reſpiratio lentior & liberior; oculis reſtitutus vigor, fauſtam formabant prognoſin, & morbus ſudore continuato, urina turbida, ſubſidente, farinoſa judicabatur cum expectoratione copioſa, & larga cutis deſquammatione.

Teſtante Huxhamo in angina maligna venæ ſectio non juvat: imo, ubi pulſus plenus quidem, ſed repens, tardus, & inæqualis,

lis, magna ſpirituum, & virium proſtratio, perpetua anxietas, præcordiorum obpreſſio; torvi, languentes, & quaſi lachrymantes oculi, morbum lethalem facit.

Plethoricis tamen, & ubi ſumma difficultas ſpirandi erat, in morbi principio parva profuit venæ ſectio; nocebat largior, maxime, ubi cruor non cohærebat.

Licet ſanguis primo emiſſus tenui, albida, aut plumbei coloris ſatis tenaci cute tegebatur; reliquus tamen ſub hac cruor virideſcens, & molle quaſi gelatinæ genus conſtituebat cum craſſo nigro craſſamento vix ullo modo cohærente.

Hinc patet: quam graviter errent illi, qui ob ſolam adparentem in ſanguine cruſtam venæ ſectionem, aut largiorem inſtituunt, aut eam repetunt.

In febre epidemica putrida, duobus annis peſſime in Auſtria graſſante, nonnulli ob ingentes capitis dolores pulſu nec pleniore nec fortiori phlebotomiam imperabant; ſed inde nullum levamen ſecutum fuit: imo ſanguine plus juſto educto, ſubſultus tendinum, deliria, & convulſiones brevi accedebant.

Curam incipiebat Huxhamus, ubi alvus adſtricta, clyſmate cum lacte, ſaccharo, & ſale.

Ubi dejectiones crebriores, pauca grana rhabarbari toſti cum ſpeciebus e ſcordio, decocto albo: & ſi diarrhœa erat profuſior, decoctum Fracaſtorii Fulleri, ad cochlear unum, aut alterum exhibitum, ſumme laudat Huxhamus.

Vomitus &c. præcipue in adultis lene emeticum poſcebat; inde faucium dolor minuebatur.

Infantibus cum oxymelle ſcillitico, eſſentia antimonii &c. emeſin excitavit: alias magna tenacis muci copia illos prorſus ſuffocabat.

Mox mixturam ex ſale abſinthii, ſale volatili cornu cervi cum ſucco limoniorum, aqua alexiteria ſimplici præſcripſit, miſcebat pulverem contrajervæ cum parva myrrhæ, & croci quantitate. Ubi febris inſigniter increſcebat, aliquot nitri grana adultis unum aut alterum granum camphoræ addebat, ſi ferebant.

Secundo,

Secundo, aut tertio die præter priora tincturam corticis ſuam alexipharmacam propinabat, quam ſubſtantiæ præponit; cum magis exanthematum eruptionem promoveat, & multo minus ſudoris exortum impediat: qui ubi moderatus, & æqualiter diffuſus tertio, quarto, quinto die, vel & tardius accedens criticus erat, quod urina antea tenuis, limpida, jam in concoctam cum largo ſedimento argillaceo vel pallide lateritio mutata, notabat.

Promovebat hunc ſudorem decocto hordei, avenæ &c. ſudor in ipſis & infantibus valde olebat, & fœtidus erat.

Adultis vitrioli elixirium, aut tincturam corticis peruviani exhibuit, quod gratum antiputredinoſum & alexipharmacum eſt, conſtans infuſo ex malis aurantiis Hiſpanienſibus toſtis, vino rubro clarificato, & aqua parato.

Gargariſmata crebra ex decocto ficuum, florum roſarum rubrarum utilia erant.

Myrrham, mel in vino auſtero; mucilaginem ſeminum cydoniorum cum ſyrupo rubi idæi, paucum tincturæ myrrhæ per ſe,

&

& ſpiritum vitrioli interdum cochleatim ſumebant ægri, imprimis poſt gargarisma adplicatum.

Magnum & promptum levamen ferebat vapor ex floribus roſarum rubrarum, camomillæ, myrrha, & camphora aceto coctis, ſpiritu adtractis.

Tumoribus colli, parotidum, cataplasmata acria, & veſicatoria adplicabantur; abdomini tumido, & tenſo, ubi urina ſubprimebatur, fomenta ex emollientibus, & carminativis, in lacte, & aqua coctis, cum ſale & ſaccharo adhibebat: alvum adſtrictam rhabarbaro, vel electuario lenitivo purgabat; ſignis coctionis prægreſſis corticem in ſubſtantia propinavit; abſtinuit vero, ubi abdomen valde tumidum, conſtipatum erat. Præfert decoctum corticis, quod multo minorem pectoris obpreſſionem faciat.

Licet in initio morbi non conveniſſent purgantia, ad finem tamen lenia cathartica neceſſaria erant: ut putrida colluvies ex inteſtinis evacuetur, ex qua febris protrahitur, appetitus proſternitur, abdomen tumidum

dum ſit, & inſignes glandularum obſtructiones ſequuntur.

Ante mortem hæmorrhagiæ, fœtor cadaveroſus, & totum corpus livore cadaveroſo inſigniter intumuit. Credit Huxhamus (a): hoc a majori dependere aëris copia in ſanguine ab inteſtino motu, calore, & putredine exorta.

Notat & Tiſſot anginam epidemicam plus de putrido, quam inflammatorio participantem, in qua vomitoria laudat, & venæ ſectiones damnat, niſi inflammatorii quid junctum ſit.

Confirmantur his ea, quæ in methodo medendarum febrium notavi (b).

Nempe occurrere febres putridas cum diatheſi phlogiſtica: in his venæ ſectionem parciorem tamen, ac in febre inflammatoria convenire; ſanguinis miſſionem vero nocere in putrida ſine ſtatu inflammatorio.

Patet & ex his ſumma vomitoriorum neceſſitas, ubi putridum in ventriculo hæret (c). Monui

(a) Tom. III. pag. 122.
(b) Pag. 42.
(c) Pag. 43.

Monui quoque extractum aut decoctum corticis non raro præferendum eſſe ſubſtantiæ ejusdem (a).

Confirmatur quoque exanthemata nonnunquam critica eſſe (b): dum ceſſantibus, vel ſaltem plurimum imminutis ſymptomatibus fiunt: hinc & ſtimulantibus, ut camphoræ, ſerpentariæ quandoque locum eſſe.

Damnat quidem Huxhamus ſalium volatilium alcalinorum uſum, & credit inde oleum camino addi. Obſervavi tamen (c) ſummam eorum utilitatem; ubi pulſus tremulus, inæqualis, intermittens, & mollis erat.

Spiritus cornu cervi efficaciam in febre - putrido maligna jam longe ante Anglos Medici noſtri in Styria obſervarunt (d).

Angina

(a) Pag. 23.
(b) Pag. 87.
(c) Pag. 55.
(d) Ephemerid. natur. curioſor. Ann. I. Decur. III. Anno 1694.

Angina aquoſa.

Angina aquoſa vel œdematoſa eſt: dum a tumore albo, aquoſo, frigido, absque inflammationis comitantis ſignis deglutitio, vel reſpiratio impeditur.

Leucophlegmatici, pallidi, debiles hac anginæ ſpecie corripiuntur. Uvula tunc plerumque elongata pellucida fere, & non raro tonſillæ aggeſto humore aquoſo turgent.

Dolor magnus non obſervatur, niſi forte a diſtractione partium per hos tumores facta.

Agitur enim hic tantum de lymphaticis tumoribus, qui in cavis naturalibus faucium ab aggeſtione, & accumulatione liquidi dilatatis hærent.

Tales in tunica celluloſa muſculos horumque fibras inveſtiente, atque in folliculis ſecretoriis fieri poſſunt.

Omnia, quæ exitum lymphæ liberum impediunt, anginam hanc inducere valent.: ut compreſſio venarum ab atheromate, ſteatomate, & ſimilibus tumoribus.

Obſtru-

Obſtructio nata in ipſo folliculo glandulæ per pituitam, calculum, gypſeam materiem; frigus ſubito admiſſum anginam ſimilem generare poteſt, dum meatibus excretoriis a frigore conſtrictis per vaſa adferentia tutius recondita liquidum adducitur.

Sed & ſola nimis debilis humorum circumactio, ut in chloroticis anginæ hujus cauſa eſt.

Minus diſcrimen ab aquoſa, quam ab inflammatoria angina. Prognoſis tamen differt ratione cauſæ, & loci adfecti.

Facilior enim cura, ubi a pituita obſtructa emiſſaria ſunt, quam a calculo: & majus periculum, ſi tales tumores circa laryngem hæreant, quam ſi pharyngem, aut tonſillas occupent.

Cura varia eſt. Cavendum: ne uvula inflammata pro relaxata habeatur, & alumine aut vitriolo tangatur.

Nimium elongata linguæ incumbens polline piperis inſpergi poteſt, aut adſtringentia gargariſmata adhibenda ſunt. His nihil proficientibus amputanda eſt, & hæmor-

morrhagia ſi fiat ſtiptico mediante ſpatula admoto ſiſtenda.

Popularis enim cura per ſuſpenſionem corporis, elevato capite ægri, non abs periculo eſt, notante clariſſimo Zacharia Vogel (a).

Ubi ſuffocationis metus, cauſticis, aut melius ſcalpello humoribus aquoſis congeſtis via concilianda.

Antea autem talia tentanda, quæ aquoſam colluviem de corpore diſſipant: ut calor lecti, medicamenta aromatica, ſudorifera (N. 17.) ex ſaſſafras, lignis ſantalis, ariſtolochia &c.; diuretica ex junipero, millepedibus, ſcilla (N. 18.); fortiora purgantia (N. 19.) ex jalappa, ſcammonio, ut corpus ſubito depleatur, ſic bibulæ venæ cito ſæpe reſorbent effuſam in cavis lympham depletis vaſis majoribus

Commendantur quoque ea, quæ a locis adfectis lympham derivant: talia ſunt veſicantia collo, nuchæ, pone aures adplicata; apophlegmatizonta ex maſtiche, cera, radice pyretri, pipere, zingibere (N.20.).

(a) Beobachtungen XXXI. pag. 213.

Iis, qui ſæpius angina tali laborarunt, proderit fumus tabaci, & aqua vitæ ore voluta.

Cavendum dein victu exſiccante, calefaciente, motu corporis: ne malum jam fugatum redeat.

Ubi debilior humorum circumactio anginam aquoſam facit, ea conveniunt, quæ circulum eorum augent, magis tamen prophylactice, quam ad curam morbi præſentis, & ſimul talia, quæ viſcidum incidunt, & adtenuant: ut pilulæ ex gummi ammoniaco, extracto martis, , extracto enulæ (N. 21.). Quibus vinoſa arrident, vinum medicatum ex cortice peruviano, limatura martis &c. propinandum (N.22.).

Motus, frictiones commendandæ.

Otium, aquoſa, pinguia, legumina, farinoſa evitanda.

CAPUT

CAPUT IV.

DE

Pleuritide.

Dolor punctorius ad inſpirationem auctus cum calore, ſiti, tuſſi, pulſu duro & celeri pleuritis dicitur: licet non raro pulſus parvus, & mollis tangatur, dum ob acerbitatem doloris in morbo vehementiori vix inſpirare audent ægri.

Horror, & laſſitudo quandoque per unum aut alterum diem pleuritidem præcedunt.

Vix æſtate occurrit, frequentius hyeme, frequentiſſime vere.

Crebrior eſt adultis, rarior ſenibus, rariſſima infantibus.

Subjectis denſis, gracilibus, ſanguineis, exercitatis familiarior.

Teſtante Trillero rarius feminæ inde corripiuntur, ſed pejus adficiuntur, ac viri.

Pleuritis vernalis ſæpius epidemica eſt,

in regionibus montanis, frigidis, aquiloni magis expoſitis endemica.

Dividitur in idiopathicam, quæ mox thoracem adgreditur, & ſympathicam, quæ ex aliis morbis, ut arthritide &c. oritur.

Diſtinguitur in humidam, quæ cum ſputis, & ſiccam, quæ absque iis occurrit.

Alia pleuram, huicque adnexam cellulosam telam potius occupat; alia partes integumentis viciniores, v. g. muſculos intercoſtales, & tunicam adipoſam magis adficit: illam internam veram, hanc externam ſpuriam vocant.

In hac ultima ſymptomata mitiora ſunt; & pulſus minus durus, ac tenſus deprehenditur; dolor quoque ab adtactu, & decubitu in locum adſectum augetur; & non raro in parte dolente tumor cum rubore conſpicitur.

De ſede mali diſputant auctores.

Multi viri celeberrimi pleuram indolentem credunt: hinc morbum, quem pleuritidem nominamus, non in ea, ſed in pulmonibus locum habere exiſtimant.

Idem jam elapſo ſæculo 1646. Joannes Manelphus in decertatione de parte adfecta pleuritidis docuit.

Veroſimilis eſt ſententia: quod pleuritis oriatur quandoque a pleura, tunica pinguedinoſa ipſi contigua, & muſculis incumbentibus; ſæpe a ſola externa pulmonum ſuperficie; ſæpius ab omnibus his ſimul inflammatis.

Nam ſectiones cadaverum nunc ſolam pleuram inflammatam, ſuppuratam, & ſphacelo corruptam; nunc ſolos muſculos intercoſtales; nunc has partes omnes ſimul inflammatas exhibuerunt (a).

Ipſe Celeberrimus Morgagnius, qui pleuram inflammatam ſine dolore, aut ſine dolore pungente eſſe docet, caſum juvenis refert, qui in vita pectoris dolore laborans poſt mortem levem inflammationem pleuræ exhibuit.

Illuſtris Hallerus animadvertit (b): quod

(a) Monro Account of the diſeaſes in the Britiſch militari hoſpitals. p. 123.

(b) Phiſiol. maj. Tom. III. pag. 170.

quod pulmones nec multos, nec magnos nervos habeant: quod in vivis animalibus in fruſta diſcerpi poſſint, absque quod ſe multum moveant: & quod magnæ ſuppurationes pulmonum ſine febre, & doloribus obſervatæ fuerint.

Neque nimis ſollicitum de loco eſſe oportet, cum cura eadem ſit, & ii, qui ſedem pleuritidis in pulmone ſtatuunt, dolorem vehementem non ab interna eorum ſubſtantia, ſed ab extima membrana inflammata, quæ continuatio pleuræ eſt, derivent.

Certe ſæpe & pulmo, & pleura ſimul inflammantur, atque tunc morbus pleuroperipneumonia audit.

Notavit Huxham (a): quod longe frequentius, quam vulgo putatur, invadant una, aut invaleſcenti pleuritidi peripneumonia quoque accedat.

Cauſæ pleuritidis ſunt ea omnia, quæ inflammationem producere, & ad has partes determinare valent: ut vaſa rigida, humores denſi; aër frigidus æſtuanti corpori ad-

(a) Tom. I. pag. 89.

admiſſus, tranſpiratio impedita; ſpirituoſorum abuſus; hæmorrhagiæ ſubpreſſæ; potus glaciatus, cum ſanguis inde denſetur, & œſophagus in ſuo decurſu truncis intercoſtalium arteriarum quarumdam ſatis propinquus ſit.

Nonnulli, qui aliquoties pleuritide laborarunt, ob leviores etiam cauſas crebro iterum hoc morbo corripiuntur. In ſimilium cadaveribus vaſa intercoſtalia anguſtiora, quandoque vena azygos mox ſub aorta ſita erat; hinc forte ab hac nimis comprimebatur.

Diagnoſis morbi, ut monui, habetur ex dolore punctorio in inſpiratione aucto cum tuſſi, pulſu duro & celeri.

Dolor utplurimum latera occupat, nonnunquam ad dorſum, & ſcapulas pertingit.

Baglivius pleuritidum occultarum meminit, quas ſequenti methodo magno ægrotantium commodo detexit.

Juſſit eos in dextrum vel ſiniſtrum latus decumbere, decumbentibus imperabat, ut fortiter inſpirent, & tuſſiant, tuncque petebat ab illis, an dolorem, aut gravedinem

perſentiant: quod ſi adfirmarent, res manifeſta erat.

Notandum, quod obeſis mollior, & ſenibus durior pulſus ſit.

Neceſſe quoque, ut arteria utriusque manus exploretur. Sic celeberrimus Zimmermannus minuti ſpatio in parte dextra quinquaginta quinque, in ſiniſtra nonaginta duos ictus obſervavit. Pulſus lateris dextri admodum debilis, ſiniſtri fortis erat (a).

Obſervavit Celeberrimus Pringle (b): quod in hyſtericis & hypochondriacis ab extenſione inteſtini coli per flatus aut excrementa dolor oriatur potiſſimum a pectore dorſum, vel ab una alteram petens partem, reſpirationem impediens, cum tuſſi crebra, & parva. Abeſt tamen cruſta lardacea, & pulſus durities.

Commendat ſimilibus laxantia carminativa, fomenta, & veſicantia. Peſſime vero venæ ſectionem adminiſtrari monet.

Prognoſis eſt diverſa ratione ſubjecti, ſexus, ætatis, ſymptomatum.

Quo

(a) Von der Erfahr. in der Arzneykunſt Erſt. Th. p. 357.
(b) Pag. 161.

Quo plura loca inflammantur, eo periculoſior morbus.

Pleuritis recidiva vix curanda.

Ex abuſu vini, & ſpirituum fermentatorum nata ſæpe jam tertio, aut quarto die lethalis obſervata fuit.

In gravidis majus diſcrimen, tum quia ægrius venæ ſectionem ferunt, tum quia iis diaphragma minus deſcendit, hinc pectus magis dilatare debent. Non tamen abſolute lethalis eſt, ut Hippocrates pronunciavit.

Trillerus obſervavit ſiniſtri lateris pleuritidem rariorem eſſe, ſed diuturniorem, & graviorem.

Difficilius utplurimum ſanatur ſicca, ac humida.

Pleuritis ut reliqui morbi graves aut in ſanitatem, aut in morbum alium, aut in mortem abit.

Si humores blandi, inflammatio non admodum magna, morbus recens: benigna reſolutione ſolvitur.

Evacuationes criticæ per ſputa, alvum, hæmorrhagiam narium fiunt. Urina cum ſedimento potius criſin comitatur.

Oportet, ut hæmorrhagia narium intra primum & quintum diem accidat. Serior, licet utilis ſit, morbum protrahit.

Hæmorrhoides vix criticæ ſunt, niſi ab iis ſubpreſſis pleuritis oriatur.

Dolor humeri, ſcapulæ, cum levamine manifeſto doloris pleuritici morbum critice ſolvi notat. Certe nullum, & graviſſime decumbentem, cui id accidebat, obiiſſe vidi.

Miliaria moderato regimine prodeuntia morbum quidem levant, criſin vero, ut Allonius voluit, non abſolvunt, niſi in pleuritide catarrhoſa.

Si inflammatio non admodum valida ut gangræna ſequatur; vehementior tamen, ut aut benigna reſolutione, aut critica evacuatione tollatur: in ſuppurationem abit, cujus ſigna & diverſi exitus in ſequentibus dicentur.

Morte terminatur pleuritis, dum aut ægri ſuffocantur, cum ob doloris acerbitatem vix reſpirent; vel gangræna ſupervenit, quæ metuenda, ubi dolor ſubito ceſſat, ſpirandi tamen difficultas, & pectoris obpreſſio adhuc continuat, vel increſcit.

Non-

Nonnunquam vehemens gangræna inducitur, dum plebs flatus ſupponens ſpirituoſa exhibet.

Pulſus debiliſſimus; reſpiratio frigida; extremorum frigus, lethalia ſunt. Hippocrates notavit; quod pleuritici pereant, quibus ſtrepitus multus in pectore eſt, facies triſtis, oculi icteritii, ac caliginoſi.

Cura a venæ ſectione larga ex vulnere amplo inchoanda; cum obſervata doceant, phlebotomiam unicam ad uncias quatuordecim, vel ſexdecim inſtitutam plus efficere, quam crebriores, & parciores.

Conſideranda tamen temperamentum, vires, ætas, conſuetudo, vita prægreſſa &c. vid. meth. medend. febr.

Pleuritis ſymptomatica, ut ex arthritide, vel quæ in febribus a calidiori regimine oritur, non adeo largam requirit ſanguinis miſſionem, ut & ea, quæ tempeſtate calida, ac humida occurrit.

Nec catameniorum, aut lochiorum fluxus venæ ſectionem prohibent: ſi pulſus plenus & durus, reſpiratio difficilis, dolor in inſpiratione acerbus.

Gravidæ

Gravidæ tamen repetitam magis, quam largam ferunt venæ ſectionem.

In validiori pleuritide ſanguis ad prima animi deliquii ſigna mittendus, quæ ſunt: pallor in oculis, vultu, ſudoris guttulæ in fronte, pulſus languidus. Vitandum autem animi deliquium: né, monente optime Aretæo, peripneumonia lethalis pleuritidi ſuccedat.

Excipi poſſunt quædam epidemiæ, in quibus, ut Cleghorn obſervavit (a), quandoque bono cum ſucceſſu phlebotomia ad animi deliquium usque celebratur.

Aegri ſupine jacentes largiorem venæ ſectionem facilius ſine animi deliquio ferunt, quam ſedentes.

Cum ob acerbitatem doloris vix inſpirare audeant, acetum calidum inter ſanguinis miſſionem naribus ſubponendum, ut invitis etiam tuſſis excitetur.

Dolor poſt primam venæ ſectionem recrudeſcens eam repetendam indicat.

Tempus, quo venæ ſectio adhuc celebranda, incertum eſt; quamdiu enim dolor &

(a) Obſervations on the diſeaſes in Minorca. pag. 259.

& febris urgent, neque critica evacuatio vel incipiens ſuppuratio adeſt, ſanguis mittendus.

Prima efficacior in brachio lateris adfecti obſervatur, altera in parte oppoſita, tertia in pede adminiſtrari poteſt.

Non autem ob omnem dolorem ſanguis mittendus, ne aut morbi chronici, aut hydrops ſuccedant, vel mors ſequatur; cum febris requiratur ad criſin perficiendam, obſtruens reſolvendum, & extra corpus excernendum.

Multorum animis error inſedit cruſtam lardaceam in ſanguine adparentem ejus detractionem poſcere; ſed huic ſoli fidendum non eſt.

Videmus nonnunquam primum ſanguinem corio tectum, ſecundum, tertium, quartum eo carere, quintum iterum cruſta denſiſſima obductum eſſe. Huxhamus in paraphrenitide ſanguinem corio obductum poſt centum uncias detractas vidit (a).

Van Swieten merito obſcuram pellis hujus originem dicit (b).

Pleu-

(a) Tom.I. pag. 304.
(b) Tom.II. pag. 651.

Pleuritis utplurimum pejor, ſi cruſta inflammatoria abſit.

Laudatur frictio partis adfectæ inter ſanguinis miſſionem; ſed hæc in pleuritide ſpuria plus prodeſſe videtur, quam in vera.

Venæ ſectione inſtituta pars dolens fovenda pannis laneis ſolutione ex uncia dimidia ſaponis veneti cum libra dimidia lactis & aquæ facta imbutis.

Utiliter & cataplasmata ex ſpeciebus emollientibus, & ſapone in lacte coctis in uſum vocantur.

Male commendantur veſicæ lacte, aut decocto emolliente repletæ, cum ab iis, obſervante Celeberrimo Baldinger (a), tantum calor ſiccus, & pondus augeatur.

Cavendum a fomentis, & cataplasmatibus, nimis calidis. Vidit inde Clariſſimus Sarcone doloris augmentum (b).

Noctu pars dolens unguento althææ calido inungenda, & dein emplaſtrum de labdano aut meliloto imponendum.

Ubi

(a) Von den Krankheiten einer Armee. pag. 167.
(b) Geſchichte der epidemiſchen Krankheiten in Neapel. Erſt. Theil. pag. 139.

Ubi poſt ſanguinis miſſiones, & fomenta dolor acerbus continuat, emplaſtrum veſicatorium æquali portioni meliloti mixtum lateri dolenti adplicandum. Pulſu dein inſurgente ſanguis denuo mittendus.

Alvus ſegnis clysmate emolliente ſollicitanda.

Medicamenta interna indicantur, quæ ſine quod motum humorum augeant, ſolvunt, & naturam diſponunt, ut per varias vias criſin inſtituere valeat.

Efficaciſſima eſt mixtura ex nitro, rob ſambuci, oxymelle ſimplici, aqua florum ſambuci parata, addito pauco aceto(N.23).

Acida enim in pleuritide minus conveniunt, cum tuſſis ab iis excitetur

Rob ſambuci debet eſſe ſanguineum, ſapidum, acidulum, gratum. Verum monente Clariſſimo Crantz raro ſedulo in officinis paratur, ſed nigrum, aduſtum, & empyreumaticum habetur.

Uſui prioris mixturæ & interponi poteſt decoctum ex radice graminis, althææ, melle edulcoratum (N.24.).

Pro

Pro potu convenit decoctum hordei cum melle.

Ridicula ſunt abſorbentia exempli gratia pulvis pleuriticus Auguſtanorum, quæ forte ſpicula pungentia, ut Helmontius credidit, obtundere deberent. Hinc miror, quod Clariſſimus Trillerus in abſolutiſſimo de pleuritide tractatu (a) lapides cancrorum præſcribat.

Nec in hoc morbo mixturæ Hoffmannianæ locus eſt, quæ adeo frequenter, & funeſto cum effectu in inflammationibus exhibetur, ob rationes in Method. medend. febr. jam adductas.

In pleuritide, & peripneumonia a vi externa arnica interne (N. 25.), & externe (N. 26.) adhiberi poteſt, quam Berolinenſes ad diffuſiones, & ſtagnationes ſanguinis extra ſua vaſa factas reſolvendas, diſcutiendas, & per diureſin, vel diaphoreſin evacuandas commendant (a).

Monent

(a) Pag. 409.

(b) Actor. Berolin. Decur. I. volum. I. pag. 58. Anno 1722.

Monent, quod ægri poſt ejus uſum ſe pejus valere conquerantur; ſed id pro certo indicio habent exiſtentis alicubi ſtaſeos ſanguinis his motibus diſſolvendi, ac reſolvendi.

A leniori doſi hujus remedii incipiendum, ne vomitum in hoc morbo periculoſum excitet.

Forte arnica foliis lanceolatis hominibus robuſtioris naturæ magis convenit, quam illa, quæ folia ovata profert; quia in rupeſtribus locis ſuccum magis acrem, & minus aquoſum trahit.

Clariſſimo Gmelin viſum eſt ſibiricam plantam aliquanto vehementius effectum edere, quod in Germanis in Sibiria morantibus non raro experientia comprobatum vidit (a).

In initio morbi nonnunquam conatus vomendi notatur; cavendum tamen ab emetico.

Vitanda quoque in acerba pleuritide

F ſunt

(a) Flora Sibirica Tom. II. pag. 153. Petropoli 1749.

ſunt opiata, quæ Huxham (b) in violentia doloris poſt ſanguinis detractionem commendavit. Non raro enim dolori gangræna ſuccedit, & evigilans e ſomno æger ſæpe ſubito moritur.

Trillerus monet, quod opiata caput tentent, febrilem æſtum augeant, & pectoris purgationem impediant. Licet Celeberrimus Tralles notet (b), quod verſus occidentem conſiti Belgæ opium facilius aliis ferant; Illuſtris tamen van Swieten anodyna fortiora damnat, & ſolum leviora ſuadet, ut infuſum florum papaveris rhœados. Vult autem: ne adeo magna copia pro doſi ſumantur, ſed omni media hora unciæ tres tepide hauriantur.

Concedi poſſunt aliquot drachmæ ſeminum papaveris, ſi amygdalis in emulſione mixtæ, quod ſæpius in conſiliis fit, ut anodynum proponantur; cum nulla in his ſeminibus vis narcotica obſervetur.

Oc-

(b) Tom. II. pag. 228.
(a) De uſu opii ſalubri & noxio Parte I. pag. 285.

Occurrunt in Noſomiis ægri, quorum pulſus jam ex pleno & duro in parvum mutatus eſt.

Similibus peſſime noceret venæ ſectio. Celſus monuit ſanguinis miſſionem remedium magni & recentis doloris eſſe, ſerum vero auxilium, ſi vetuſtior caſus.

Veſicantia his ſatis fortia ad locum dolentem, dein ad artus adplicanda. Emplaſtro veſicatorio camphora miſceri poteſt, tam ob ſtimulum augendum, quam gangrænam præcavendam.

In ſimilibus ægris, præcipue ubi ſubſultus tendinum, pulſus tremulus, inæqualis, a nitro abſtinendum; ſed decoctum ex althæa, floribus ſambuci cum moderata camphoræ doſi propinandum (N. 13.).

Utplurimum decem, quindecim grana ſufficiebant, raro ad viginti nychthemero adſcendendum erat.

Sed & ab hac doſi in numeroſiſſimis, qui hoc anno pleuritide decumbebant, calorem vehementiorem ſicciorem, reſpirationem laborioſiorem, ruborem faciei intenſiorem, deliria fortiora, & cetera ſymptomata,

 quæ

quæ phrenitidis futuræ metum faciebant, cum multis aliis Medicis præſentibus in Noſocomio ſuccedere vidi.

In his a camphora integre abſtinendum. Ipſi enim hujus remedii fautores id nocuum declarant, ubi humores nimia tenacitate ad inflammatoriam vergente peccant, aut ubi anxietates ſæpius redeuntes & plerumque cito diſparentes calores ſequuntur.

Notavi ſuperius pleuritidem quandoque per ſputum judicari

Quod dolores lenit, optimum eſt.

Bene diſtinguendum a muco catarrhoſo, qui ſæpe maxima quantitate ſine levamine prodit, cum non evacuet materiem morboſam.

Nonnulli Medici negant criſin in pleura inflammata per ſputa fieri, cum non credant viam inde patere. Verum & ii vix explicabunt, quomodo eadem criſis in inflammatione muſculorum intercoſtalium naſcatur.

Obſervatis conſtat pulmonem contiguos ſibi humores imbibere, illosque tuſſi reji-

rejicere. Galenus notavit mulſam in thoracis cavum injectam ex pulmone exſpui.

Optime animadvertit Clariſſimus Selle (a): quod ubi pleura pulmonibus adnexa eſt, materies cocta facilius in pulmones ruere poſſit.

Lanciſius non ſine ratione arguit, quod cocta materies ex vena ſine pari in cavam inde in cor dextrum, dein in pulmonem feratur, & inde per vaſa aërea pulmonis viam inveniat.

Vel, ut veroſimilius mihi videtur, quod ex propaginibus venæ azygos in tracheam feratur, maxime cum idem Lanciſius obſervaverit: quod ægri non hauſerint ſputa cocta ex profundo pectoris, ſed monſtrarent illum locum, ubi ſub ſterno vena ſine pari in cavam aperitur, creditque ſputum per vim muſculi triangularis ſterni facilius propelli poſſe.

Contribuere & ad eorum excretionem videtur anaſtomoſis venæ ſine pari cum arteriis, & venis bronchialibus.

(a) Pag. 118.

Solis ſputis fidendum non eſt.

Sputa cruenta, ſincera, venæ ſectionem petunt: hæc vero ob ea, ſanguine ſtriata, inſtituta in ſummum periculum ægrum conjiceret.

Multi in Noſocomio occurrebant ſputa cocta, ſed parva quantitate ejicientes, quibus tamen ob vehementiam febris, & doloris phlebotomiam ad quinque vel ſex uncias ſummo cum ſucceſſu inſtitui

Si ſputa cum facilitate prodeant, nihil movendum, ſed locus eſt remediis emollientibus, leniter ſolventibus, ut decocto ex radice graminis, althææ, verbaſco, melle edulcorato. Decoctum hordei cum oxymelle largiter hauriendum.

Linctus ex oxymelle cum ſyrupo althææ paratus, per parva cochlearia ſumptus, utilis eſt.

Oleoſa vix arrident, cum in debiliore ventriculo facile ranceſcentia febrim incendant. Celeberrimus Zimmermannus oleum, ubi digeſtio læſa, ut ſumme nocuum damnat (a).

Con-

(a) Zweyt. Th. pag. 259.

Concedenda forte iis, qui fibra admodum rigida gaudent, neque bilioſi quidquam in primis viis habent. Hinc linctus ex oleo amygdalino, vel ſpermate ceti parari poteſt (N. 27.).

Sedulo ad ſperma ceti adtendendum, cum ſæpiſſime rancidum ſit.

Si ſputa tenacia, uncia una aut altera oxymellis ſcillitici prioribus decoctis utiliter additur.

Illud vero in principio morbi exhibere minus tutum eſt, cum tuſſim augeat, parteſque magis irritet.

Si levamen inde non ſufficiens, decoctum ex binis partibus radicis althææ & parte una hyſſopi paratum, oxymelle ſcillitico, ſyrupo althææ aut hyſſopi edulcoratum præcipue in ſubjectis annoſioribus prodeſt.

Kermes minerale ad granum unum vel duo omni bihorio, trihorio, aut quadrihorio exhibendum, ubi ex uſu antea dictorum ſputa minus libera.

Vomitus, aut diarrhœa inde ſequens, maſſa pilularum de ſtyrace aut de cynogloſ-

 ſo

ſo compeſcendus, ut in cap. de febr. ardent. dictum (a).

Vidi nonnunquam ab imperitis in arte kermes minerale in principio morbi, antequam materies cocta eſſet, propinari; ſed inflammatio, tuſſis, calor, obpreſſio pectoris peſſime augebantur.

In ſenibus ubi febris jam mitis, & ſputa admodum glutinoſa, aliquando majorem effectum obſervavi a gummi ammoniaco vitello ovi aut aceto ſcillitico ſoluto (N. 28), quam a kermes minerali.

Continuandus tamen decoctorum prius notatorum uſus.

Si ſputa in pleuritide ſubprimantur: ægri peſſime anguntur, & ſuffocationis periculum imminet; quare omni opera ſtudendum eſt, ut iterum educantur.

Varia auxilia pro ratione cauſæ, & ſymptomatum indicantur.

Si ab aëre frigidiori, vel ſpirituoſorum abuſu, ſi nova iterum incendatur febris & pulſus durus ac plenus eſſet: venæ ſectio celebran-

(a) Method. medend. febr. pag. 31.

lebranda. Dein veſicantia ſuris adponenda, & decoctum emolliens cum floribus ſambuci ſtrenue hauriendum.

Pulſu vero debili inæquali præter decoctum emolliens cum floribus ſambuci mox ad veſicantia & camphoram recurrendum; cui ultimæ, ſi aut ſputa glutinoſa prodire incipiant, aut levis in pectore ſtrepitus notetur (a lethali illo ſtertore diſtinguendus) kermes minerale jungendum (N. 25.).

Dum ſputa ex animi pathematibus ſubpreſſa, neque magnus calor, aut pulſus incrementum oriatur, præter tepida paregoricum per vices ſumendum.

Diarrhœa ſputorum excretionem impediens compeſcenda.

Alvi fluxus, niſi bilioſi quidquam ſimul in primis viis hæreat, in initio pleuritidis periculoſus eſt; cum materies morbi nondum cocta ſit.

Opportuno accedens tempore aliquando morbum ſolvit.

Critica talis alvus ſimilis fere eſt ſputis criticis, & relinquenda.

Abſtinendum a nitro. Decocto emolliente pergendum, quod ſyrupo althææ edulcorandum ; cum nonnullis a melle alvus ſolvatur.

Diarrhœam nimiam pulſus debilis & vires fractæ docent. Hæc bolo armena, gummi arabico, decocto orchidis minuenda, ut in capite de febr. ardent. monui (a).

Urgente neceſſitate ad opium, ſed cum prudentia recurrendum. Alvus enim in pleuritide, monente Huxhamo (b), ita moderanda, ne ab ea adſtricta nimis augeatur febris: neque nimis fuſa permitti debet, ne vires & ſpiritus deficiant.

Notavi ſuperius urinam copioſam, craſſam, ſtrangurioſam, ſubrubram, cum albo ſedimine morbum aut levare aut levaminis ſignum eſſe.

Occurrebat tamen mihi quandoque nimium urinæ profluvium, ita ut adſumptum potum longiſſime ſuperaret. Urina, quæ excernebatur, vix tincta erat, ſed limpida, &

(a) Method. Médénd. febr. pag. 33.
(b) Tom. II. pag. 225.

& ægri ſumme debilitabantur. Cavebam a nitro, decoctum dabam ex verbaſco cum floribus ſambuci, rhœados, diacodio edulcoratum. Urgentiori malo veſicantia pedibus & brachio adponebantur.

Ad ſputa tenacia & craſſa promovenda oxymellis ſcillitici loco infuſum hyſſopi cum ſyrupo ejusdem præſcribebatur.

In magna debilitate decoctum ex cortice peruviano vel cum verbaſco, vel cum hyſſopo, pro diverſitate ſputorum, cum ſucceſſu exhibebatur.

His non juvantibus opium per epicraſin propinabatur.

Aegri in lecto plumis repletiſſimo decumbentes ſuper culcitram ponebantur; cavendo tamen frigidioris aëris acceſſum.

Si in pleuritide tumor ad aures vel crura oriatur: ea adplicanda, quæ de parotidibus in cap. febr. ard. dicta fuerunt (a).

Erant hoc anno multi pleuritici cum parotidibus. Adhibebantur incaſſum emollientia cum ſtimulantibus, & irritantibus: tumor enim

(a) Method. Medendar. febr. pag. 30. 31.

enim mole perpetuo augebatur, demum eodem modo tonſillæ adficiebantur, ut vicina comprimendo ſtertorem, reſpirationem difficillimam, ſoporem, & mortem crearint.

Cum ſucceſſu ſimilibus ad parotides tumentes emplaſtrum ex quatuor partibus de ammoniaco, & quinta veſicatorii adplicabatur imponendo deſuper cataplasmata emollientia. Hac methodo tumor ſucceſſive minuebatur, paucis ſuppurabatur, plurimis reſolvebatur, ac criſis per ſputa & ſudorem ſequebatur, quæ leviſſima camphoræ & kermes mineralis doſi, decocto ex althæa, & hyſſopo cum oxymelle ſimplici & ſcillitico edulcorato promovebatur.

Ubi dolor ſcapulas, aut humerum petit: partes hæ fricandæ ſunt, & dein emplaſtro v. g. de labdano tegendæ.

Quandoque in pleuriticis maxime poſt venæ ſectiones largiores inſtitutas (licet alvus aut ſputa critica ſint) ægri valde debiles fiunt; pulſus celer & parvus, febris certo tempore increſcens obſervatur. His vires deficere videntur, ut natura impura a puris ſeparet, & excernat, quare extractum cor-

corticis ad binas aut tres drachmas nychthemero remediis emollientibus & expectorantibus junctum exhibui, neque unquam inde malum effectum, aut ſputa ſubpreſſa vidi.

Nec obeſt corticem peruvianum in inflammationibus non convenire. Experimur quotidie ſummum hujus remedii effectum in febre ardente, quæ inflammatio vaſorum fere totius corporis eſt, dum per evacuationes ſangninis & remedia diluentia ac adtenuantia indoles ejus phlogiſtica jam fere dempta eſt.

A cortice iterum deſiſtendum, ubi vires & pulſus inſurgunt.

Conſtat ex prioribus pleuritidem non raro in ſuppurationem abire : de qua uberius in Cap. de peripneum.

Suppuratione formata, ubi abſceſſus pure plenus turget, acerrimus nonnunquam ſuccedit dolor a diſtractis membranis eum coërcentibus : abſtinendum tunc eſt a venæ ſectione, ſed omni arte moliendum, ut vomica rumpatur prout in cap. de peripneumon. dicetur.

Pus

Pus collectum nonnunquam, licet rariſſime abſorbetur, & per ſputa, alvum, & urinam e corpore eliminatur.

Sic Aretæus obſervavit per alvum quandoque abſceſſus a pleuritide natos pus ſuum evacuare manente plerumque ægro ſuperſtite.

In ſimilibus decocta emollientia cum melle continuanda, & dein lac aqua dilutum propinandum

Si febris urgeat cum magna ægri debilitate, decoctum corticis, agrimoniæ, virgæ aureæ cum lacte propinandum.

Quandoque abſceſſus ad exteriora naſcitur, qui aperiendus. Hinc bonum foret, monente Illuſtri van Swieten, in gravioris pleuritidis initio locum maxime dolentem emplaſtro notare, ut abſceſſu nato via ibi ſcalpello vel cauſtico parari poſſit, cum non ſemper pars magis elevata obſervetur.

Sed & cum ſucceſſu uſtio, & ſectio tentata fuerunt, licet nullus tumor aut rubor in externis thoracis partibus adeſſent; cum inde nihil mali metuendum, & multum boni ſperari poſſit.

Rarius

Rarius pus collectum metaſtaſi ad alia loca corporis, ut ad aures, crura fertur.

Ubi dolor vel tumor partis cujusdam obſervatur, emollientibus & ſuppurantibus occurrendum eſt, & per apertum brevi abſceſſum puri exitus conciliandus; non enim hic requiritur maturatio crudi inflammatorii in bonum pus, vel puri analoga materies; ſed hæc alibi jam facta ad hæc loca tantum deponitur, hinc ſubito abſceſſus naſcitur, licet cutis nullo modo mutata adpareat.

Locus apertus remediis ſuppurantibus leviter irritandus, ne ſtatim iterum concreſcat, & occaſio impediatur repurgationi ſanguinis a materia morboſa.

Si in pleuritide valida nec ſigna criticæ evacuationis aut ſuppurationis occurrant, ſed dolor minuatur, genæ rubeant, pulſus fiat debilis, ſputa ichoroſa accedant: gangræna oritur.

Contra hanc laudatur profunda coſtarum inuſtio, ut ſopita vitalis vis & calor in parte reſuſcitetur, atque deciduis dein eſcharis, patula fiat via verſus exteriora ichori gangrænoſo.

Alii,

Alii ſuadent lateri dolenti cucurbitam magnam & latam cum multa flamma adplicare, locum ſcarificare, ſale irritare. Altera die iterum cucurbitas adplicare.

Interne mixtura (N.30) ex camphora, extracto corticis, aqua meliſſæ, infuſum ex floribus camomillæ, verbaſci tentari poſſent. Sed malum vix medelam capiet.

Quandoque pleuritis in ſchirrhum abit, aut pleura ad pulmonem adcreſcit, de quibus in ſequentibus.

Poſt pleuritides ſæpe pertinaces manent lateris dolores magis cedentes epiſpaſticis, anodynis, emplaſtris v. g. de labdano, cumino, quam venæ ſectioni.

CAPUT

CAPUT V.

DE

Peripneumonia.

Dividitur in notham & inflammatoriam: hæc ſporadica eſt, epidemica, idiopathica, vel ſympathica.

Inflammatoria incipit cum horrore: pulſus initio morbi ſat plenus & fortis, dein in mollem parvum, quandoque inæqualem mutatur; reſpiratio eſt calida, difficilis; decubitus ſæpe in dorſum tantum poſſibilis; cum tuſſi; dolore gravativo pectoris; rubore genarum. Accedit ſitis magna; urina pauca rubra; calor univerſi corporis &c.

Malum vel in arteria bronchiali, vel pulmonali hæret.

Vix operæ pretium eſt in differentiam hanc inquirere, cum cura eadem ſit, & inflammata una arteria malum brevi alteram ob innumeras anaſtomoſes petat.

Gibboſi, vel quibus anguſtius pectus, frequentius peripneumonia laborant.

Quæ inflammationem producunt, & ad pulmones determinant, morbum hunc creant: ut exercitium pulmonum violentum, cantus, clamor, equitatio fortis in vento adverſo, maxime vero aër frigidus æſtuante corpore adtractus; nulla enim in nobis pars eſt, quæ ab atmoſphæræ mutationibus frequentius validiusque adficiatur ac pulmones, cum continuo aërem trahere cogamur ad vitam ſuſtentandam. Hanc ob rationem crebrius hyeme peripneumonia occurrit.

A colica flatulenta & ſpasmodica longius durante peripneumonia & pleuritis quandoque naſcitur, dum libera diaphragmatis actio inde impeditur.

Cura difficilis eſt ob perpetuum pulmonum motum, tenerrimam, & facile deſtruendam vaſculorum ſtructuram; tum quia topica adplicari non poſſunt, & revulſio vix locum habet.

Augetur periculum pro diverſitate ſubjecti, ætatis, ſymptomatum, epidemiæ &c.

Exper-

Expertiſſimus Brambilla peripneumoniæ epidemicæ meminit (a), anno 1751 regnantis, qua debiles, ſenes, valetudinarii rarius adficiebantur, & ea correpti facile ſanabantur; juvenes vero fere omnes peribant. Plurimi intra paucas horas moriebantur, licet venæ ſectiones repetitæ, emollientia &c. tentata fuiſſent. In cadaveribus cor & arteriæ ejus ſanguine craſſo quaſi lardaceo repletæ notabantur. Demum prophylactice juvenibus, plethoricis, & ſanis militibus ſemel, aut bis ſanguis detrahebatur, ſic a morbo liberi manſerunt.

Maxime metuenda eſt utriusque lobi pulmonis inflammatio.

Tenſio, gravitas, rubor genarum monſtrant an in una, aut altera, vel utraque pulmonis parte hæreat.

In corpore molli, laxo, & juniore facilior cura.

Hippocrates jam obſervavit robuſtos, & laborioſos frequentius inflammationibus pectoris adfici, & fortius inde adfligi.

(a) Pag. 283.

Gravidæ ægrius decumbunt, & peripneumonia phthiſicis ſuperveniens fere lethalis.

Ex angina, pleuritide valida, & paraphrenitide vix medicabilis.

Lethalis peripneumonia hydropi pectoris, aut hic peripneumoniæ ſuperveniens: quod ſæpe ſubito fieri cum Celeberrimo Zimmermanno obſervavi (a).

Mali ominis eſt in principio peripneumoniæ ſanguis floridus detractus, teſtante Huxhamo.

Cruſta inflammatoria nihil ſiniſtri deſignat: ſi tamen tenacitas inſignior, color ſumme luteus, aut pallide plumbeus, periculum eſt; cum reſolutio & adtenuatio difficulter fieri, & ex diluentibus vix quidquam ſperari poſſit obſervante eodem Huxhamo.

Malum quoque, ſi in ſanguine fere in ſerum reſoluto placenta hæreat carnis quaſi firmitate, & duritie prædita.

Coryza peripneumoniæ accedens timenda eſt; quia per tuſſim & ſternutationem valide

(a) Erſt. Theil. pag. 363.

valide agitatur inflammatus pulmo, & impetus humorum in loco adfecto augetur.

Ingens quoque periculum, ubi reſpiratio tam difficilis, ut corpus in lecto erigere cogantur; hoc enim ſitu abdominalia viſcera ſuo pondere deorſum ducunt diaphragma, ſicque pectoris dilatationem augent. Hinc Hippocrates monuit: quod ſi in morbi vigore ægrotus velit reſidere, hoc in omnibus quidem acutis morbis malum ſit, peſſimum vero in peripneumonicis.

Pulſus debilis, inæqualis & intermittens, dolor ſubito remittens abſque evacuatione, ſanguis eductus ſpumoſus, caligo oculorum, ſtupor, ſudor frigidus, ſingultus &c. infauſti ſunt ominis.

Urinam aquoſam, & eam, quæ poſt potum cito redditur, in pleuriticis, & peripneumonicis malam pronunciavit Hippocrates.

Damnatur & ingratus in pectore ſtrepitus cum tuſſi ſicca & fervore, qui fit vel ab aëre muco collecto irretito, vel a veſiculis pulmonum ſiccitate crepitantibus, dum inſpirando extenduntur.

Bene diſtinguendus a levi ſtrepitu, qui educto ſputo in trachea hærente brevi ceſſat.

Cognoſcitur hic, monente Proſpero Alpino (a), quod una adſint alia ſigna bona, & nullum pernitioſum illuceſcat: ut Hippocrati in Piſiſtrato viſum. Stertoroſum erat in faucibus, bene autem ferebat morbum, mente conſtabat, calor, & ſtertor re miſit, ac æger evaſit.

Peripneumonia vel in ſanitatem, vel in ſuppurationem, ſcirrhum, aut gangrænam abit.

Benigna reſolutio in levi & recenti inflammatione tantum ſperanda.

Frequentiſſime ſputo ſolvitur, dum materia phlogiſtica in cavum aëreum pulmonum exprimi videtur.

Optimum cenſetur, quod ab initio flavum, mucilaginoſum cum ſtriis ſanguineis brevi in album mutatur reſpirationem, & pulſum emendans.

Requiritur ut cum facilitate prodeat: ne per validam tuſſim inflammatus pulmo peſſime irritetur.

Copia

(a) De præſagienda vita & morte ægrotantium. pag. 567.

Copia ſputorum materiæ morboſæ reſpondere debet. Idcirco Hippocrates metuebat, ubi in peripneumoniis ſiccis pauca concocta educebant ægri.

Inutile eſt album, viſcidum, & rotundum; quia nihil materiæ morboſæ continet, ſed tantum muco bronchia lubricante inſpiſſato & in pulmonis cellulis in rotundam figuram compacto conſtat.

Malum eſt cruentum, valde ſpumoſum, nigrum, æruginoſum, amurcoſum, carnoſum. Obſervatum tamen fuit lividum & carnoſum, quandoque morbum judicaſſe.

*S*puta, croco quaſi tincta, mala quoque ſunt; cum aut ſanguinem putredine diſſolvi, aut liquidam tantum vel ſeroſam partem transprimi notent.

Frequentiſſime criſis, ut notavi, in peripneumonicis per ſputa contingit. Quandoque tamen materies morbi circulantibus humoribus miſcetur, & per alvum, aut urinam expellitur.

Urina critica, aut criſin concomitans, eſt craſſa, copioſa, hypoſtatica, levans, cum ſedimine rubro, ſenſim albeſcente.

Urina ſimilis ab initio morbi in ſumma cruditate malum portendit; poſt ſeptimum diem ſalutaris quidem eſt, ſed morbum diuturniorem indicat.

Laudatur alvus bilioſa ob materiam flavi coloris ita dicta.

Hanc criticam eſſe, docet levamen; cum colorem ſæpe ob alia adhuc admixta non ſemper bene diſtinguere liceat.

Illuſtris van Swieten hæmorrhagiam narium criticam in peripneumonia ſe nunquam vidiſſe aſſerit; mihi quandoque occurrebat.

Nonnullis peripneumonicis, maxime tempore humido, miliaria erumpunt, quæ quidem morbum levant, rarius tamen ſolvunt.

Naſcuntur & abſceſſus ad aures, crura, hepar, lienem &c ut ex ſequentibus patebit.

Cura in peripneumonia, ut in omni graviori inflammatione a larga venæ ſectione eſt incipienda, & pro neceſſitate repetenda, donec reſpiratio emendetur.

Evitanda vero eſt ad animi deliquium usque ob ſuffocationis periculum, cum ii, qui in id ex quacunque cauſa lapſi, angantur,

tur, ſuſpiria ducant, & de obpreſſione pectoris conquerantur, dum reviviſcunt.

Craſſi & obeſi parciorem ferunt venæ ſectionem, quam macilenti, & muſculoſi.

Abſurdum quoque eſt, ut bene monuit Huxhamus, tantum ex nano, quam ex gygante ſanguinis detrahere.

Si in phthiſico peripneumonia laborante phlebotomiæ neceſſitas ſit, ligatura venæ tuſæ, animadvertente Mortono, arcta ſit. Sublatum inde intra chirurgi manus vidit nobilem virum phthiſicum, qui amiſſa vix ſemi libra ſanguinis ſenſim exſtillantis nulla arte a morte eripi potuit.

Certis diebus venæ ſectionis terminus circumſcribendus non eſt. Huxham quandoque nona & decima die ſanguinem detraxit. Idem vult Tiſſot, ubi febris fortis, reſpiratio difficilis, ſputa aut nulla, aut nimis ſanguinea.

Galenus præcipit (a): quod quocunque morbi die, etiam vigeſimo, venæ ſectio adminiſtranda ſit, ſi indicationes eam expoſcant.

 Prima

(a) Meth. med. L. IX. C. V.

Prima ſæpe malum levat, brevi autem iterum ſymptomata priora redeunt; hinc denuo ſanguis mittendus, qui non raro tenax & craſſo glutine obductus eſt.

Ob ſolam cruſtam inflammatoriam venæ ſectio repetenda non eſt, ut in capit. de pleuritid. dictum fuit.

Ubi malum adeo neglectum, ut pulſus celer & parvus, jactatio perpetua corporis, oculi caliginoſi, anxietas ingens, reſpiratio erecto tantum corpore perficienda: ſanguinis detractio mortem acceleraret.

Phlebotomia facta convenit ſpongiam lacte, aut aqua tepida repletam ante os tenere, vel vaſa, aqua bulliente referta in cubili decumbentis ſervare.

Suadent nonnulli linteo & caput peripneumonici, & vas aqua tepida repletum ita tegere, ut æger continuo aërem vaporibus aquoſis repletum haurire cogatur.

Verum optime monet Illuſtris van Swieten (a): quod ubi uterque pulmo inflammatus

(a) Tom. II. pag. 727.

tus a laxatione vaſorum per balneum vaporis vix quidquam ſperandum ſit, cum tantis anguſtiis premantur tales ægri, ut lintea, aqua calida madentia, ori & naribus adplicata ferre nequeant.

Præterea ſimili vaporis balneo in largiſſimum ſudorem cogeretur æger, nocivum ſemper dum vi exprimitur; cum ſubtiliſſima diſſipentur remanentibus fere irreſolubilibus craſſioribus.

Alvus adſtricta clysmate ex decocto hordei, nitro, & melle eluenda eſt, partim ut revulſio fiat, partim ut abdomine a fecibus & flatibus liberato facilior ſit deſcenſus diaphragmatis. Hippocrates jam voluit: ut in peripneumonia primis diebus alvus aperta ſervetur ad minuendam febrim. Monet autem: ne id poſt quintum diem fiat, cum copioſior dejectio ſputa impediendo morbum periculoſiorem redderet.

Ubi venæ ſectionibus inſtitutis, reſpiratio vel parum, vel nullo modo levatur, emplaſtrum veſicatorium cum duabus, tribus, quatuor meliloti partibus adfecto lateri adponendum.

Hoc

Hoc vix dolorem creat, neque calorem multum auget, veſicas tamen æque magnas & revulſionem efficaciorem facit, ac ſolum veſicatorium, cum majori volumine adplicari poſſit: nonnunquam enim urgente neceſſitate fere totum pectus eodem involvebam ſumma cum utilitate.

Si vero pulſus jam celer & inæqualis, oculi caliginoſi, vel convulſiones occurrant: veſicantia fortiora ad pectus, ſuras, brachia, & nucham conveniunt.

Magnum certe inter pulmones, & cutim conſenſus intercedit; cum ſcabie, variolis, morbillis, & ceteris exanthematibus retropulſis ſubito pectus adfligatur.

Celeberrimus Pringle in magna debilitate cum delirio majorem effectum ſperat a ſinapismis ad plantas pedum, quam a veſicatoriis.

Id tantum locum habere videtur, ubi pulſus admodum celer, ſed æqualis, & ſatis plenus cum rubore capitis, & magno calore conjunctus; tunc enim a cantharidibus febris, deliria &c. peſſime augerentur.

Medi-

Medicamenta interna in peripneumonia indicantur, quæ in pleuritide laudabantur, ut mixtura (N. 23.) ex rob ſambuci oxymelle ſimplici, nitro, ſale polychreſto; decoctum (N. 24.) ex radice althææ & graminis.

Quandoque peripneumonia occurrit, ubi putridum inflammatorio junctum.

In ſimilibus pulſus minus durus, fortis, & celer eſt; ſed calor acer, mordax, ſiccus; appetitus proſtratus, lingua ſordida; pondus in regione ventriculi; nauſea, vomendi conatus; urina bilioſa; ſputa tenuiora & magis flava, quam in ſola inflammatoria animadvertuntur.

In hac peripneumoniæ ſpecie venæ ſectio vitanda, aut parcior inſtituenda, quam in ſimpliciter inflammatoria. Tiſſot ſimilis meminit, ubi omnes, quibus ſanguis detrahebatur, moriebantur.

Bianchi (a), Vandermonde (b), Fothergill

(a) Hiſtor. hepat. p. 242.

(b) Racueil periodique d'obſervat. de Medicin. Tom. IV. pag. 130.

gill (a) a venæ ſectione in morbis pectoris bilioſis celebrata peſſimos eventus notarunt.

Semper tamen ætatis, temperamenti, prægreſſorum, pulſus, conſtitutionis epidemicæ ratio habenda eſt.

Peripneumonia putrida decumbentibus mixturæ ſequentis unciam unam omni hora, aut bihorio propinabam, donec aliquoties inde purgarentur.

℞ Aqu. fœnicul. unc. x.
Salis mirab. Glauber. dr. vj.
Syrup. mannati unc. jß.
m.

Manna vel tamarindi ſoli haud ſufficiunt ob glutinoſum frequenter bilioſo junctum.

Purgatis primis viis, decoctum ex radice graminis, althææ cum ſale polychreſto, oxymelle ſimplici ſyrupo quinque radicum edulcoratum propinandum, addito ad gratum acorem ſpiritu vitrioli.

Occurrebant quandoque ægri, qui nec a dictis purgantibus, nec ab acidis dilutis levabantur; verum continuabat vomitus, nauſea, adeo, ut licet ingenter ſitirent, potum ta-

(a) Account of the putrid. ſore throat. pag. 41.

tamen omnem, & gratiſſimum reſpuerent. Iis præmiſſa debita ſanguinis detractione lene emeticum (N. 31.) ſummo cum ſucceſſu exhibebatur.

Maxima tamen cautela opus eſt. Frequentiſſimi enim graſſante hoc anno peripneumonia in Noſocomio occurrebant ægri quibus ob vomitorium ab imperitis datum, aut gangræna, aut immedicabilis ſuppuratio ſuccedebat.

Hinc notavit Balonius (a): quod magnæ prudentiæ ſit obſervare in ægris, quibus venæ ſectio, & quibus purgatio potius conferat: ne peccetur in medendo.

Si ægri his adhibitis non leventur, ea in auxilium vocanda, quæ in capit. de febr. putrid. laudabantur (b): ut ſalina alvum apertam ſervantia, largiora acida mineralia, cortex peruvianus, camphora, moſchus, ſpiritus cornu cervi.

Remedia in peripneumonia inflammatoria ſæpius, ſed parva copia ſumenda: ne

per

(a) Opp. om. T. I. pag. 72. 121

(b) Method. Med. febr.

per ventriculum nimis diſtentum diaphragmatis deſcenſu impedito major ſpirandi difficultas inducatur, vel ab his ſubito ingeſtis aucta humorum copia nimis gravetur infarctus pulmo.

Pro potu decoctum hordei cum oxymelle & emulſa conveniunt.

Decocta tepide ſunt ſorbenda, quia per calorem augetur vis diluens aquæ, & hæc per œſophagum tranſiens blando tepore fovet vicinas partes.

Si pulſus plenus & durus, poſt venæ ſectionem unam aut alteram ſubito fiat mollior, debilis, tremulus, deliria ſubſultus tendinum accedant, veſicantia & camphora in uſum vocanda.

Ubi ab his ſymptomata non emendantur: verum oculi caliginoſi fiant, aut ægri convellantur; mixtura (N 32) cum ſpiritu cervi, & eſſentia caſtorei multos & deſperatiſſimos levavit, continuando ſtrenue diluentium uſum, niſi potum recuſent ægri.

Si pulſus fiat ſubdurus, ægri floccos carpant, convulſiones perſiſtant &c moſchus

ſchus ad tria vel quatuor grana omni bihorio exhibitus, mire prodeſt.

Plures Medici vix opem inde ſperant, niſi largiori quantitate propinetur. Verum felicem a parva etiam moſchi doſi effectum multi alii mecum viderunt.

Depletionibus inſtitutis, reſpiratione levata non raro febris remittentis ſpecies peripneumoniæ accedit. In hoc caſu cortex peruvianus propinandus eo modo, ut in capit. de pleuritid. memini.

Criſis in peripneumonia, ut ſuperius retuli, frequentiſſime per ſputa contingit.

Hæc ab initio ſunt tenuia. Tunc emollientibus & reſolventibus ex radice graminis, althææ &c. continuandum.

In maxima obpreſſione pectoris, & tuſſi ſicca commendatur: ut ſpongia, pauco aceto ac aqua tepida madida, ante os & nares teneatur.

Clariſſimus Tiſſot, & Unzer (a), vapore ſolius aceti per aliquot horas continuato ægros ex ſuffocationis periculo eripuerunt.

H Deple-

(a) Der Arzt eine mediciniſche Wochenſchrift. V. Band. pag. 312.

Depletionibus factis & febre mitigata, ſi tuſſis valida urgeat: ad paregorica leviora deſcendi poteſt, ad ſpasmos ſopiendos, & irritationem minuendam. Si vero pulſus plenior, major calor obſerventur, peſſime noceret opium; ſed denuo ſanguis mittendus.

Obſervavit Magnificus Störck (a) in ſimilibus poſt opiata adeo vehementem ſubinde tuſſim, ut hæmoptoën fuerit minitata non niſi venæ ſectione compeſcendam.

Oleoſa, quæ commendantur, vix conveniunt: cum facile ranceſcant vaſa minima inhalantia ventriculi & inteſtinorum obturent, & majori copia propinata alvum utplurimum liquidiorem faciant. Hinc mucilago ſeminum cydoniorum, gummi arabicum cum ſyrupo althææ merito præponitur (N. 33.).

Dum ſanguis floridus exſcreatur cum pulſu duro & forti, venæ ſectio neceſſaria eſt.

Si vero pulſus debilis, nec plenus: venæ ſectio peſſime noceret; ſed ſola emulſa, &

(a) Ann. Medic. II. pag. 61.

& infuſum ex floribus rhœados verbaſci cum acidis mineralibus ad gratiam dilutis locum habent.

Indicantur & hæc in peripneumonia, ubi ingens ſitis & febris urgent. Cum acida mineralia, quamvis coagulum inflammatorium non ſolvant, putredini tamen reſiſtant, & calorem, vires infringentem ſemper compeſcant, neque ſanguinem cogant, teſtante Clariſſimo Ludwig (a), licet id in lympha præſtent.

Quæ de ſputis craſſioribus vel ſubpreſſis, diarrhœa, aut copioſiore urinæ profluvio, in capite de pleuritide dicta fuerunt: huc revocanda ſunt.

Cavendum quoque: ne fortiora excreantia in peripneumoniarum principiis dentur: tunc enim inflammationem, tuſſim, & anxietatem augent.

Huxhamus poſt convenientes ſanguinis detractiones vomitoria ſumme commendat, ubi a ſputis ſubpreſſis magna reſpirandi difficultas,

(a) Inſtitut. therap. general. pag. 25.

cultas, & ſuffocationis periculum obſervatur.

Abſtinendum a fortiori emetico, cum inter vomendum ſanguis in pulmonibus accumuletur; hinc ſi glutinoſum illud impactum concuſſibus non ejiceretur, ſuffocatio acceleraretur, ac infelix talis caſus, ab adſtantibus remedio adſcriptus, famam Medici peſſime deturparet.

Utiliſſimum ſimili in caſu foret ſulphur auratum antimonii, quod glutinoſum incidit, expectorationem promovet, & non raro levem vomitum ciet.

Prætendunt quidam ſulphur auratum antimonii per ſe præcipitatum a kermes minerali non differre. Diverſitatem tamen inter duo hæc præparata quoad vires medicatas manifeſtam eſſe Practici optime norunt.

Nam licet utrumque remedium hepatis ſulphuris ſpecies ſit partibus antimonii regulinis ſolutis, aut reconditis, ſimul conſtans; citior tamen & potentior vis emetica erit in eo medicamento, quod majorem quantitatem harum partium continet. Habetur id in ſulphure aurato antimonii; hoc enim via ſicca

ſicca videlicet nuda calcinatione paratur, hinc hepar ſulphuris violentius regulum agreditur, majoremque ejus copiam adſumit, quam via humida, ſeu ſola in aqua coctione, qua kermes minerale conficitur; hac enim methodo debilius hepar ſulphuris multa aqua dilutum tardius in partes regulinas agere, & minorem earum copiam ſolvere valet.

Conſtat ex prioribus metaſtaſin fieri: ubi materies inflammatoria mobilis, cocta, puri analoga, intra pulmonales venas reſorpta, ad varia loca deponitur.

Oportet, ut hic abſceſſus ſatis cito contingant, antequam pus vomicam pulmonis formet; hoc enim venis reſorptum, ad alia loca delatum, vix magnam utilitatem faciet, cum in pulmone maneat ulceroſa diatheſis, qua brevi novum pus in eodem loco colligetur.

Si ad interiores corporis partes, ut hepar, lienem, cerebrum fiant: ſubita mors plerumque ſequitur; niſi bona fortuna materies, ad hæc loca delata, cito expellatur de corpore.

Laudabiles ſoli ſunt abſceſſus, qui ad partes exteriores fiunt: & obſervatio medica docuit, illos plerumque in hoc morbo ad parotides vel crura naſci: rarius vel nunquam ad alia corporis loca.

Sed & hi evaneſcentes ſummum periculum portendunt, niſi alia evacuatio ſtatim ſuccedat.

Quare ſollicita attentio, monente van Swieten, requiritur, ut prævideantur futuri abſceſſus: ne horum ignarus Medicus importuno artis molimine turbet quandoque futuram brevi, vel jam inceptam materiæ morboſæ metaſtaſin; ſed his prævifis ad loca, quæ citici tales tumores occupare poſſent, talia adplicet, quæ faciunt, ut ad hæc, minus reſiſtentia, plus materiæ morbificæ feratur.

Prævidentur hæ metaſtaſes, ex febre magna, diuturna, ſed non nimis vehementi, abſentibus ſignis reſolutionis, aut criticæ evacuationis, & ſi dictæ partes rubeant, doleant.

Licet enim ſputa quædam excernantur, ubi critici tales abſceſſus brevi jure exſpectan-

ctantur : hæc tamen non tanta copia prodeunt, ut morbi materiæ excernendæ ſufficiant ; ſed tantum indicium dant, quousque ea mutata, & cocta fuerit.

Pulſus quoque aſſiduo, & mire vacillat, verum absque reliquis ſignis pravis comitantibus, alias mortem notat.

In metaſtaſi circa crura ſigna levioris inflammationis ad hypochondria obſervantur, ſive a materia morbi per cœliacam, meſentericam utramque ad viſcera cylopoëtica, & venæ portarum anguſtias delata, ſive ab alia cauſa minus cognita : ſufficiat, monente van Swieten, noviſſe Medico, quod inde præſagium habeatur, futuri circa crura abſceſſus.

Si ad aures fiant, hypochondria ſunt mollia : nam & his adfectis magnum periculum ſubeſt ; cum tantam materiæ morboſæ copiam notet, ut loca innoxia illam capere nequeant, ſed viſcera ſimul ſaburra eadem graventur. Inde Hippocrates monuit anxietatem in hypochondrio ſentientibus tumores circa aures ortos mortem inferre.

Metaſtaſin ad hepar futuram urina ſubicteritia, & color ſubflavus cutis notat. Niſi autem materia inflammatoria huc delata per ductus excretorios venæ portarum viam inveniat, atque in inteſtinorum cava delapſa per alvum expellatur, vel in venam cavam redux ad alia minus periculoſa loca deponatur, aliisve viis de corpore exeat: vomicam hepatis faciet, a qua raro emergunt ægri.

Abſceſſus ad partes dictas ſalutares eſſe docet reſpirationis emendatio, pulſus amplior & plenior, febris imminutio.

Oportet, ut copiam purulenti humoris fundant aliquamdiu aperti maneant, & utcunque fiſtuloſi fiant ob novam continuo huc delatam materiem, quæ impedit, ne tam cito latera cavi abſceſſus contigua fiant, & inter ſe uniantur.

Ubi abſceſſus ad crura vel aures expectantur: emollientia, ſtimulantia, imo quandoque leviſſima veſicantia indicantur, ut in capite de febribus ardentibus (a) & pleuritide dictum.

Ab-

(a) Method. medend. febr. pag. 30.

Abſceſſus mature aperiendi, & aperti ſervandi ſunt pergendo pro diverſitate ſymptomatum uſu decocti ex radice graminis, althææ, corticis peruviani, camphoræ, ſpiritus cornu cervi, moſchi.

In quibus ulcera hæc multum puris manabant, cum magna virium proſtratione, macie, febricula quaſi lenta: decoctum ex cortice peruviano lichene islandico cum aqua & lacte profuit (N. 34.).

In metaſtaſi ad hepar decocta ex taraxaco gramine cum melle, fomenta ad hypochondria ex emollientibus & ſapone veneto conveniunt. Clysmata frequenter injicienda, ut reſorpta venarum meſeraiçarum oſculis in inteſtina patentibus directe, & integris ſuis viribus ad hepar veniant.

Peripneumonia non tam vehemens, ut gangræna, aut ſuffocatio accedant, in ſuppurationem abit.

Hanc futuram ſuadent pulſus mollis & debilis, doloris remiſſio abſentibus ſignis reſolutionis, aut criticæ evacuationis.

Primum ſignum inceptæ ſuppurationis eſt horripilatio vaga, nullo certo ordine, ac

nulla manifeſta cauſa, v. g. frigore admiſſo ortum ducens.

Cauſam hujus deſignare difficilius foret. Sufficiat, animadvertente van Swieten (a), obſervationes practicas docuiſſe eam ſemper adeſſe in ſuppuratione interna.

Hac facta tuſſis pertinax ad paſtum & motum aucta continuat, qua quidem aliquid muci ejicitur, ſed nihil de loco adfecto educi poteſt, cum abſceſſus nondum ruptus ſit.

Accedit dein reſpiratio difficilis, parum anheloſa, ſtrepens, decubitus in ſanum latus intollerabilis, febricula continua periodica a paſtu & motu exacerbata, appetitus proſtratus &c.

Suppuratione facta multum diſcriminis ſubeſt, cum rupta talis vomica in pectoris cavum pus effundere poſſit, & empyema lethale facere, vel totam ſanguinis maſſam purulenta cacochymia ſic inficere, ut funeſta ſequatur phthiſis. Nec minus periculum imminet, ne abſceſſus mole quotidie auctus vicina vaſa adhuc libera comprimens ſuffocet

(a) Tom. II. pag. 747.

cet ægrum, antequam maturatio perfecta, & maturi abſceſſus ruptura fiat.

Si vomica formata ſit, pondere ſuo vicina premit, & ſuffocat.

Sic a pure thoracem anguſtante & premente levioris apoplexiæ ſpecies, linguæ paralyſes obſervarunt Celeberrimi Medici, quæ ſymptomata ſputis libere prodeuntibus minuebantur, aut ceſſabant: iis ſubpreſſis vel imminutis redibant, aut augebantur.

Omni ergo ope nitendum eſt, ut quam ocyſſime fiat maturatio, & hac facta, collectum pus citiſſime educatur.

Hinc ubi pus formatur, venæ ſectio non convenit, cum vires debilitando maturationem retardet: niſi forte ſumma pectoris obpreſſio, aut ingens febris eam poſtulet.

Vidi nonnullos ægros, quorum peripneumonia minus bene tractata in ſuppurationem abiit: vomica vaſa ſanguinea vicina comprimendo novam iterum inflammationem creavit: febris, calor, reſpirationis difficultas perpetuo augebantur: ad ſuffocationis periculum evitandum vena ſecabatur ſymptomata omnia ita levabantur, ut adſtan-

ſtantes, imo ipſi Medici jam de felici morbi eventu lætarentur. Verum manſit tuſſis ſicca, nonniſi ſpumoſa, aquoſa, cum exiguis flavis punctis intermixtis educens, nec ulla alia ſequebatur criſis. Hinc infauſta, quam formavi, prognoſis brevi confirmabatur, & ægri poſt paucos dies, accedente fervore illo ingrato pectoris, fruſtra adhibitis omnibus remediis, perierunt.

Ad rumpendam vomicam vapor calentis aquæ commendandus, ad emolliendam aëream pulmonis ſuperficiem, ut liberrime huc verſus ire poſſit collectum pus, & ut membrana hoc continens citius & facilius rumpatur.

Continuanda ſimul ſunt interne emollientia.

Ubi abſceſſus rupturæ proximus eſt, quod ex plenitudine pectoris noſcitur, cum jam omnia tendantur, alimenta pinguia, copioſa, ingerenda, ut a ventriculo diſtento deſcenſus diaphragmatis impediatur, & abſceſſus magis comprimatur.

Merito quoque laudatur clara lectio, injectio aceti tepidi per parvam ſyringam in fau-

fauces, vectio per ſtrata lapidea; ſed hæc cum circumſpectione commendenda, ne dum vomica rumpitur, & æger in rhœda ſuffocaretur fama Medici patiatur.

Periculum enim ſuffocationis ſemper ſubeſt, ſed hoc evitari nequit, & quo diutius locus ille clauſus erit, eo majus diſcrimen.

Rupto abſceſſu dubius adhuc manet morbi exitus, cum ſuppuratio hæreat in viſcere vitali, aëri expoſito & aſſidue moto.

Si ſputum album, leve, inſtar cremoris lactis, ſubjectum juvenile ceteroquin ſanum, ſi appetitus bonus, ſymptomata minuantur: ſpes eſt recuperandæ valetudinis.

Quo magis ab his qualitatibus recedit, eo pejus.

Vomica aperta decoctum ex hordeo, oryza, agrimonia; & ſi inſignior ſitis, calorque notentur: emulſa, ſerum lactis conveniunt.

Pure nimis craſſo, diacodium cum oxymelle ſcillitico propinandum.

Si corpus extenuetur, decoctum ex lichene islandico & agrimonia prodeſt, cui ubi magna

magna debilitas, cortex peruvianus addendus.

Difficilius ferunt corticem in ſubſtantia, & frequenter inde pectore anguntur, ac ſputa ſubprimuntur.

Noctes inſomnes, & tuſſis ad veſperas vehementior paregoricum petunt; ne ab hac ulcus denuo inflammetur, & ab inflammatione nova iterum ſuppuratio oriatur.

Ubi nulla amplius febris, pilulæ ex olibano, ſtyrace calamita, extracto liquiritiæ, cum exigua doſi balſamorum nativorum conveniunt (N. 35.); artificialia enim inflammante acrimonia potius nocent, quam proſunt.

Antihecticum Poterii, quod a quibusdam laudatur, mihi infidum imo nocivum videtur remedium, cum ſtannum vulgare vix non ſemper plumbum, anglicum vero, quod ad hoc præparatum ſumi jubetur, zincum, bismutum, item cuprum varie admiſtum habere ſoleat. Hinc cum nec plumbum nec cuprum hecticis conveniat, multo minus horum metallorum calces, magis adhuc ſolubiles, propinari poſſe autumo.

Præ-

Præterea puriſſimum ut vocant ſtannum ob maximam, quam cum arſenio habet affinitatem aliquid hujus pernitioſi ſemimetalli ſibi admiſtum habere, & pervicaciter retinere, per experimenta demonſtrarunt Henkel & Marggraff.

Victus ex lacticiniis & oleribus moliſſimis, ut endivia, lactuca, ſpinachia eligendus. Alimenta pauca quantitate ſed repetitis vicibus adſumenda, ne nimia humorum copia morboſus gravetur pulmo.

Gelatinæ ex extremis animalium partibus vomica laborantibus, & phthiſicis peſſimo cum eventu a vulgo commendantur; cum tenax & viſcidus inde naſcatur chylus, debilem pulmonem plus gravans, quam corpus nutriens.

Illuſtris van Swieten a decocto pedum vituli ingentes anxietates, & tumentes inde ægros vidit.

Conſtat ex prioribus vomicam non raro in cavum pectoris rumpi, & empyema formare.

Noſcitur hoc ex ſignis vomicæ diſparentibus, tuſſi ſicca, gravitate, decubitu aut

in

in dorſum, aut in latus adfectum tantum poſſibili; fluctuatione, ſtrepitu puris ad motum corporis, niſi hoc craſſum vel copioſum ſit; demum genis rubentibus, febri lenta, oculis cavis, unguibus recurvis.

Incerta eſt dies, qua vomica rumpitur. Hippocrates monet id quandoque vigeſima, quadrageſima, ſexageſima die accidere. *Si*mul notat illis ægris citius rumpi vomicas, quibus dolor intenſior fuit in principio morbi, uti & ſpirandi difficultas cum tuſſi & ſputatione.

Dum empyema formatur, rupta vomica, ſymptomata ita minuuntur, ut quandoque penitus abolita videantur.

Cavendum ergo eſt Medico, animadvertente van Swieten, ne ſubito hoc levamine deceptus credat morbum finitum eſſe, cum adhuc anceps periculum ſuperſit. Non quidem convenit triſti prognoſi data eripere ægro blandam illam ſanationis ſpem, quam conceperat, ſed oportet amicos monere, quod fallax illud levamen ſit, ſic enim famæ detrimentum cavebitur.

Prognoſis eſt peſſima. Vel enim a cor-

ruptione

ruptione puris febris hectica, & phthiſis, vel a puris copia reſpiratio ſuffocativa; quod ex lateris adfecti protuberantia, tumore brachii, anima fœtente, febri hectica, ſudoribus nocturnis noſcitur.

Habentur quidem exempla puris reſorpti, & per urinam aut alias vias excreti. Verum rariſſime pus bonum, quod craſſum eſt, abſorbetur.

Hinc vix alia via ſupereſt, niſi paracentheſis. Hac facta vulnus nunquam conſolidandum, niſi conſtet depuratam rite ſuperficiem ulceroſam thoracis interni eſſe; quia novum fieret empyema, quod ſimilem denuo operationem poſceret.

Hac inſtituta remedia indicantur, quæ vomica rupta laudabantur: de quibus uberius in capite de phthiſi.

Si empyema vetus, vires collapſæ, capilli jam cadant, alvi fluor colliquativus adſit, corpus contabeſcat; paracentheſis facta mortem accelerare ſolet.

Nam perforato thorace tabefactus pulmo, qui a pure collecto adhuc ſuſtentaba-

tur, diffluit illico, & ſubito moriuntur ægri.

Abit & peripneumonia in ſcirrhum, quem orthopnoea, moleſta & ſicca tuſſicula, ſymptomata a motu corporis, aut paſtu aucta comitantur, maxime dum cruda & copioſa alimenta adſummuntur.

Diſtinguitur hic a vomica: quod ſymptomata in eodem ſtatu maneant, in vomica vero increſcant.

Aegre curatur, cum & in externis corporis partibus difficilis cura ſit, ubi omnia artis adminicula immediate loco adfecto adplicari poſſunt.

In recenti ſcirrho pilulæ ſequentes tentari poſſunt.

℞ *S*apon. venet. unc. j.
gummi ammoniac. dr. ij.
extracti cicutæ dr. j.
f. l. a. pil. gr. iij.
ſumat ter de die vij.

ſuperbibendo aquam ſelteranam cum pauco lacte.

Ubi inveteratus ſcirrhus, nihil movendum; ſed omnia, quæ inflammant, aut craſſum chylum generant prohibenda.

Fa-

Facile & in hoc morbo concreſcunt pulmones cum pleura, dum ſiccæ & imperſpirabiles hæ partes redduntur.

Parva adcretio vix notatur. A majori vero reſpirationis impedimentum, & dolor obtuſus fere immedicabilis.

Si peripneumonia jam curata appetitus proſtratus, & ingrati ructus notentur: purgans lene ex aqua laxativa convenit.

In hypochondriacis, & hyſtericis poſt violentiores pectoris inflammationes non raro ſupereſt ſat longo tempore obpreſſio pectoris, & reſpiratio difficilis ob ſpasmos majores in corpore a venæ ſectionibus & diluentibus plus debilitato. Cavendum: ne malum pro ſuppuratione, vel obſtructione habeatur, & reſolventibus, vel lacticiniis tractetur, cum pulſus in his ſæpius fallat, ut in omnibus hyſtericis.

Sed id patet ex temperamento, prægreſſis, abſentia febris, genis non rubentibus, urina pallidiori.

De diæta & regimine ea notanda, quæ in methodo medend. febrium dicta fuerunt.

Peripneumonia notha

Peripneumonià notha hyeme a frigore; vel verno tempore oritur, dum ſuperveniente calore pituita ſolvitur, humoribus circulantibus miſcetur, tenacitate ſua vaſa obſtruit, & pulmones ſenſim ſenſimque infarcit.

Senibus, otioſis, victu duriore abutentibus, pituitoſis, frigidis, catarrhoſis, ſpiritu vini abutentibus familiaris eſt morbus.

Rarior feminis & pueris, cum vaſa facilius dilatentur.

Quæ humores magis ad pulmones determinant, morbum hunc producunt: ut curſus, declamatio, cantus, ebrietas, æſtus, ſubitum frigus calorem excipiens.

Diagnoſis morbi eſt difficilis.

Incipientis ſigna ſunt: temperamentum, prægreſſa, levis defatigatio, major debilitas, hebetudo inſolita, ſenſus torpentes, proclivitas ad ſomnum, facies rubra liveſcens, anhelatio, anxietas, pectoris obpreſ-

ſio,

ſio. Abeſt febris, aut leviſſima ſolummodo ægros vexat. Sequuntur horriplationes, viciſſitudines caloris, & frigoris. Augentur anhelitus, & debilitas. Urina quandoque pallet, quandoque intenſe rubet, emiſſa ſtatim turbatur, aut turbida mingitur, talis absque ſedimine manet, conquaſſata ſpumam diu retinet. Accedit moleſtus dolor capitis inter tuſſiendum, & multa communia ſigna cum peripneumonia vera; ſed levior longe febrilis inſultus animadvertitur.

In ſenibus non raro hydrops pectoris ſuccedit.

Cura eſt difficilis. Venæ ſectio caute inſtituenda ob corpus laxum & ſenile. Adtenuantia ſumma cum prudentia quoque adhibenda, ne impetus humorum in vaſa pulmonalia augeatur, & obſtructio irreſolubilis reddatur. Quod triſti ſæpius exemplo patuit, dum ægri aëris frigus tamquam unicam cauſam accuſantes, ſpiritibus fermentatis, aut aromaticis utentes brevi perierunt.

Cura niſi vires nimium proſtratæ, aut pulſus inæqualis &c. a venæ ſectione ex lar-

 go

go vulnere incipienda ne pituita gravatus ſanguis id obſtruat.

Sic tutius dein remedia adtenuantia in uſum vocari poſſunt.

Parçius detrahendus eſt ſanguis tempore humido, & ætate admodum provectis.

Cavendum a nimia venæ ſectione, cum hæc lentorem pituitoſum augendo peſſime noceat.

Clysma quotidie injiciendum, donec pulſus fortior, & reſpiratio facilior reddatur.

Abſtinendum ab enematibus, ſi nimium inde debilitentur ægri.

Veſicantia extremitatibus adponenda, & corpus ſale ſedlizenſi, aut thermarum carolinarum purgandum.

Sydenhamus vult, ut alternis diebus purgans antiphlogiſticum exhibeatur. Verum hoc pro diverſitate ſubjecti, & ſymptomatum eſt determinandum. Nam obeſi, viribus magis valentes, laute antea nutriti plures ferunt alvi evacuationes, quam ætate provecti, aut viribus admodum fracti.

De-

Decoctum & infuſum ex radice bardadanæ, hyſſopo, floribus ſambuci cum oxymelle ſimplici & ſcillitico edulcoratum addito pauco nitro ſæpe prodeſt (N. 36.).

His non juvantibus kermes minerale, & urgentiore caſu ſulphur auratum antimonii ad granum unum vel duo omni bihorio, aut trihorio, exhibendum.

Si hisce in uſum vocatis, abſente febre ſputa valde glutinoſa ejiciantur, manente ſat valida pectoris obpreſſione gummi ammoniacum aceto ſquillitico ſolutum, aqua hyſſopi dilutum convenit ſuperbibendo infuſum ſtipitum dulcamaræ (N. 37.), hyſſopi &c.

Abſtinendum ab omnibus oleoſis.

Morbo jam debellato pilulæ (N. 38.) ex gummi ammoniaco, extractis amaricantibus, extracto enulæ exhibendæ ad hydropem pectoris præcavendam.

Si urina parcior, corpus magis inflatum, prioribus pilulis aliquot grana extracti ſcillæ utiliter admiſcentur.

Morbo durante victus tenuis; eo debellato diæta ex carnibus tenuioribus & facile digerendis imperanda eſt.

Moderatus vini, & aromatum uſus, frictiones, levis corporis motus, acidulæ, ut Ruitſchenſes cum vino Auſtriaco, multum proſunt.

CAPUT VI.

DE

Paraphrenitide, Mediadiſtini, & Pericardii inflammatione.

Frequentius, ac creditur, mediaſtini, & pericardii inflammatio contingit, notante Illuſtri van Swieten.

In mediaſtino inflammato æſtus validus, anguſtia ad ſternum, ſputa colorata, pulſus durus, obſervatur. Minor autem dolor, ac in pleuritide ægros vexat: cum inter inſpirandum dilatato thorace non tam valide diſtrahatur mediaſtinum.

In inflammato pericardio pulſus perturbatior, & animi deliquia occurrunt.

Nonnunquam talis morbus phrenitidem,

&

& paraphrenitidem comitatur. Nam, monente Clariſſimo Selle (a), haud raro accidit, ut plurium partium inflammationes ſimul coëxiſtant, pro cujus complicationis diverſitate alia atque alia phenomena adparent, quorum determinatio ſat difficilis eſt.

Cauſæ, & cura eædem ſunt, ut in pleuritide, ſed prognoſis periculoſior: niſi enim benigna reſolutione morbus ſolvatur, mors ſubita, aut vix ſuperabilia ſequuntur mala.

Ubi abſceſſu nato ſub ſterno pus collectum, terebrationem ſterni laudant.

Paraphrenitis noſcitur ex febre continua valde acuta; reſpiratione ſublimi, parva, celeri, ſuffocativa, ſolo fere thorace peragenda; dolore ad præcordia, latera, dorſum, in inſpiratione aucto. Accedit tuſſis, nauſea, vomitus; hypochondriorum introrſum revulſio; delirium; & riſus ſardonius.

Falluntur vero, qui credunt cynicum ſpasmum pathognomicum inflammati diaphragmatis ſignum eſſe. Bina exempla vulnerati diaphra-

(a) Rudim. pyretolog. method. pag. 119.

phragmatis ſine riſu ſardonio refert Illuſtris Morgagnius (a).

Sed & aliis imi ventris adfectionibus hic ſpasmus quandoque accedit. Sic Clariſſimus van Dœveren riſum ſardonium in paroxysmo febris intermittentis per emeticum dein fugatæ obſervavit. Et Clariſſimus Strack multos in febre pedechiali riſu ſardonio exanimatos vidit (b).

Juvenis recordor, qui febre putrida neglecta riſu ſardonio ſtipata decubuit. Cortice peruviano, acidis mineralibus, clysmatibus, ſpiritu cornu cervi cum eſſentia caſtorei propinato multum levabatur. Verum tertia die ob metum præſentis inflammationis diaphragmatis, licet pulſus debilis & celer eſſet, nec dolor in reſpiratione adficeret ægrum, me diſuadente venæ ſectio inſtituta, & oleoſa exhibita fuerunt. Sed inde, ut prædixeram, poſt biduum convulſus periit æger.

Ex quibus patet non ex diaphragmatis ſolum, ſed cujuslibet viſceris, quod a ner-

vo

(a) De ſed. & cauſ. morb. Epiſt. LIII. art. 3. & 6.
(b) Obſerv. de morb. cum petech. pag. 175.

vo intercoſtali ramos habet, vitiis ſpasmum illum per conſenſum produci poſſe *

* *Legi poteſt Henrici Rahn Diſſertatio de miro inter caput, & viſcera abdominalia commercio Gœttingæ edita.*

Prognoſis eſt periculoſior, ac in pleuritide ob motum perpetuum partis, ob conſenſum ejus cum corde & cerebro. Hinc tertio, quinto, ſexto die moriuntur. Morbus ut peripneumonia judicatur.

Cura eadem ac in pleuritide.

Clysmata injecta plurimum proſunt, cum inteſtinum colon, ubi circa hepar & lienem tranſit, diaphragmati vicinum eſt; hinc molliſſimis decoctis per clysmata injectis repletum fomentum adplicat blandum & reſolvens inflammato diaphrapmati.

Si abſceſſus naſcatur, aut in cavum thoracis, aut in abdomen rumpitur. In priori caſu empyema, in ultimo aſciten purulentum creat.

CAPUT

CAPUT VII.

DE

Hepatitide.

Hepatitis in vena portæ, vel arteria hepatica locum habet.

Una nata, facile altera ob innumeras anaſtomoſes ſequitur.

Fridericus Hoffmannus, & Illuſtris van Swieten rariorem hepatitidem veram eſſe docent, ob arteriæ hepaticæ parvitatem, & minorem impetum ſanguinis venæ portarum.

Frequentius hepar in parte exteriori inflammatur.

Signa hepatitidis ſunt: febris acuta continua, ſitis, reſpiratio difficilis, tuſſis ſicca, urina flammea, alvus adſtricta, tenſio dolorifica hypochondrii dextri, quæ quandoque pleuritidem mentitur, & ad jugulum usque extenditur.

In extima hepatis membrana adfecta, ſingultus, tumor hypochondrii dextri, decubitus

bitus in idem latus moleſtior, pulſus durior, celerior, dolor vehementior, præcipue in motu diaphragmatis.

In inflammatione partis concavæ major vomitus, anxietas, tenſio, & icterus.

Hepatitidem cauſant omnia, quæ inflammationem generant, & ad hepar determinant: ut bilis acris poſt æſtates fervidas, calculus, obſtructio, contuſio, hæmorrhoides, & menſtrua ſubpreſſa affectus animi validi, metaſtaſis, rheumatismus, podagra.

A potu & balneo frigido hepatitis oriri valet: cum hepar magna ſui parte ventriculo incumbat], & ibi nudo peritonæo tangatur.

Ab hepate inflammato bilis generatio, ſecretio, excretio turbatur; inde icterus, putrefactio liquorum, & viſcerum abdominalium.

Morbus eſt periculoſus, ob viſcus friabile, perpetuo agitatum, & bilem tam facile putreſcibilem.

Minus diſcriminis eſt, ſi inflammatio hæreat in vaſis venæ portarum, quam ſi occupet vaſa arterioſa hepatica. Gibboſa enim hepa-

hepatis pars inflammata facile diaphragma ſimul adficit.

Ex materia atrabiliaria vix medelam admittit, vel ubi hepar antea ſcirrhoſum, aut calculoſum fuit.

Vomitus nigri, dejectiones alvi tetri coloris & odoris, continuus ſingultus, ſitis magna, extremitatum frigus, ſigna dant gangrænæ præſentis, mortisque inſtantis.

Solvitur hic morbus benigna reſolutione, criticis evacuationibus, metaſtaſi, vel in ſuppurationem, ſcirrhum, & gangrænam abit.

Criticæ evacuationes ſunt: alvus bilioſa cum pauco cruore; hæmorrhagia communiter ex nare dextra; urina acris, multa craſſa, cum ſedimento ſubalbo, ſudor continuans.

Sic Galenus obſervavit: ipſam bilem infarcto hepate in ſanguinem regurgitantem per ſudores amaros exiviſſe de corpore.

Atrabiliariis, & quibus hæmorrhoides ſubpreſſæ, morbus & per hæmorrhoides ſolvitur.

Vidi quandoque ſputa flava, copioſa, morbum levantia, absque ullo adfectorum pul-

pulmonum ſigno, quandoque enim ut Sarcone (a), aliique obſervarunt, pectus & hepar ſimul inflammantur.

Amicum quoque ſchirrhis adominis inveteratis diu laborantem, inflammatione hepatis correptum ſputis copioſiſſimis cœnoſis ſuffocatum dolui; licet duodecim ante mortem horis nulla omnino pectoris labes ſe manifeſtaſſet.

Naſcuntur & in hepatitide metaſtaſes ad crura.

Supervenit nonnunquam mitior lienis dolor, qui ubi ante ſigna ſuppurationis obſervatur, materiam in hepate ſtagnantem jam mobilem redditam per alias vias excretam iri notat: in progreſſu morbi, ubi nulla ſpes reſolutionis, ſuppurationem, & ſcirrhum indicat.

Indicationes ſunt, impetum humorum minuere, craſſum adtenuare, & ſolutum evacuare.

Venæ ſectio parcior, ac in aliis inflamma-

(a) Pag. 238.

mationibus inſtituenda, præcipue ubi malum in vena portarum hæret.

Si pulſus debilis, icterus gravior, vires proſtratæ; peſſime noceret.

Atrabiliariis, vel quibus hæmorrhoides ſubpreſſæ, hirudines, & inſeſſus ſuper aquam calidam proſunt.

Cataplasmata, fomenta ex ſpeciebus emollientibus cum ſapone veneto, & urgente neceſſitate, ſuadente Pringle, veſicantia hypochondriis adplicanda.

Clysmata maximæ ſunt utilitatis cum bibulis venis reſorpta, directe & integris ſuis viribus ad locum adfectum perveniant, & tepida hæc inteſtinum colon, quod notabili parte ſecundum hepar decurrit, intrando, blandum fomentum hepati largiantur.

Remedia in hepatitide indicantur ſolventia, alvum moventia, ſitim & calorem minuentia, ut decoctum ex radice graminis, acetoſæ, cichorei, tamarindis, cum ſale polychreſto, & ſyrupo quinque radicum, vel mixtura (N. 39.), vel electuarium ex rob ſambuci pulpa tamarindorum & cryſtallis tartari.

Criſi

Criſi per alvum, aut ſudorem ſequente decoctum prius absque ſale polychreſto & tamarindis convenit; alvus enim ita moderanda, ne vires emungat.

Idem remedium addita drachma una aut altera nitri locum habet, ubi hepatitis per urinam ſolvitur.

Morbum ſuperatum ſcimus: ſi urina & feces naturales, ſi nulla flavedo in oculis, nec ex pallido flaveſcens faciei color, nullus dolor circa hypochondrium dextrum, nulla anxietas præſertim repleto ventriculo, vel poſt majorem paulo corporis motum obſervetur, & imprimis, ſi per aliquot ſeptimanas nullum ex his ſignis redeat.

Magna enim cura cavendum eſt: ne quid maneat morboſi, cum multa mala chronica a neglecta vel non integre curata hepatitide originem ducant.

Nonnunquam accidit, ut inflammatione fugata, præcipue in ſubjectis atrabiliariis ob cauſas leviores icterus vehementior, & pertinacior redeat.

His præter decoctum ſolventiſſima pilulæ ex ſapone veneto, gummi ammoniaco, ex-

tracto rhei, & ſale polychreſto præſcribendæ (N. 40.). Abdomen unguento althææ inungendum.

Quandoque a diuturniori horum remediorum uſu diarrhœa ſequitur, quæ ægros jam debiliores viribus exhaurit, quod ex pulſu debili, parvo, inæquali &c. noſcitur.

His purgantium & ſolventium loco mixtura ex extracto corticis & aqua meliſſæ vel ſimplici, vel ubi vires multum languent, cum vino propinanda, & decoctum hordei cum oxymelle ſimplici & ſyrupo rubi idæi pro potu dandum.

Non obeſt corticis peruviani uſum in obſtructionibus viſcerum damnari: nam in hoc caſu humores ab acri bile ſoluti, & ſolida nimis laxa videntur; hinc cortex tamdiu continuandus, donec vires augeantur, dein eidem mixturæ aliquot drachmæ ſalis polychreſti admiſcendæ, donec alvus difficilior, robur firmatum priorum ſolventium remediorum ulteriorem uſum continuandum ſuadeant.

Morbo debellato ad recidivam præcavendam,

vendam, acidulæ Egranæ, vel Ruitſchenſes utiliſſimæ ſunt.

Suppuratio oritur, ubi nec reſolutio nec critica evacuatio acceſſit, continuante febricula, horripilatione vaga &c.

Abſceſſu nato vel totum hepar conſumitur, & inde icterus, tabes, tympanitis, diarrhœa colliquativa: aut in abdomen rumpitur & viſcera conſumendo, aſciten, vel rupta vena portæ, ſubitaneam mortem infert. Utrumque malum inſanabile eſt.

Vel materia purulenta per ductum hepaticum ad duodenum fertur, & per alvum aut vomitum expellitur.

Magnum periculum, ubi bonæ notæ pus excernitur; ſed ubi ichoroſum & fœtidum eſt, certa ſequitur mors.

Remedia commendantur detergentia & putredini adverſa: ut ſerum lactis cum ſpiritu vitrioli, aut acetoſella paratum.

Ubi maxima debilitas, parciori doſi extractum corticis propinari poteſt.

Fluit & pus per venam cavam in ſanguinem.

Si id ſenſim fiat, nec materia penitus a conditionibus boni puris degeneraverit: per urinas, vel metaſtaſes ſalus fieri poteſt.

Sed metaſtaſes hæ raro bonæ ſunt, cum pus ad pulmones delatum craſſitie ſua ægrum ſuffocare, vel acre factum functiones corporis peſſime turbare valeat.

Commendantur ſerum lactis recentis cum acetoſa coctum, juſcula carnium cum ſucco citri vel aurantiorum, vinum Rhenanum, decoctum panis, oryzæ, avenæ cum ſpiritu nitri dulcis, liquore anodyno minerali.

Laudantur & aquæ minerales, quatenus per omnia fere vaſa mobiles abſtergunt, abluunt, & per urinæ vias, quandoque per alvum educunt.

Verum magna plerumque debilitas comitari ſolet hunc morbum, & obſervant omnes Practici, aquas illas, ceteroquin adeo ſalubres, nihil prodeſſe, ubi tam parum de viribus vitalibus in corpore ægro ſupereſt.

Dum

Dum abſceſſus extrorſum formatur, is brevi aperiendus.

Si pus æquale, boni coloris, nullum odorem ſpirans exeat: ſpes adhuc ſupereſt; ſecus certe pereunt ægri.

Tumore adparente in illa regione, ubi veſicula fellis locatur, ſedulo inquirendum, an abſceſſus ibi hæreat, & an non a tumente veſicula fellea pars elevetur.

Signa diſtinctiva optime deſcripſit Illuſtriſſimus van Swieten, quod ſuppurationem comitetur dolor pulſatorius; horrores vagi frequentiores, & diuturniores; quod tumor ab abſceſſu factus non adeo limitatam figuram habeat, neque ſtatim in eo fluctuatio adpareat, & quod hæc primo percipiatur in centro tumoris omni reliquo ambitu adhuc duro.

Hepatitidem in ſcirrhum abiiſſe docet tumor, durities, pondus, icterus, reſpiratio difficilis, anxietas, quæ omnia ad paſtum augentur.

Tentari poſſunt ſolventia ex ſucco graminis, taraxaci, cichorei, ſi haberi poſſunt:

ſecus meraciſſima horum decocta conveniunt.

His non juvantibus vitæ regimen debitum commendandum. Sic per multos annos absque incommodo ſcirrhum ferunt ægri. Cavendum, ne ultro medicamentis ſolventibus irritetur, & cancer ſequatur.

Quandoque obſervatum fuit, poſt icterum diuturnum horrendos naſci in abdomine dolores, ſanguinem magna copia ſurſum, & deorſum exire: unde animi deliquium, & mors. In his veroſimile videtur, cancroſum acrem ichorem vaſa eroſiſſe.

CAPUT VIII.

DE
Gaſtritide.

Ventriculum inflammatum eſſe conſtat ex dolore ardente fixo in regione ventriculi, vomitu ad ingeſta, anxietate ingenti circa præcordia, ſiti, ſingultu, febre acuta continua, quandoque tamen ut in gaſtritide a venenis nata ob ſyncopes, & doloris vehementiam pulſus debilis & ſubpreſſus tangitur.

Inflammatio partium vicinarum, ut hepatis, pancreatis dubiam formant prognoſim maxime cum ventriculi ſitus mutetur in eodem homine, prout magis vel minus flatibus, aut ingeſtis diſtentus eſt, & cum miræ varietates in ſitu ventriculi obſerventur.

Signum fere pathognomicum, animadvertente Illuſtri van Swieten, eſt exacerbatio doloris ab ingeſtis parca copia ſumptis, & talibus, quæ ceteroquin facile fert ventriculus. Si enim in vicinis partibus inflam-

 ma-

matio hæſerit, illæ irritantur quidem a ventriculo diſtento, ſed non ilico ſentitur doloris exacerbatio, ſi parum ſimul in ventriculum ingeratur.

Rariſſimi enim caſus ſunt gaſtritidis absque vomitu obſervatæ (a).

A muſculis epigaſtrii inflammatis ob loci viciniam, eadem fere, aſt mitiora, excitantur ſymptomata, obſervante Clariſſimo Sauvages (b); ſed tumor eſt plus adparens, ſenſibilitas major ab attactu cutis, minor dolor ab ingeſtis pauca copia ſumptis. In gaſtritide tumor, tenſio, dolor profundior notatur.

Licet hæ inflammationes confundantur: in curatione nullum damnum orietur, cum ſimilis medela requiratur.

Cauſæ gaſtritidis variæ ſunt: ut inflammatio partium vicinarum; acria ingeſta, vomitoria & purgantia draſtica, venena; miasma varioloſum, morbilloſum, arthritis retropulſa; hæmorrhagiæ conſuetæ ſubpreſſæ.

In

(a) Haller Opuſc. path. Obſerv. XIV. Hiſt. III.
(b) Noſol. Method. Tom. II. Part. I. pag. 470.

In cadaveribus febre putrida defunctorum neglecto vomitorio non raro levis inflammatio ventriculi reperitur.

Omnium forte frequentiſſima cauſa eſt potus gelidus, cum directe in ventriculum delabatur, maxime ſi copiam talis potus a laboribus æſtuans homo ſimul & ſemel ingurgitaverit: a qua cauſa poſt intollerabiles anxietates intra paucas horas mortem vidit Illuſtris van Swieten.

Hoffmannus plures ſimiles caſus recenſet gaſtritidis ab hac cauſa natæ.

Obſervavit idem vir Celeberrimus frequentem ventriculi inflammationem ab emetico vel purgante draſtico poſt iram exhibito, quo bilem ab ira, ut putarunt, commotam e ventriculi ſinu exturbare voluerunt.

Morbus eſt valde periculoſus, cum remedia vix ingeri poſſint.

Diſcrimen augetur pro magnitudine inflammationis & vehementia ſymptomatum.

Tollitur ut reliqui morbi inflammatorii reſolutione benigna, vel in ſuppurationem, aut gangrænam abit, quæ non raro a ſpirituoſis & ſtomachicis naſcitur.

Cura a venæ ſectione larga & audaci inchoanda & pro neceſſitate repetenda.

Ab ea abſtinendum, ubi pulſus debilis, inæqualis, convulſiones, ſyncope, deglutitio ſonora animadvertuntur.

Clysmata antiphlogiſtica ſæpius injicienda. Fomenta emollientia & reſolventia regioni ventriculi: & factis depletionibus pulſu debili, & parvo veſicantia adplicanda.

Commendantur & balnea; ſed hæc vix ferent ægri ob anxietates, & jactationes frequentes corporis.

Non incongruum erit hoc loco quædam adjicere, quæ morbum præcavent, cum præſens tam difficulter curetur.

Si a fungis venenatis vomitus obſervetur, ſubito emeticum propinandum, antequam inflammatio ſequatur.

Hoc neglecto, datis etiam copioſiſſimis diluentibus, convulſiones & mortem ſuccedere vidi.

Ubi ab emetico vel purgante draſtico vomitus, dolor ad regionem ventriculi obſervatur: lac cum aqua, jura tenuia, pinguia largiſſime exhibenda ſunt; ut hærens

forte

forte adhuc irritans in tunica ventriculi interiori eluatur: quod in homine a granis octo vitri antimonii in ſubſtantia exhibitis necato vidit Celeberrimus Fridericus Hoffmannus (a).

Ad præcavendam gaſtritidem a mercurio ſublimato corroſivo ſumpto commendat Macbride unciam ſalis tartari in libris octo aquæ dilutam, & affatim hauſtam (b).

Gaſtritide jam præſente decoctum hordei, avenæ, althææ, ſerum lactis cum pauco nitro convenit.

A majori nitri doſi, ab omnibus acidis, imo acidulis abſtinendum: ne irritatio major ſequatur.

Pro nutritione quidquam vitelli ovi admiſceri poteſt.

Omnia hæc ſæpius, verum parciſſima doſi ingerenda ſunt: ne a ventriculo diſtento major dolor, & vomitus oriatur.

Vitanda ſunt paregorica in gaſtritide

ad

(a) Opuſc. path. practic. decur. II. Diſſert. VII. pag. 456.

(b) Syſtematiſche Anleitung in die Arzneykunſt. Zweyt. Theil. pag. 715.

ad vomitum ſiſtendum: tum quia nonnullis emeſis inde cietur; tum quia in inflammatione opium non convenit ob rationes ſæpius adductas.

In animalibus inde necatis ventriculus inflammatus erat, in cane per ſolutionem opii in jugularem injectam ventriculus, & inteſtina valde inflammata reperiebantur, teſtante Tralles (a).

Forte olim opium liberalius in inflammationibus propinabatur, quia remedium in quarto gradu frigidum cenſebatur.

Ubi inflammatio ventriculi a metaſtaſi exanthematum orta, ea locum habent, quæ in capit. de miliar. dicebantur (b).

Illuſtris Vogel in ſimili caſu veſicatorium latum regioni epigaſtricæ adplicare merito præcipit (c).

Si gaſtritis non tam vehemens, ut in gangrænam abeat, nec tam levis ut benigne reſolvatur: in ſuppurationem abit

(a) Tom III. pag. 184.
(b) Method. medend. febr. pag. 75.
(c) De cognoſc. & curand. præc. corp. hum. aff. pag. 159.

abit, quæ ex remiſſione doloris, horripilatione, pondere in ventriculo noſcitur.

Vomica rupta pus ſurſum & deorſum evacuatur quandoque cum levamine.

Aliquando, ubi ventriculus peritonæo adcrevit, abſceſſus per integumenta extrorſum rumpitur, & fiſtulam relinquit, per quam dein toto reliquo vitæ tempore pars ingeſtorum prodire ſolet.

Nonnunquam ex ulcere hæmorrhagia lethalis, & vomitus cruentus.

Ubi ſuſpicio vomicæ natæ, ab initio emollientia conveniunt. Vomica rupta detergentia, & conſolidantia.

Sed & hæc parciſſime propinanda, ut & alimenta: ne a copioſis his ingeſtis ventriculus diſtendatur, & partes, quæ coire inceperant, diſtrahantur.

Victus ex oryza, pane, hordeo, jure carnium imperandus: & clysmata nutrientia ſimilibus ægris utiliſſima ſunt.

Scirrhus præſens noſcitur ex tempore reſolutionis & ſuppurationis elapſo manente pondere in regione ventriculi, & nonnunquam vomitu ab adſumptis.

Scirr-

Scirrhus talis diu manere poteſt: licet pondere, & mole ſua partes diſtrahendo plures moleſtias generet. Ubi vero diuturnitate temporis, vel acrium medicamentorum uſu in cancroſam malignitatem vergere incipit: horrendi dolores inde fient.

Si ſcirrhus recens: binæ drachmæ ſaponis veneti per plures menſes quotidie ſumptæ quandoque profuerunt, cum ſummum diſſolvens & mite remedium ſit. Quamprimum vero dolor augeretur inde, abſtinendum & extractum cicutæ tentandum, a quo non raro ſcirrhoſæ indurationes feliciter ſolvuntur.

Profunt & aquæ medicatæ ſpadanæ vel his ſimiles, quæ mira vi ſolvendi concreta in corpore ſolvere valent, neque interim acrimoniam magnam habent.

CAPUT

CAPUT IX.

DE

Colica.

Omnis inteſtinorum dolor colica audit, quæ in varias ſpecies ratione ſymptomatum, & cauſarum diſtinguitur.

Hinc alia eſt periodica, epidemica, inflammatoria, bilioſa, pituitoſa, flatulenta, ſpasmodica, ſtercoracea, pictonum. Demum ab hæmorrhoidibus, menſtruis, herniis, vermibus, & peregrinis tumoribus, colica obſervatur.

Licet hoc tomulo tantum de morbis inflammatoriis tractare in animo fuiſſet: tamen hic agam de colica flatulenta, & bilioſa, cum ſæpe inflammatoria pro flatulenta habita peſſime tractetur, & non raro inflammatoria bilioſam ſequatur; maxime ſi non juſta medendi methodus adhibeatur. Sic *Spigelius* in omnibus

colica defunctis inteſtinorum inflammationem reperiit.

Colica inflammatoria.

Hæc a cauſis inflammationis ad inteſtina delatis oritur: ut ab aëre, balneo frigido, maxime æſtuanti corpori adplicato, a venenis, purgantibus draſticis; evacuationibus ſanguineis ſubpreſſis; ſpirituoſis adſumptis; compreſſione inteſtinorum in herniis; materia acri, dyſenterica, putrida &c.

Clariſſimus Ludwig refert (a): quod ſectiones cadaverum, febribus continuis malignis, & exanthematicis exſtinctorum vix non ſemper partes quasdam inteſtinorum inflammatas ſiſtant absque intenſo dolore prægreſſo.

Inter colicæ cauſas non abſurde omenti defectus numerandus eſt; cum ab hoc inteſtina tegantur, foveantur, ac lubrica ſerventur.

Frequentius inteſtina tenuia, quam craſſa,

(a) Inſtit. Medic. Clinic. 155.

craſſa, animadvertente van Swieten (a), inflammantur: cum hæc ita conſtituta eſſe videantur, ut minus facile adficiantur, quam tenuia; cum ſtercoraceæ materiæ jam ſubputridæ, & acriori ſervandæ inſerviant. Præterea omnia acria ingeſta, vel mora in ventriculo aut inteſtinis talia reddita, primo noxam inferunt tenuibus, antequam ad craſſa pervenire poſſint.

Incipit enteritis cum horrore, ſuccedit dolor adtactu auctus, qui licet fixus maneat, per intervalla tamen immaniter augetur, vel a contentis in inteſtinorum cavo, vel a flatibus ad locum inflammatum usque propulſis.

Abdomen ſenſim ſenſimque increſcit cum ſenſu ardoris fere ignei, pulſu duro & celeri, urina rubra, ſiti magna. Nonnunquam tamen tenuem materiam per anum excernunt ægri, ſed frequentius alvi obſtructio animadvertitur.

Inflammatis tenuibus, nauſea & vomitus vehementius urgent.

L Citius

(a) Tom. III, pag. 160.

Citius autem vel ſerius evomuntur adſumpta, prout inflammatio majori vel minori diſtantia a ventriculo ſedem fixerit.

Colon inflammatum quandoque pleuritidem, & hepatitidem mentitur, dum dolor ad coſtas usque adſcendit.

In inflammatione inteſtini recti ſymptomata hæmorrhoidalia occurrunt: ut tenesmus, urinæ ſtillicidium, conſtrictio ani.

Enteritis a nephritide differt per alvi conſtipationem, per ſymptomata ab adſumptis aucta, & quod in nephritide urina magis ſaturata ſpectetur.

Prognoſis differt ratione ſubjecti, loci, vehementiæ morbi, ſymptomatum.

Facilius ſanantur craſſa, quam tenuia: cum eorum fabrica forte magis reſiſtat; tum quod inde non tam facile & cito reliquorum inteſtinorum actio turbetur; tum quod per clysmata plus emolumenti ſperari poſſit.

Quo ſitis major, dolor acerbior &c. eo majus periculum.

Melior

Melior eſt alvus ſoluta, quam adſtricta cum vomitu pertinaci.

Periculoſiſſima eſt enteritis in gravidis ob metum abortus, alvi obſtructionem, vomitum, & cetera ſymptomata utplurimum vehementiora; cum per extenſum a fœtu uterum omnia viſcera abdominalia comprimantur.

Pulſus debilis, inæqualis; ſudor frigidus; doloris remiſſio absque reſolutione, aut critica evacuatione; excrementa tenuia, ichoroſa, inſcio ægro abeuntia; lingua ſicca; ſingultus; oculi caliginoſi; animi deliquia mortem portendunt.

Solvitur enteritis benigna reſolutione; diarrhœa blanda, ſubcruenta, bilioſa.

Inflammatio inteſtinorum craſſorum maxime recti per hæmorrhoides nonnunquam tollitur.

Abit & in ſuppurationem, gangrænam, & ſcirrhum.

Cura a larga venæ ſectione incipienda, pro ratione virium & ſymptomatum repetenda.

Soli pulſui in hoc morbo non fidendum;

dum: cum ob acerbitatem doloris non raro parvus, & debilis tangatur, licet vires exorbitent.

Si temperamentum, ætas, prægreſſa id ſuadeant: prima venæ ſectio moderata eſſe poteſt; ſed inſurgente pulſu ſubito larga, & audax inſtituenda.

Hæmorrhoidibus tumentibus hirudines adplicandæ.

Poſt venæ ſectionem clysmata emollientia frequenter injicienda. Licet enim, ſi in tenuibus hæreat inflammatio, ad ea non perveniant enemata: craſſa tamen inteſtina talibus remediis repleta, balneum quaſi præbent omnibus vicinis; adeoque & ſic prodeſſe poterunt.

Rarius contingit tantam eſſe ani conſtrictionem: ut tubulum pro clysmate injiciendo non admittat. In ſimili caſu moliſſimis unguentis anum illinire oportet: vel balneo vaporis, dum ſellæ perforatæ inſidet æger, fovere, donec laxetur.

Primo clysmati mel mercuriale, manna addenda: ut aliquoties purgetur æger, & inteſtina

teſtina craſſa, a fecibus & flatibus diſtenta, evacuentur.

Reliqua enemata ex ſolis emollientibus parata ſufficiunt.

Quæ & neceſſaria ſunt, licet ægri alvo ſoluta gaudeant.

Præplacet decoctum ſeminum lini, radicis althææ (N. 41.), oleoſis, quæ in plicis inteſtinorum retenta, calore loci rance ſcentia, acrimonia nocere poſſent.

Venæ ſectio clysmata præcedere debet: cum obſervata doceant, leniſſima tunc promptius operari, quam fortiſſima ante ſanguinis miſſionem.

Inflammatis inteſtinis craſſis, enemata dimidiam libram non excedant. Sic diutius retinentur, & minor metus eſt: ne inde magis diſtenta plus doleant, & patiantur.

Clysmata caute, & non nimio impetu adplicanda: cum inteſtina non raro a flatibus diſtenta ſint, qui inde magis in flexuras coli urgentur, & id diſtendendo tenuia plus comprimunt.

Fomenta ex ſpeciebus emollientibus, & ſapone continuo adplicanda.

 Caven-

Cavendum, ne fomenta ponderoſa ſint, & inde dolorem excitent.

Balnea & ſemicupia rarius adhiberi poſſunt: cum ægri ob acerbitatem doloris perpetuo ſitum mutent, & frequenter a balneis plus angantur.

Pro remedio interno ſufficiunt emulſa, decoctum ex radice graminis, radice althææ, ſyrupo althææ & ſymphiti edulcoratum. Mel enim, & oxymel nonnullis nauſeoſum eſt; hinc iis facile vomitum crearet.

Dicto decocto paucum nitri addendum: ne majori doſi irritationem, & emeſin augeat.

Venæ ſectionibus inſtitutis, clysmatibus adplicatis, urgente vomitu, paregoricum per vices, ſed prudenti manu, exhibendum eſt: ut ſpasmi minuantur, vomitus ſiſtatur, & locus detur retinendis decoctis emollientibus.

Nonnulli non immerito ab opio per anum injecto certiorem ſperant effectum: maxime, cum quibusdam ab opio ore ſumpto emeſis cieatur.

Paregorica, monente Illuſtri van Swieten, haud conveniunt, niſi prius ſanguinis miſſio,

miſſio, & enemata adhibita fuerint: ut inflammationis augmentum impediatur. Secus facile contingit, ut gangræna inflammmationi ſuccedat.

Si depletionibus factis dolor continuet; pulſus fiat tremulus, parvus, inæqualis: veſicantia abdomini, & artubus adponenda ſunt; moderata camphoræ doſis tentanda, quæ clysmatibus ex ſpeciebus emollientibus, & floribus camomillæ paratis quoque admiſceri poteſt.

Inflammationem, quæ nec benigna reſolutione, aut critica evacuatione ſolvitur, nec in gangrænam abit, ſuppuratio excipit, ex prægreſſis, horripilationibus vagis &c. noſcenda.

Facilius curatur ſuppuratio inteſtini recti, cum manibus acceſſus detur.

Abſceſſu in aliis inteſtinis formato, diu clauſo manente, pus mora tenuius redditum in maſſam humorum abſorbetur, & cacochymiam purulentam creat.

Si vomica in cavum abdominis rumpatur: diarrhœa ichoroſa, aut febris lenta ægrum e medio tollunt. Si in cavum inte-

ſtinorum: diarrhœa purulenta ſequitur, quæ pro diverſa magnitudine abſceſſus, ejusque varia conditione, citius ſanabitur, vel diutius protrahetur.

Contingit quandoque, animadvertente van Swieten, ut per tumorem ſuppuratorium, in tunica celluloſa hærentem, ſecedat ſeparata a reliquis tunica interior villoſa; & exeat per alvum referens figura ſua cavum inteſtinalem tubum, non ſine ægrorum & adſtantium inſigni metu, qui ipſum inteſtinum ſic egredi, nullamque ſanationis ſpem ſupereſſe putant.

Ubi ſuppuratio naſcitur, emollientia continuanda.

Pro nutrimento ſerum lactis, juſcula carnium propinanda, cui radices ſcorzoneræ, ſiſari, cichorei incoqui poſſunt.

Eadem & conveniunt abſceſſu rupto.

Percolanda ſunt juſcula, ne aliquid craſſi per inteſtina tranſeat, antequam ulcus ſanatum fuerit.

Copioſus dein uſus infuſorum vulnerariorum (N. 42.) ex agrimonia, veronica, virga aurea, hyperico indicatur: partim

ut

ut humores ad inteſtina delati, maxime bilis diluantur, ne ulcus irritent; partim ut eluatur de ſanguine, quidquid de pure collectum hic reſorptum fuerit.

Lac ſimilibus ægris minus convenit, cum cito aceſcat, & craſſas copioſas feces generet: ut in infantibus ſolo lacte materno viventibus manifeſte adparet.

Si magna puris quantitas excernatur, æger emacietur, aut viribus magis magisque labatur: decoctum ex cortice peruviano, & agrimonia utiliſſimum eſt.

Cavendum a cortice in ſubſtantia, cum craſſa & dura ſcybala formet.

Ulcere depurato aquæ minerales ferratæ, ut Spadanæ exhibendæ, quæ leniter adſtringendo cicatrizationem loci adfecti promovebunt.

Ubi jam per aliquot dies nullum pus per alvum exire obſervatur, nullusque dolor in abdomine ſupereſt: tunc ſenſim ſolidiores cibi dari poterunt ex hordeo, oryza, pane, carnibus juniorum animalium &c. donec tandem ad conſuetum in ſanitate victum perveniatur.

Gangræna inteſtinorum raro vel nunquam medelam capit.

Verum quidem eſt pluribus obſervationibus conſtitiſſe inſignem partem tubi inteſtinalis, gangræna corrupti, ſeparatam fuiſſe ſuperſtite vita, imo & ſanitate adhuc ſatis commoda fruentibus poſtea ægris. Semper enim tunc, animadvertente Illuſtri van Swieten, extrorſum patebat via ichori gangrænoſo, & manui chirurgi dabatur aditus, ut corrupta auferre poſſet, & unire ſeparata: vel ſaltem ſuperiorem inteſtini partem adfigere externo ulceris margini, ut artificioſa ibi pateat excrementis via, qua in hoc caſu, ſeparata parte gangrænoſa, in abdominis cavum decidere neceſſario deberent.

Cortex peruvianus, & camphora per os & anum ingeſta locum habere poſſent: ut in capitibus aliorum viſcerum inflammatorum dictum fuit.

Enteritis, quæ nec benigna reſolutione, critica evacuatione, nec ſuppuratione terminatur, in ſcirrhum abit.

Diagnoſis hujus ex prægreſſis; alvo tardiore; & manente gravitatis, ac diſtractionis ſenſu

ſenſu habetur, inprimis quando ſaltant, vel de gradibus celeriter deſcendunt ægri. Moleſtia augetur a durioribus, & copioſioribus cibis ingeſtis.

Quo ſcirrhus in loco a pyloro remotiori hæſerit, eo diutius malum fertur. Demum in volvulum, & carcinoma abit.

Cura eſt difficillima. *Si* enim naſcens ſcirrhus tepore blando corporis interni, ſaliva, ſucco pancreatico, bile utraque huc derivatis, reſolvi non potuit: vix quidquam a remediis ſperandum eſſe concludit Illuſtris van *Swieten.*

Vitanda ſcirrho adfectis ſunt alimenta aromatica, ſpirituoſa, feces multas & duras generantia.

Vitellum ovi, ſpinachiam, endiviam, ſerum lactis, facillime ferent.

Alvus ſegnior manna cum pauca terra foliata tartari, & clysmatibus ſollicitanda.

Tentari poſſunt ſapo, aquæ medicatæ, extractum cicutæ.

Curatis ex inflammatione inteſtinorum cibi tenues & facillimæ digeſtionis parce ſed ſæpius dandi: ut tempus concedatur diſten-

tis

tis antea ſæpius enormiter inteſtinis, quo iterum contrahi poſſint, & amiſſum robur ſenſim recuperare maxime cum morbus adeo pronus in recidivam ſit.

Colica flatulenta.

Frequentius hoc morbo laborant hypochondriaci, ſedentarii, gravidæ, & alimentis abutentes, ex quibus aër elaſticus majori copia extricatur.

Similia ſunt omnia in fermentationem, & putredinem admodum prona, vel in actu fermentationis ſubpreſſa, ut vinum, cerevisia, maxime, quæ cantharis fortiſſimis recluſa tanta vi exſilit, & Viennæ Flaſchen Bier, Buttel Bier nuncupatur.

Inter alimenta flatulenta & referenda ſunt legumina, farinacea, quia his copioſus aër communis elaſticus intricari poterit inter manducandum, qui deinde calore ventriculi, & inteſtinorum rarefactus inde iterum exit.

Cepæ, allia &c. copioſos flatus gignunt; quia & maximam quantitatem aëris continent,

nent, & acri ſtimulo irritant primas vias, ut ſpasmodice contrahantur.

Ab uvis, præcipue in debilibus, & quorum alvus clauſa eſt, ſæpe hic morbus oritur, cum multum aëris contineant. Celeberrimus Zimmermannus caſum refert hominis, chorea Sancti Viti laborantis, qui poſt magnam quantitatem adſumptarum uvarum abdomine undique inflato periit.

Diagnoſis ex prægreſſa diæta, borborygmis, & dolore habetur. Qui abdominis peripheriam occupat, a leviori preſſione non augetur, ſed per intervalla recrudeſcit.

Abdomen in colica flatulenta inæqualiter tumet, & tumor locum mutat. Levamen a flatibus ſentitur, ſed frequentiſſime nec alvus, nec ſpiritus excernitur.

Quandoque urina ſubprimitur; ſed abeſt ejus ardor, color ruber, mingendi conatus, dolor renum, nec pulſus inflammatorius tangitur.

Nonnunquam levis icterus accedit ab impedita bilis in duodenum evacuatione.

Colica flatulenta raro pernitioſa eſt. Si vero diu inteſtina flatibus diſtendantur, para-

paralytica fieri poſſunt, ut vix ad contractionem naturalem redeant. In tali ſacco adcumulantur ingeſta, & varia inde naſcuntur mala.

In actis Academiæ Pariſinæ exemplum habetur hominis, qui cereviſiam non fermentatam ingurgitans omnibus remediis fruſtra tentatis periit, inteſtina incredibiliter diſtenta erant.

Leguntur & exempla gangrænæ colicam flatulentam excipientis: dum inflammatio a ſpirituoſis imprudenter exhibitis oritur, aut nervi vaſaque comprimuntur.

Venæ ſectio non convenit, niſi metus inflammationis eam imperet.

Optimum auxilium ſperandum a clysmatibus.

Prima emollientia ex oleo, aqua, & melle omni hora injicienda: ſequentibus uncia una ſalis gemmæ addi poteſt.

Minus conveniunt enemata ex carminativis: cum irritatis inteſtinis pertinacius nonnunquam flatus includantur.

Profunt

Proſunt poſtea inunctiones ex unguento calendulæ, oleo menthæ, camphora (N. 43.), & emplaſtra carminativa ut de cumino (N. 44.).

Interne vix præſtantius eſt remedium, ac infuſum ſaturatum ſeminum quatuor calidorum theiformiter hauſtum: cum tepore ſpasmi ſolvantur, & grata hæc aromata blando ſtimulo has partes in æquabilem contractionem irritent.

Helmontius jam ſemen amiſi ſolamen inteſtinorum vocavit.

Sed oleum hujus ad guttas quadraginta vel centum, ut Allen in ſaccharo exhibendum ſuaſit, periculoſum videtur.

Omnia aromata, imprimis ſi cum vini ſpiritu deſtillati inde liquores propinentur, niſi ilico juvent, peſſime nocent: cum a nimis valido vel ſæpius repetito horum ſtimulo augeantur ſpasmi, & inflammatio facile ſequatur, vel jam præſens plurimum augeatur.

Alvo adſtricta, præcipue ſi ventriculus nimis oneratus fuerit, infuſo (N. 45.) ſeminum quatuor calidorum uncia ſemis vel

uncia

uncia una ſalis amari, Segnetti, thermarum Carolinarum cum effectu additur.

Ubi colicam flatulentam abuſus carnium præceſſit, & ructus ova putrida redolentes eructantur: præter clysmata crebriora, & ea, quæ de colica bilioſa dicentur, guttæ triginta ſpiritus ſalis dulcis, aut liquoris anodyni mineralis, aliquoties ex aqua ſumptæ proſunt.

Hypochondriacos, hyſtericos medicamenta ex mentha, meliſſa &c. quandoque ſolantur (N. 46.).

Quibus periodice levior colica flatulenta redit, iis prodeſſe poterit pulvis carminativus Diſpenſatorii Brandenburgenſis

℞ Semin. carv.
cumin. aa. unc. ß.
zingib. alb. ſcrup. ij.
croc. auſtriac. ſcrup. ß.
m. f. pulv. ſubtiliſſ. doſis ſcrup. j. gr. xxx.

Si ægris alvus ſegnior, drachma radicis jalappæ toti maſſæ addenda.

In ſummo motuum impetu paregorica per os & anum cauta manu ingerenda: cum Baglivius, & alii præſtantiſſimi Practici a largiori

giori & repetito opiatorum uſu in colica paralyſin ſuccedere viderint.

Monet & Celeberrimus Tralles (a): ut ii, qui ex tono debili inducto facile irritabiles ſunt, & ex leviſſima cauſa, ut diætæ errore, animi pathemate tormina experiuntur, opio non utantur, ne pauxillum, quod roboris ſupereſt, magis infringatur, & periſtalſis ac alvus ſegnior naſcatur.

Si colicæ flatulentæ inteſtinorum reſolutio, aut atonia juncta ſit, quod ex cognita ægri natura, majori inflatione, & pertinaciori alvi obſtructione noſcitur; abſtinendum ab omnibus aquoſis, oleoſis, emollientibus: verum frictiones, clysmata ex cortice peruviano, camomilla (N.47.); pilulæ ex extracto corticis reſinoſo, marte, gummi ferulaceis, pipere contuſo (N.48.); vel vinum ex limatura martis, cortice peruviano (N. 22.) propinandum.

Frequenter nunc a quibusdam roborandi ſcopo exhibetur & aliis martialibus præparatis anteponitur æthiops martialis dictus,

(a) Part. II, pag. 235.

qui terra martialis eſt ex vitriolo martis artefacto in aqua ſoluto ope ſalis alcalini fixi præcipitata, cui ex impaſtatione cum oleo lini aut olivarum, ſubſecutaque calcinatione moderata phlogiſton ex parte reſtitutum fuit.

Eſt igitur crocus martis partibus oleoſis dotatus; unde etiam niger evaſit. Adtrahitur quidem hic pulvis a magnete, attamen ea nullatenus velocitate, ac ferri recenter limati pulvis, ut vel ideo, dum recens, æthiopi huic præferendus ſit.

Colica bilioſa.

Colicæ bilioſæ nomine duplicem morbum deſcribunt Autores. Unum ubi bilis per calores &c. acrior facta, aut ex quacunque cauſa copioſius ſecreta in inteſtina tenuia effuſa aut in duodeno diutius retenta dolores creat. Alterum, ubi dolores & ſpasmi a bile craſſiori, vel a calculo felleo ductum choledochum obſtruente, naſcuntur.

De priori hic agam, de altero inter morbos chronicos ſermo erit; cum teſtante

Ce-

Celeberrimo Tralles (a) ille dolor vix jure colicæ bilioſæ nomen gerat, qui a calculis felleis excitatur.

Colica bilioſa maxime æſtate invadit, & utplurimum viros, adoleſcentes, calore, ira excalefactos adgreditur.

Ingluvies, abuſus carnium præcipue ferinarum, ſuillarum ſubrancidarum, tempus anni calidiſſimum, motus corporis & animi vehementior morbo huic generando favent.

Diagnoſin præbent prægreſſa, urina pauca ruffa, ructus fœtentes, amarities oris, lingua ſordida, nauſea, vomitus bilioſi, cum ſiti, calore majori, ac dolore præcipue in regione inteſtini duodeni.

Nonnullis alvus obſtructa eſt, quidam dejectionibus bilioſis fœtidiſſimis laborant.

Prognoſis differt pro ratione ætatis, vehementiæ morbi: ſenes enim, & exhauſti, plus periclitantur.

Utplurimum majus diſcrimen, ubi alvus adſtricta.

(a) Tom. II. pag. 240.

Denique morbus in choleram, aut male tractatus in febrem putridam abire valet.

Cura varia eſt pro diverſitate temperamenti, virium, ac ſymptomatum.

Aetas juvenilis, hæmorrhagiæ ſubpreſſæ, ſpirituoſorum abuſus, violentia febris, doloris intenſio ſanguinis detractionem ſuadent.

Malo provecto, viribus fractis, pulſu debili, venæ ſectio vitanda.

Colica bilioſa adfectis clysmata ex ſpeciebus emollientibus addito melle frequenter injicienda ſunt.

Medicamenta indicantur acidiuſcula, leniter ſolventia, ac alvum moventia, putredini reſiſtentia: ut ſerum lactis tamarindinatum, decoctum ex tamarindis, acetoſa, cum terra foliata tartari, nitro, ſyrupo ceraſorum acidorum &c. (N. 49.).

Decoctum hordei, avenæ, cum oxymelle ſimplici, ſyrupo rubi idæi aut acetoſitatis citri edulcoratum, vel ſerum lactis cum ſpiritu vitrioli paratum largiter potandum.

De emeticis in colica bilioſa diſſentiunt Autores.

Mihi

Mihi nociva videntur in malo ab animi pathemate, vel calore exceſſivo originem ducente. Ubi vero ex ingluvie, vel abuſu carnium ferinarum, ſuillarum morbus natus: in principio ejus, præcipue ſi ingens anxietas & ſenſus ponderis in ſcrobiculo cordis notetur, lene emeticum ex ipecacuanha & rhabarbaro arridet (N. 50.).

In vomitu ita exorbitante, ut vires emungantur, mixtura Riveriana (N. 51.) tentanda: dein fomenta ex infuſo vinoſo menthæ, meliſſæ regioni ventriculi adplicanda.

Urgente neceſſitate emplaſtrum de cruſta panis cum opio & camphora ad ſcrobiculum cordis convenit.

Demum paregorica per vices ſed caute exhibenda.

His non proficientibus clysmata ex ſpeciebus emollientibus & carminativis addito grano uno, aut altero opii injicienda. Verum hic magna cautela opus eſt, ne paralyſis ſuccedat.

Vomitu per hæc remedia fugato decocta hordei, avenæ, acetoſæ ſtrenue haurienda:

da: quibus, ubi alvus ſilet, vires redeunt, lingua tamen ſpurca, urina colorata, abdomen tenſum & inflatum manet, tamarindi, cryſtalli tartari addi poſſunt, ut bilioſum in cavo ventriculi & inteſtinorum adhuc contentum evacuetur.

Cum hæc colicæ ſpecies crebro revertatur, debellato morbo pinguia, aromatica, ſpirituoſa evitanda; alimentis alvum leviter moventibus, bilem corrigentibus utendum: ut fructibus horæis, ſpinachia, endivia, ſcorzonera &c.

Quandoque morbo ſuperato appetitus imminutus, tenſio quædam in regione ventriculi, & duodeni notatur, ægri magis flaveſcunt. Iis decocta vel ſucci ſolventes, & aquæ minerales utiliſſimæ ſunt: ut Selteranæ, Ruitſchenſes cum vino Auſtriaco.

Si vires magis langueant: pilulæ ex ſapone veneto, gummi ferulaceis, floribus ſalis ammoniaci martialibus, extracto rhei locum habent.

CAPUT

CAPUT X.

DE

Ileo.

Pertinaciſſima alvi obſtructio cum vomitu Arabibus paſſio iliaca, recentioribus ileus, & perperam volvulus audit; cum ileus absque convolutione vel introſuſceptione, & hæc absque ileo occurrat.

Morbus hic inter inflammatorios locum habere videtur: cum vel inflammationem ut cauſam agnoſcat, vel illam brevi producat.

Williſius omnibus in ileo defunctis inteſtina inflammata, & ſphacelata reperiit. Clariſſimus Simſon teſtatur (a) ſe magnum numerum aperuiſſe hoc morbo mortuorum, ſemperque inveniſſe validam inflammationem inteſtinorum.

Parum ad curam refert, an ab antiperiſtalſi, an a ſolo motu diaphragmatis & mu-

(a) Medical eſſays Tom. V. part. II. pag. 664.

muſculorum abdominalium dichrono & reciproco, ut Haguenot voluit, ileum repetamus.

Sufficiat, quod ea ileum producant, quæ diametrum canalis a ventriculo ad anum usque multum minuunt, aut integre obturant.

Talia ſunt inteſtinorum præcipue ilei, peritonæi, muſculorum abdominalium inflammatio, tubi inteſtinalis calloſa craſſities, ejus anguſtatio a fecibus induratis exſiccatis, nidis vermium, calculis vel ibi natis vel ex hepate eo delatis, a glutine inſpiſſato indurato, abſceſſibus, ſcirrhis, carcinomate.

Denique anus non perforata in infantibus; hæmorrhoidum ſubpreſſio; colica ſaturnina, venena; parietum inteſtinalium poſt vulnera, ulcera concretio; tumores meſenterii, pancreatis, uteri, ovarii morbum hunc producere valent.

Vidit Friburgi ſupra laudatus Baaderus ante triennium in nobili virgine ileum lethalem ex tumore ovarii dextri inteſtinum ileum

criſtæ oſſis ejusdem nominis adprimentem, & cavum inteſtini perfecta thlipſi delentem.

Frequens cauſa ilei hernia eſt. In gravidis non raro inteſtina tenuia in annulo, vel umbilico ſine ullo tumore extus ſenſibili ſtringuntur.

Legitur & in Transactionibus Anglicanis ileus natus a ſpasmis motibusque convulſivis diaphragmatis & muſculorum abdominis, quibus inteſtini coli pars in illum hiatum urgebatur, qui inter muſculorum diaphragmatis appendices eſt, & per quem naturaliter nervi intercoſtales deſcendunt.

Convolutionem inteſtinorum plurimi, ut & Illuſtriſſimus van Swieten in dubium vocant, cum vix concipi poſſit: quomodo inteſtina meſenterio adnexa ita circumtorqueri valeant, ut cavum illorum inde clauderetur. Teſtatur quidem Ruyſchius: quod id putrefacto prius meſenterio viderit, adeoque nexu illo ſoluto hoc fieri poſſet: verum tunc prius a gangræna meſenterii jam mortem ſequi exiſtimant, cum ejus læſiones adeo periculoſæ ſint. Interim ſimiles caſus apud Platerum, Lazarum Riverium, Barbette leguntur.

Inter

Inter cauſas ilei numeratur & introſuſceptio inteſtini, dum portio ſpasmo contracta, tenuis & anguſta reddita in contiguam ejusdem inteſtini partem ſæpe ad notabilem longitudinem ingreditur, ſicque liberum tranſitum per cavum inteſtini intercipit.

Illuſtriſſ. Hallerus innoxiam inteſtinorum introſuſceptionem credit, & huic degenerationi minime ileum tribuit (a).

Notat & Illuſtris van Swieten in brutorum viventium inteſtinis incaſſum tentatum fuiſſe morbum hunc imitari, & quod in cadaveribus difficulter efficere poſſimus, ut inteſtini pars proximam ingrediatur. Subjungit tamen idem Vir Celeberrimus: quod autopſia docuerit hoc factum fuiſſe, imo frequentius quam vulgo credi ſolet.

Neque ſemper ſuperior pars inferiorem ingreditur, ſed & contrarium obſervatum fuit.

Incipit ileus cum obſtructione alvi, dolore abdominis maxime circa regionem ilei, qui

(a) Opuſc. path. Obſ. XXVII.

qui ſucceſſive augetur, in principio per intervalla affligit, dein fixus urens in eadem parte perſiſtit.

In loco dolente tumor quandoque adparet renitens, oblongus, chordam tenſam referens: unde & chordapſus dicitur.

Accedit pertinaciſſima alvi obſtructio, conatus ad vomitum, dein vomitus ipſe alimentorum ultimo ſumptorum, bilis, materiæ putridæ, demum clysmatum, fecum, ſubpoſitoriorum: ut Celeb. Gorter (a), Gaubius (b), & alii obſervarunt.

Multis difficile imo impoſſibile videtur, quomodo ex craſſis contenta venire valeant in ileum inteſtinum, uti etiam quomodo locum illum, in quo volvulus hæret, ſuperare potuerint. Verum ſi conſideretur inverſo hoc periſtaltico motu ileum evacuari, cœci finem quam maxime urgeri, & latera ejus diſtrahi: adparebit, animadvertente van Swieten, & hoc fieri poſſe.

Celeberrimus de Haen exemplum refert tympanitici volvulo defuncti, in quo coli,

(a) Prax. medic. ſyſtem. pag. 216.
(b) Inſtit. pathol. Medicinal. pag 440.

coli, cœci, ileique diameter adeo aucta fuit, ut valvula Bauhini ne tertiam forte aperturæ partem tegeret.

Ileus ex inflammatione ortus ex præcedenti capite intelligitur.

Scirrhum adeſſe ſuadent: ſi æger antea de ponderis ſenſu in loco fixo conqueratur; ſi per longius tempus vix alvum deponat; ſi ſumme angatur, & revomat, quæ hoc tempore ſumpſerat absque ſtercoreo illo odore adparente in his, quæ vomitu rejiciebantur.

Signa introſuſceptionis incerta ſunt: eam vero ſuadent, ſi nulla alia cauſa præceſſit; ſi dolor magnus, continuans diu in eodem loco immutatus hæreat, & ſi ibidem major expanſio cum aliquo motu notetur.

Prognoſis ſemper anceps, maxime in exhauſtis, & ætate provectis.

Recidiva, quæ frequens, periculoſior.

Ileus ex inflammatione paucis diebus jam lethalis. Secus obſervata nos docent per plures ſeptimanas durantem hunc morbum curatum fuiſſe.

Tremor, deliria, ſingultus, convulſiones,

nes, diarrhœa ichoroſa, extremorum frigus infauſti ſunt ominis.

Iliaci utplurimum gangræna pereunt. Sed non raro ſuffocati moriuntur: dum a dolore, ſpasmisque abdominis actio diaphragmatis, & muſculorum abdominalium impeditur, & inde ſanguis in pulmonibus accumulatur.

Aretæus quoque notavit, quod ſolus dolor in paſſione iliaca ſæpius necet.

In infantibus acerbitate doloris convulſis, dum ab acri materia inteſtina irritantur, mors ſequitur, antequam inflammatio aut gangræna naſcatur.

Si alvus ſolvatur, bonum ſignum. Sed & hæc non ſemper ſuperatum malum ſignificat, cum ex loco magis inferiori eam excernere poſſint ægri.

Cura varia eſt pro ratione cauſæ &c.

Ileus ab inflammatione tractandus, ut in cap. de colica dictum.

Venæ ſectio in omni fere ilei ſpecie neceſſaria ob metum inflammationis.

Conveniunt quoque fomenta, balnea,

&

& clyſmata emollientia. Dein ad enemata acriora deſcendendum.

Efficaciſſimus eſt fumus tabaci omni hora aut altera ano immiſſus.

Experientiæ & rationi contradicere videntur ii, qui hæc enemata rejiciunt, & ea tantum fabris ferariis ad ſanandos equos concedunt (a).

Inſtrumentum optimum deſcripſit Clariſſimus *Schæffer* (b).

Nonnunquam incaſſum adhibitis clysmatibus ex nicotiana tartarus emeticus ad quinque, ſex, octo grana ano injectus profuit.

Si forte obſtaculum quoddam immiſſioni fumi ſeſe offerret: videndum, num non feces obturent inteſtinum rectum, quæ convenienter removeri deberent.

Laudantur & purgantia interne ſumpta.

Inter draſtica celebres olim fuere pilulæ iliacæ Rhaſis, quæ colocynthidem, ſcammonium, ſagapenum recipiebant. Sydenhamus

(a) Encycloped. Tom. III. pag. 587.

(b) Der Gebrauch und Nutzen des Tabackrauchsclyſtiers nebſt zweyen dazu bequemen Maſchinen 1766.

mus ſubſtituit maſſam pilularum cochiarum in aqua menthæ ſolutam.

Verum ſimllia vix propinanda ob inflammationem facile ſuccedentem.

Uncia ſalis amari in libris binis aquæ ſoluta, vel ſal thermarum Carolinarum ex juſculo ſumptus non raro cum ſucceſſu exhibetur: ſi ſingulis quinque aut ſex minutis duo cochlearia propinentur.

Si vomitus aut dolor admodum urgeat: venæ ſectione & clyſmatibus præmiſſis, ſuadente van Swiaten ad paregorica confugiendum.

Mead anodyna purgantibus mixta exhibenda vult. Verum melius eſt, obſervante Celeberrimo Tralles, opio purgans ſubjungere: neceſſitate poſtulante purganti iterum paregoricum ſubſtituere, ſicque alternis vicibus pergere ſub attentione debita, an, quando, & qua doſi hoc vel illud exhibere expediat.

Merito quoque in ileo laudantur temperata veſicantia abdomini adplicata.

In mutuo inteſtinorum ingreſſu ſuadentur globuli plumbei deglutiendi.

Qui

Qui varios inteſtinorum gyros conſiderat, ſatis intelliget: non tantum boni exſpectari poſſe in ileo a globulis plumbeis ſclopetariis, ac quidem multi crediderunt.

A parvis globulis plumbeis (Schrott) inter plicas ilei morantibus ſphacelus in illo loco obſervabatur, reliquis inteſtinis, & ventriculo illæſis (a).

Commendatur & a claris in arte medica viris argenti vivi uſus: licet eum improbaverit Sydenhamus.

Cum enim admodum penetrabile, & poſt aurum ponderoſiſſimum ſit, poterit quandoque expedire vias, animadvertente van Swieten.

Exhiberi ſolet præmiſſo, & deſuper hauriendo aut juſculo pingui aut hauſtu oleoſo, incipiendo a libra ſemis adſcendendo ad libras duas, tres.

Tutiſſime majori copia ſumitur, tunc enim collectus manet, facilius & citius per alvum elabitur. Ubi diu hæret in corpore, & per venas bibulas inteſtinorum ſanguini miſcetur: alia mala producere valet.

Fri-

(a) Act. natur. curioſ. Vol. X. pag. 22.

Fridericus Hoffmannus libram ſemis puriſſimi argenti vivi dato prius pingui juſculo, & ſuperpotato dein brodio carnis, cum aliquot unciis olei amygdalarum exhibuit. Poſt quinque horas alvus ſolvebatur, & ſimul uncia circiter argenti vivi exibat cum levamine omnium ſymptomatum. Per quatuordecim dies & ultra fecibus alvinis permiſta adparebat portio argenti vivi. Verum reſtauratis jam viribus tremor in artubus & impotentia in manibus ultra menſis ſpatium manebat (a).

In Anglia & Scotia (b) panaceæ fere inſtar laudabatur: ſi mane uncia una aut altera argenti vivi ſumeretur, quod multi fecerunt per plures hebdomadas absque ulla ſenſibili evacuatione aucta. Interim tamen conſtitit, quod licet non ilico nocuerit, poſtea tamen damna intulerit.

Miri & inſuperabiles morbi illorum, qui argentum vivum quotidie ad ſua artificia adhibent, caute hic procedendum eſſe ſatis evincunt.

(a) Med. ratio. Tom. IV. Part. II. pag. 335.
(b) Medical eſſays. Tom. III. pag. 387.

Cum ſigna pathognomica deficiant, ex quibus cum certitudine concludere poſſimus; an volvulus adſit, & ſi adeſt, an pars ſuperior in inferiorem, an inferior in ſuperiorem intruſa ſit: eventus horum remediorum ſemper fallax erit, imo in eo caſu, ubi pars ſuperior intraverit, vix non ſemper lethalis; cum malum augeat protrudendo inteſtinum ſuſceptum ulterius in proximam partem dilatatam.

Parum quoque ponderoſum hoc fluidum efficere valet, ſi intricata aut nodoſa in aliquo loco implicatio adſit. Et in ileo ab hernia incarcerata magis nocere, quam prodeſſe videtur.

Hinc omnia tentanda, antequam metalla hæc exhibeantur.

Extollitur a multis in ileo aurum fulminans, damnatur ab aliis. En paucis, quæ ſentio.

Aurum in aqua regia ſolutum, mediante ſale alcalino præcipitatum pulverem exhibet, ſive calcem luteam metallico ſalinam, quæ ſponte exſiccata leni ignis, radiorum ſolarium calore, aut ſolo adfrictu omnia ei reſi-

reſiſtentia ſumma cum exploſione & adſtantium periculo disjicit. Aqua regia ad hunc proceſſum ſecundum Diſpenſatorium Viennenſe parata eſt ſpiritus nitri tantam continens ſalis ammoniaci copiam, quantam ſolvere, ac frigide ſolutam retinere valet.

Credebant nonnulli hanc auri calcem fulmine ſuo inferiora tantum concutere, & theoria hac ducti id in pertinaciſſimis alvi obſtructionibus exhibebant.

Verum conſtat remedium hoc non ſolum inferiora verſus, ſed in omnem partem æqualiter fulmineum ictum exercere, cunctaque corpora ei reſiſtentia ſubito disjicere.

Dum inflammatur, majori quidem impetu in partes plus reſiſtentes agit. Verum ſi in corpore noſtro id præſtaret, citius membranacea inteſtinorum ſtructura creparet, quam ut impedimentum tolleretur.

Quare calcem hanc metallico ſalinam virtute diaphoretica, ſubinde etiam purgante præditam venenis quidem non æquiparandam, inefficacem vero ad pertinaciſſimam illam alvi obſtructionem ſolvendam cenſeo.

Hinc cum tutiora, certiora, & minus

pretioſa pharmaca poſſideamus, hoc facile carere poſſumus.

Vidi hoc remedium ſæpius ab aliis, ſed ſemper fruſtra exhibitum.

Non ſine voluptate recordor amici in Illuſtriſſima domo decumbentis, qui ſyſtemate nervoſo admodum mobili præditus ex leviori animi pathemate, & diætæ errore, dolore circa & ſupra umbilicum correptus fuit cum validiori alvi obſtructione, inappetentia, urina magis tincta &c. Dum vocarer, clysma ano injiciendum, & decoctum ex radice graminis addito ſemine aniſi cum ſale mirabili Glauberi, & ſyrupo quinque radicum apierientium ſummendum ſuaſi. Inde nec ſymptomata minuebantur, nec alvus ſollicitabatur. Altera die abdomen magis tenſum, dolor vehementior, ructus frequentiores. Repetebantur clysmata, abdomini fomenta adplicabantur, aqua laxativa cum ſale amaro exhibebatur. Verum augebatur dolor, ſitis: hinc ad inflammationem præcavendam pulſu ſat pleno vena bis ſecabatur, & ſanguis levi cruſta tectus educebatur. Accedebat vomitus adſumptorum & mate-

materiæ bilioſæ cum exacerbatione doloris. Recurrebam ad opium, cui purgantia ſubjungebam; balneo æger immergebatur, ſed incaſſum. Propoſueram binis Medicis in conſilium vocatis enemata ex fumo nicotianæ. Annuebat unus horum, Vir in arte Clariſſimus: alter vero ſolam ſpem in aurum fulminans collocabat.

Ne pertinaciæ arguerer, tentavi hoc remedium, ſed ſymptomata omnia augebantur cum ſumma virium jactura. Adplicabantur demum, & repetebantur enemata ex nicotiana, ita ut fumus per os prodiret, tandem pluries æger alvum copioſam excernebat cum malorum omnium levamine. Sed poſt triginta horas absque minima cauſa redibant dolor, & vomitus vehementior longe ac antea.

Clysmata ex tabaco nihil juvabant, ſed abdomen ad crepaturam usque extendebatur. A paregoricis ſumptis emeſis augebatur. Tulit quidem ſolutionem ſalis Sedlizenſis ſumendo deſuper cochlear cafe vini Tokavienſis. Sed alvus pertinaciſſime clauſa manebat.

Balneo ex aqua & lacte ſæpius utebatur. Poſt balneum ſubpoſitoria & clysmata modo acerrima modo emollientiſſima injiciebantur, vapores aquæ calidæ per ſellam perforatam ano admittebantur, abdomen unguento althææ & artanitæ inungebatur, oleoſa interne tentabantur; ſed malum altas adeo radices agebat, ut pulſus jam tremulus, parvus, inæqualis eſſet, oculi caliginoſi, vox deficiens, facies cadaveroſa. Accedebat ſingultus, extremorum frigus.

In lethali hoc ſtatu nullum mihi ſupererat remedium, quam cucurbitæ majores: ſed has media reperire nocte nemo ſciebat. Bona fortuna vaſa fictilia (porcelaine) ex quibus abſinthiten haurire hic ſolent cucurbitis non abſimilia vidi, quæ urgente neceſſitate adplicari juſſi. Mox inde notabile ſenſit levamen æger, & adpoſitis aliis alvus copioſiſſima cum abolitione omnium ſymptomatum ſequebatur. Continuabam tamen per aliquot dies enematibus, & infuſo camomillæ cum ſale thermarum Carolinarum.

Morbo

Morbo ſuperato vox rauca manebat, quam colicæ frequenter ſuccedere obſervavit Baglivius. Dein ſputa purulenta copioſiſſima ejecit, quæ decocto corticis peruviani & lichenis islandici cum lacte cedebant. Amiſſum robur pilulis ex extracto corticis aquoſo, & reſinoſo, extracto martis & rhei brevi reſtaurabatur, ut hodiedum integerrima gaudeat valetudine æger.

Feliciſſimos recenſet effectus Expertiſſimus Gallesky (a) ab oleo lini recenter preſſo, pellucido, parum citreo, non acri, aut profunde flavo. Omni hora vel bihorio cochlear hujus ex cereviſia calefacta, vel cum guttulis aliquot olei aniſi mixtum exhibuit, præmiſſis ad vomitum ſedandum opiatis, injectis ſimul clysmatibus. Quod ſi excretio alvi incepit doſin imminuit, & dein bis vel ter cochlear continuandum juſſit. Raro ultra octo uncias exhibuit: nonnunquam tertium cochlear jam voto reſpondit etiam in illis caſibus, dum quaſi feculenta

(a) Abhandlung vom Miſerere.

jam ejiciebantur, maxime ubi morbus nephralgiæ calculoſæ junctus erat.

Noſtris olea hæc nauſeoſa ſunt, & ea vel non adſumunt, vel non ferunt, vel vomitus excitatur. Similibus ab hoc remedio abſtinendum.

Suadent nonnulli, ut abdomen diſcindatur, inteſtina educantur, volvuli locus quæratur, inventus digitis explicetur, dein inteſtina reponantur, & abdomen conſuatur.

Felicem ſimilem caſum Celeberrimus Nuckius refert. Verum optime monet van Swieten (a): quod non tam facile determinare quis poſſit, an volvulus adſit, vel non, neque tam facile cognoſci locus, ubi hæreat; cum abdomen tenſum turgeat, & per totum doleat, ubi morbus in perniciem tendit.

Quidam ut Alexander Benedictus, Mercatus frigidæ potu ileum ſuperatum referunt. Celeberrimus Home inſperſionem aquæ frigidæ

(a) Tom. III. pag. 182.

gidæ in abdomen, femora, & crura nuda ſuadet, & alvum inde feliciter ſæpe ſolvi obſervavit. Sed multa in præcipiti periculo recte fiunt, alias omittenda.

Idem de machina Clariſſimi Joannis Videmar Medici Mediolanenſis (a) exiſtimo, qua liquida tanto impetu ano injiciuntur, ut vomitu rejiciantur.

Monente Celeberrimo Unzer omnia prius tentanda: cum hæc machina quandoque quidem prodeſſe poſſit, crebrius vero certam inferre mortem videatur.

In ileo ab hernia repoſitio facienda. Si pars multum tumeat, & inflammata ſit: venæ ſectiones, clysmata ex nicotiana, opiata, fomenta locum habent.

Laudantur quidem epithemata emollientia; ſed Illuſtris Vogel ea plus obeſſe, quam prodeſſe credit, dum regreſſum inteſtini impediunt, & flatuum vim ac contentorum putredinem in tumore augent. Hinc

(a) Giornale di Medicina Tom. II. pag. 245.

fomenta adſtringentia ex majoranna, abrotano, alumine, & aceto vini parata tumori aſſiduo imponenda præcipit.

His omnibus incaſſum adhibitis herniotomia eſt adhibenda.

Reconvaleſcentibus ex ileo frigus & alimenta, quæ duras feces generant, vitanda ſunt.

Nec iis alvus aut mictus retinendus, monente Hoffmanno.

Hernioſis perpetuo bracherium portandum.

CAPUT

CAPUT XI.

DE

Nephritide.

In nephritide dolor ab initio obtuſus, dein acutus pulſans percipitur verſus lumbos ad trium circiter digitorum transverſorum diſtantiam a ſpina dorſi infra tertiam coſtam ab ima numerando.

Familiaria ſunt nephriticis nauſea, vomitus, urina flammea, quandoque ſubpreſſa.

In malo graviori horror totius corporis, alvi conſtipatio, anxietas, & conſtrictio præcordiorum, colica, iſchuria, convulſio ægros adfligunt.

Stupor cruris, retractio teſticuli in nephritide calculoſa ſæpius, quam in inflammatoria obſervantur.

Vidit Illuſtris van Swieten quandoque inflammationem renum absque hoc ſymptomate.

Fre-

Frequentiorem credit Celeberrimus Hoffmannus inflammationem renis ſiniſtri: cum ob adjacentem flexuram coli flatibus, aut fecibus induratis diſtenti comprimi valeat.

Diſcernitur nephritis a lumbagine inflammatoria, quod in illa æger antrorſum flexus truncum ſine notabili dolore erigat: in lumbagine vero id peragendo atrociter doleat.

Cauſæ præcipue nephritidis ſunt: vis externa, equitatio, concuſſio in rhoeda, hæmorrhagiæ ſubpreſſæ, aphrodiſiaca, diuretica, calculus, materia arthritica, decubitus diuturnus in dorſum, nixus validus, dum renes a muſculis dorſi comprimuntur.

Morbus benigna reſolutione, hæmorrhoidibus, aut urina copioſa craſſa potum cafe dilutiorem referente tollitur.

Non requiritur in nephritide ad judicium formandum, ut urina ſubſideat. Sufficit ſedimentum inæquale & divulſum, cum materies morbi, licet crudior ſit, cum urina exire poſſit, nec opus habeat, ut antea, prout in aliis morbis acutis, ſanguini miſceatur.

Peri-

Periculum variat ratione ſymptomatum, ſubjecti &c.

Subitanea doloris remiſſio, excretio urinæ nigræ cum carunculis, ſudor frigidus, pulſus inæqualis debilis &c. lethalem formant prognoſin.

Cura a venæ ſectionibus repetitis inchoanda.

Si hæmorrhoides tumeant, ad hirudines recurrendum,

Indicantur & cataplasmata, fomenta, balnea, clysmata emollientia.

Si alvus adſtricta, & repletioris habitus æger: purgantia antiphlogiſtica ex tamarindis, manna conveniunt. Secus decoctum ex radice graminis, althææ cum pauco nitro, decoctum hordei cum oxymelle & emulſa ſufficiunt.

Cavendum a diureticis fortioribus, lecto calidiori, & decubitu in dorſum: cum hæc febrim & inflammationem augeant, urinam acriorem reddant, & humores ad has partes determinent.

Ubi a calculo morbus ortus: vomitus urget, quo quandoque calculus ejicitur.

Hic

Hic aqua calida & mellitis promovendus, qua adſumpta facilius, & minori cum anxietate vomunt ægri, ac vacuo ventriculo.

Urgente dolore, ut convulſionis metus, venæ ſectionibus inſtitutis, & diluentibus præmiſſis ad opium confugiendum.

Celeberrimus Home in magna inflammatione viarum urinariarum per calculum ſymptomata aucta vidit, ubi ſanguine cruſta obducto laudanum exhibebatur.

Calculo excreto vel a diathéſi humorum, vel a materia ſabuloſa in corpore remanente non raro alius novus iterum generatur, & malum prius denuo metuendum.

Varia laudantur lithontriptica, Anglicanum ex ſapone Hiſpanico, & calce oſtrearum, opercula limacum calcinata, uva urſi, aqua calcis ex oſtracodermatum calce parata.

Vidi quandoque unum, quandoque alterum ægris profuiſſe, frequentius tamen nullum ex his levamen tuliſſe.

Multos, qui arenulas, vel minores calculos per urinam cum moleſtia, ſtranguria, & colica ſæpius redeunte excernebant, ſequenti

ti pulvere ſanavi, dum ſingulis vel alternis diebus drachmam abſumerent.

℞ olei cortic. aurantior gut. vj.
f. cum ſacchar. alb. unc. ß eleoſacch. cui add.
uvæ urſ. unc. ß.
pulv. gumm. arabic. dr. ij.
radic. jalap. dr. j.
m.

Ubi horripilationes prægreſſæ, ponderis gravantis ſenſus, tenſio magna vicinarum partium pus maturum in abſceſſu renali collectum hærere ſuadent: nitendum omni ope, ut vomica rumpatur, ne pus diu relictum putreſcat, ſinuoſa ulcera producat, vel reſorptum cacochymiam purulentam, & tabem faciat.

Hinc clysmata, cataplasmata, & medicamenta emollientiſſima exhibenda: dein per tuſſim, ſternutationem, vectionem in rhœda ruptura abſceſſus quantocyus tentanda.

Sæpe in pelvim rumpitur, & pus per urinam exit, quod ſubito fundum vaſis petit, cum non bene urinæ miſtum ſit.

Pus primo prodiens imprimis, ſi diu-

tius

tius vomica clauſa fuerit, fere ſemper fœtidum, & quandoque ſanguinolentum eſt.

Si ſubſequens leve, æquale, album ſit: ſpes multa adfulget ſanitatis recuperandæ.

Quo magis ab his qualitatibus recedit, eo pejus.

Dum pus per urinam excernitur, emulſa, ſerum lactis, lac aſininum, decoctum agrimoniæ, virgæ aureæ, aquæ Selteranæ cum anatica parte lactis largiter haurienda: ut mitigetur urinæ acrimonia ulcus adluentis.

Conveniunt dein balſama nativa.

Merito commendat Illuſtris van *Swieten* ſequentes pilulas:

℞ Succ. glycyrrhiz. inſpiſſat. unc. j.
Balſam. copayb. dr. j.
f. pilul. gr. iij. ſumendæ num. viij. omni quadrihor. ſuperbibendo ſerum lactis vel decoctum vulnerarium.

Balſama largiori doſi, & absque diluentibus datis nimis calefaciunt, & ſtimulant, imo ſtranguriam moleſtam producunt, & urinæ vias imprudenti uſu inflammant.

Dictorum remediorum uſu pergendum, donec nullum amplius pus in urina adpareat,

reat, tunc roborantia & conſolidantia, ut maſtiche, olibanum, ſarcocolla in uſum vocanda.

Memorabilem ante biennium ſuppurationis renum curatæ caſum habui in Chirurgo, cui munificentia Auguſtæ remedia exhibebantur.

Ex inflammatione renum ab hæmorrhoidibus ſubpreſſis in ſuppurationem incidit. Pluribus menſibus varia incaſſum remedia ſumpſit, & malum altas adeo radices egit, ut eum accedens tabidum, ſumme febricitantem deprehenderem.

Excernebat quotidie cum urina magnam puris fœtentis quantitatem. Siti, ſtranguria, teneſmo, alvo obſtructa laborabat æger. Primo decoctum ex cortice peruviano, & agrimonia exhibui. Decoctum lichenis islandici cum lacte & aqua pro potu erat. Clysmata emollientia ano injiciebantur. Ob noctes inſomnes, anxietates, & dolores colicos paregoricum propinabatur.

Minuebatur ab his febris, & materiæ purulentæ excretio: vires parum redibant.

Tranſivi ad pilulas ex ſarcocolla, ma-

ſtiche, gummi arabico, balſamo copaybæ; ſed ſub uſu horum valida iterum incendebatur febris, quam omiſſis balſamicis, decocto corticis, & emulſionibus largiter ſumptis denuo debellavi. Verum continuabat æger magnam puris quantitatem excernere cum ſumma virium proſtratione, & corporis extenuatione. Hinc relictis his omni nychthemero ſequentem mixturam adſumpſit.

℞ aqu. flor. rhoead. lib. j.
extract cort. peruv. reſinoſ.
gumm. arabic. aa. dr. ij.
pulver. uvæ urſ. dr. j.
ſyrup. papaver. alb. unc. ij.
m.

ſuperbibendo aquam calcis cum tripla lactis portione.

His longo tempore uſurpatis omnia ſymptomata minuebantur. Hinc pilulas ex maſtiche, uva urſi, balſamo copyabæ & extracto corticis peruviani reſinoſo denuo præſcripſi, quibus, & aquis Spadanis integræ ſanitati reſtitutus fuit.

Quandoque ubi ren inteſtino colo adcretus, hoc perforato pus per alvum exit.

Ea

Ea tunc indicantur, quæ in ſuppuratione inteſtinorum laudabantur.

Nonnunquam abſceſſus verſus exteriora fit, qui licet aperiatur, ſæpiſſime fiſtulas relinquit.

Si poſt tempus maturationis elapſum dolor & febris ceſſant, atque tumor durus cum dolore preſſorio remanet, urina pauca aquoſa excernitur: ſcirrhum immedicabilem fere natum noſcimus.

Inde claudicatio, paralyſis pedis lateris adfecti a muſculo pſoas, & nervis ad artus inferiores ex medulla ſpinali compreſſis.

Occurrunt quidem aliorum adhuc viſcerum inflammationes: ut lienis, meſenterii &c. Sed de his in ſeparato agere ſuperfluum videbatur, cum facile ex prioribus intelligantur.

CAPUT XII.

DE

Rheumatiſmo.

Rheumatiſmi nomen rarius occurrit apud veteres Medicos: ſed dolores omnes artuum, ac externi corporis arthriticos vocarunt.

Ipſe Boërhaavius in prima aphoriſmorum ſuorum editione nullam rheumatiſmi mentionem fecit.

Recentiores eum definiunt dolorem atrocem, dilacerantem; ad minimum motum ſæviſſime auctum; juncturas artuum obſidentem; genubus, lumbis, & coxendici magis infeſtum; quandoque cerebrum, pulmones, & reliqua viſcera excruciantem.

Periodicus itus & reditus, qui a Boërhaavio definitioni adjicitur, non ſemper animadvertitur.

Rheumatiſmus quandoque univerſum fere corpus adficit: quandoque partem tantum occupat.

Do-

Dolor ingens, fixus circa regionem lumborum ad os ſacrum deſcendens, nonnunquam ipſos renes, ureteres, & veſicam petens lumbago rheumatica audit. Similis dolor coxam occupans malum iſchiadicum dicitur.

De ſede rheumatiſmi differunt Auctores.

Fridericus Hoffmannus eam collocat in omnibus muſculis, horum membranis, tendinibus, locis inter articulos mediis. Imo articulorum dolores ad rheumatiſmum referri poſſe judicat: ſi malum ſimul media inter articulos ſpatia occupet, ut muſculos, membranas, perioſteum.

Immortalis Boërhaavius in capit. de rheumatiſmo non meminit muſculorum, & eorum membranarum.

Celeberrimus Pringle in rheumatiſmo dolentes articulos notat.

Veroſimile eſt: quod hic morbus non ſolum articulos, ſed & expanſiones tendinoſas, aponeuroticas dictas, obſideat, quibus muſculi v. g. colli, dorſi &c. teguntur.

Diſtinguitur rheumatiſmus in febrilem & apyretum.

De prima ſpecie hoc tomulo tractare animus eſt : de altera inter morbos chronicos in capite de arthritide agam ; cum arthritis & rheumatismus permultas cauſas remotas tam internas quam externas inter ſe communes habeant, & Viri in arte Clariſſimi, ut Celeberrimus Ludwig (a), & Vogel (b) exiſtiment, rheumatismum ab arthritide parum, & nonniſi loco adfecto differre.

Rheumatismus calidus diſtinguitur in inflammatorium, & in eum, quem febris catarrhali ſimilis comitatur.

Inflammatorius ſanguineos, adoleſcentes, viros, præcipue injuriis aëris expoſitos, & inter mulieres agiliores adgreditur.

Vita lauta, ſpirituoſorum abuſus, hæmorrhagiæ ſubpreſſæ, tranſpiratio impedita morbo huic generando favent.

Vix videtur, quod a ſola ſanguinis copia oriatur. Metuendus tamen eſt: ſi in ſanguinei temperamenti hominibus ſimul acris labes adſit. Ideo ab aëre frigido per rimas anguſtas, aut portas obpoſitas intrante facile

(a) Inſtit. Medic. Clinic. pag. 264.
(b) Pag. 367.

cile hic morbus inducitur; dum conſtrictis partibus externis ſubpoſita vaſa ab urgentibus plus humoribos diſtrahuntur, & inde dolor naſcitur, quod rubor ac tumor partis adfectæ docere videntur.

Hinc cum articuli, & tendinoſæ expanſiones muſculos tegentes in pluribus corporis locis non multum a cute remota ponantur, in quam ſubito admiſſum frigus agit; intelligitur ratio: quare toties in illis rheumatismus cotingat.

Ob eamdem rationem autumno & vere frequentior hic morbus; dum calidos dies frigidæ excipiunt noctes.

Alii viſcidam ſanguinis denſitatem rheumatismi inflammatorii cauſam exiſtimant.

Inchoat rheumatismus inflammatorius cum rigore, febre; ſequuntur dolores aut vagi, aut in uno loco ſedem figentes, qui non raro intumeſcit, & tactu dolet, quandoque nullus tumor notatur.

Pulſus horum ægrorum celer eſt, plenus, durior; ſitis major; urina rubra, quandoque craſſa, turbida, fœtens, ardorem excitans.

In junioribus, animadvertente Illuſtri Vogel (a), adfectus rheumatici magis caput, pectus, ſcapulas, humeros, manus, & dorſum petunt: in viris & ſenioribus dorſum, & coxas cum femoribus. Sub reverſionibus autem ad interiora tendentibus, in illis iterum magis caput, fauces, & thoracem: in his hypochondria, inteſtina, renes, & veſiam quærunt.

Rheumatismus fixus moleſtior, vagus periculoſior eſt; cum ſubito quandoque pereant ægri, dum materia ad partes nobiliores ut cerebrum & pulmones fertur.

Majus diſcrimen & cura difficilior in ſenibus, quam in adoleſcentibus & mediæ ætatis hominibus.

Quo validior febris, a quo malum hoc incipit: eo plerumque acrior dolor, & moleſtior totius morbi decurſus.

Raro in abſceſſum abit: imo manifeſtæ fluctuationes obſervabantur, quæ poſt paucos dies diſſipabantur.

Rheu-

(a) De cogn. & cur. præc. corp. hum. aff. pag. 369.

Rheumatismus inflammatorius ſæpe in chronicum deſinit.

In partem, quæ ſæpius & diutius rheumatismo adfecta fuit, morbus promptius poſtea revertitur. Quia vaſa crebrius vel diutius diſtracta labefactantur, & facilius cuilibet vi ingruenti cedunt.

Levior morbus tranſpiratione inſenſibili terminatur: gravior ſudore, urina, alvo, & hæmorrhagiis ſolvitur.

Cura varia eſt ob diverſas cauſas, ſymptomata, & indolem mali.

Levior morbus ſolis diluentibus, tepidis, & moderato regimine calido ſanatur.

Pulſus plenus, fortis venæ ſectionem in parte maxime vicina petit, repetendam, donec mollior fiat, & febris impetus minuatur.

Frequenter ſanguis eductus, ut in pleuritide cruſta inflammatoria tegitur.

Laudatur a quibusdam hirudinum ad limbum tumoris inflammatorii adplicatio.

Eam vix ferent ſenſiles & delicati; cum a minimo adtactu dolor ſæpe immaniter augeatur.

Commendantur & fomenta emollientia,

leniter ſolventia ex ſpeciebus decocti emollientis addito ſapone veneto. Verum ſi talia ob acerbitatem doloris ſuſtinere nequeant: vapores aquæ bullientis ad partem adfectam determinandi.

Cavendum a ſpirituoſis, camphoratis, frigidis, quæ partes magis conſtringunt.

Alvus ſilens clysmata antiphlogiſtica petit.

Interne mixtura ex aqua florum ſambuci, aceto, rob ſambuci cum multo ſale polychreſto aut nitro largius exhibenda.

Expertiſſimus Brocklesby (a) in rheumatismo inflammatorio incipiente præmiſſa venæ ſectione in libra una decocti avenæ drachmam unam nitri puri ſolvit, atque ægris ſex, octo, duodecim libras de die propinavit. Continuato hujus remedii uſu per tres, quatuor dies, copioſiſſimo orto ſudore ſanabantur.

In morbis acutis inflammatoriis largo uſui nitri ſatis indulſit Illuſtriſſimus van Swieten: unciam ſemis, imo drachmas ſex intra viginti

(a) Oeconomic. and medical obſervations. pag. 116.

viginti quatuor horas dedit ſæpius ; ſed ſemper curam habuit, ut magnam diluentium copiam ſimul ſumerent ægri. Nihil metuebat a vi refrigerante nitri, cum ſciret illam tantum obtinere eo tempore, quo nitrum ſolvitur : evaneſcere ſatis cito, poſtquam nitrum ſolutum eſt.

In numeroſis rheumatismo adfectis, qui in praxi mea occurrebant, ſufficiebat uncia dimidia ſalis polychreſti aut nitri nychthemero adſumpta. Neque alii Clariſſimi Medici, ut Expertiſſimus Monro in exercitu Anglorum medicinam faciens, ad largam adeo nitri copiam, ut ſupra laudatus Brocklesby, adſcenderunt.

Præſtantius in adfectibus rheumaticis non inveni remedium, ac rob ſambuci, quod ad tres, quatuor uncias de die exhibitum humores absque motus augmento ſolvit, & corpus ad diaphoreſin, diureſin, & alvi excretionem diſponit.

Utiliter mixturæ priori aliquot unciæ pulpæ tamarindorum adduntur ; ut indies aliquoties alvus moveatur : cum ſpontanea diar-

diarrhœa non raro inſigniter proficua in hoc morbo obſervata fuerit.

Ubi laute viventes rheumatiſmo inflammatorio corripiebantur, in principio mali vix levamen obſervavi, niſi a crebrioribus alvi dejectionibus.

Sydenhamus quidem purgantia ab initio exhiberi noluit; ſed id de fortioribus, corpus turbantibus, & excretiones per ſudorem, urinam impedientibus intelligendum, quæ ſub finem morbi accedentes eum utplurimum integre tollunt.

Ubi febris impetus minutus eſt: a purgantibus abſtinendum, ne corpus nimium debilitetur.

Pro potu decoctum avenæ, hordei, radicis graminis cum oxymelle, & ſerum lactis utiliſſima ſunt.

Cavendum a ſtimulantibus, calidis, aromaticis, ſudoriferis; ne febre inde aucta nobilioris viſceris inflammatio ſequatur, vel ſubtilia educantur, craſſa relinquantur, & ita materies acris in parte adfecta magis figatur.

Celeberrimus Pringle obſervavit ſudorem nunquam profuiſſe in calido rheumatiſmo.

Vi-

Vitanda quoque opiata, quæ febrim incendunt, alvi excretionem impediunt, ſudorem movent.

Vidi in rheumatiſmo febrem jam ſatis mitem anodynis exhibitis tanta vi recrudeſcere: ut ad venæ ſectionem largiorem denuo redeundum fuerit.

Boërhaavius rheumatiſmo laborans ob ſimilitudinem doloris, & propenſionem in vomitum ſe calculo laborare credidit. Opio ſumpto paulo poſt aberat omnis dolor, ſed ſequenti die immanis erat in lumbis, qui per plures menſes duravit.

Conveniunt tamen paregorica iis, qui adeo ſenſibiles ſunt, ut metus convulſionis a dolore naſcatur.

Febre per venæ ſectiones mitigata, dolore tamen & tumore articulorum perſiſtente: ſanguiſugas loco, in quo inflammatio & tumor maxime notabantur, adplicandas vult Celeberrimus Pringle, & præcipit, ut deciduis hirudinibus ſanguini ex vulnere exitus concedatur, donec ſponte ceſſaret ille effluxus.

Si rheumatiſmus ex refrigeriorio vel

ſpi-

ſpirituoſorum abuſu &c. partes externas de- ſerat, & internas petat: morbus naſcitur periculo pleniſſimus. Noſcitur id ex dolore ſubito evaneſcente, deliriis, obpreſſione pectoris, & doloribus aliarum partium ſupervenientibus.

Omni opera ſtudendum, ut materia rheumatica ad exteriora iterum ducatur.

Si febris magna, pulſus fortis, durus: audax venæ ſectio inſtituenda; pediluvia imperanda; loca, quæ antea dolebant, tepidis & emollientibus perpetuo fovenda. His non proficiuntibus ſinapismi acriores, demum veſicantia artubus, vel & urgente neceſſitate partibus antea adfectis adponenda.

Corpus moderate tegendum, decoctum ex radice graminis, floribus ſambuci tepide largiter hauriendum.

Depletionibus factis, & moderato febris impetu, levis camphoræ doſis cum pauco nitro utiliſſime exhibetur.

A majori camphoræ quantitate abſtinendum eſſe, Celeberrimus Pringle monet: ne calor augeatur & ſudor exprimatur.

Altera

Altera rheumatiſmi calidi ſpecies a catarrho differre videtur: quod hic in ſola membrana Schneideriana hereat, rheumatiſmus vero partes muſculoſas, & membranaceas occupet.

Morbus tenerioribus & debilioribus familiarior.

Adgreditur cum horrore, & laſſitudine, ſubſequuntur dolores vel in univerſo corpore, vel in una hujus parte, qui ad veſperas potiſſimum augentur. Pulſus celer & debilis tangitur. Accedit ſitis, dolor capitis. Urina vel naturali ſimilis eſt, vel nubeculam diſperſam habet.

Incerto tempore terminatur, & longius potiſſimum ſimilis febris excurrit.

Solvitur ſæpe miliaribus; urina cum ſedimento mucoſo; frequentiſſime ſudore æquabili, copioſo, non regimine aut medicamentis calidis expreſſo.

Levius malum moderato corporis calore, tepidis exhibitis, ut decocto radicis graminis, florum ſambuci cum ſyrupo de duabus, & nitro facile debellatur; ſed ob leves cauſas facile iterum redit.

In

In graviori morbo, ubi pars adfecta eſt, fomenta ex infuſo florum ſambuci, & cicutæ proſunt, vel ſuadente Sarcone (a) extractum cicutæ cum ſucceſſu emplaſtri inſtar adplicatur.

Minor neceſſitas ſanguinem educendi eſt, ac in rheumatiſmo inflammatorio. Ubi vero hæmorrhagiæ ſubpreſſæ, caloris, ac doloris vehementia eam ſuadent: cruor eductus cruſtam multo ſero innatantem exhibet.

Saburra in ventriculo aut inteſtinis hærens leni emetico vel catharctico eliminanda.

Ceterum purgantia minus conveniunt.

Pro medicamento decoctum ex radice graminis, fœniculi, floribus ſambuci cum ſale polychreſto locum habet, cui ubi magnus calor, & ſitis obſervantur, ſuccus citri ad aliquot uncias addendus.

Sal polychreſtum & nitrum minori doſi ac in rheumatiſmo inflammatorio propinanda: ne diarrhœa vires emungens ſubſequatur.

Diluentia ex. gr. decoctum hordei cum oxymelle vel ſyrupo de duabus &c. ſtrenue potan-

(a) Tom. I. pag. 107.

potanda: ut naturæ vehiculum ſubminiſtretur, quo per varias vias materiem morbi eliminare valeat. Ubi his adhibitis minuta etiam febre dolor acerbus urget: veſicantia temperata ad partem adfectam adponenda, & tamdiu repetenda ſunt, donec levamen ſequatur,

Tentavit Magnificus Störck (a) ranunculi pratenſis folia in pultem contuſa, quæ partibus dolentibus adplicuit veſicatorii loco. Magnum ſemper dolorem excitavit hoc remedium; dein epidermide in veſicam elevata magna ſeri copia effluxit, quo facto dolores rheumatici penitus diſſipabantur, ſed ulcus a ranunculi foliis productum longe diutius ſtillavit ſerum acre, & difficilius curabatur, quam ſi veſicatorium adplicatum fuiſſet.

Si pulſus in inæqualem, intermittentem, aut valde debilem mutetur: moderata camphoræ doſis convenit, & veſicantia ad femora, vel brachia adplicanda.

P Sub-

(a) Ann. Medic. II. pag. 122. 123.

Subſultus tendinum, ſopor, oculi caliginoſi amplum veſicans ad nucham poſcunt.

Ubi vires valde proſtratæ, & exacerbatio certo tempore animadvertitur: continuatis antea nominatis diluentibus, & diaphoreticis, extractum corticis peruviani propinandum.

Secus a cortice peruviano nec febris, nec ſymptomata mitigantur, imo calor augetur, & decumbentes de obpreſſione pectoris conqueruntur.

Obſervavit Magnificus Störck in ægris, qui tumore rheumatico univerſali adficiebantur, & quorum cutis totius corporis tertio vel quarto die albo tumore elevari, & acute dolere cœpit: quod fugata per pharmaca febre omnia membra ſubito detumuerint, & materia per totum corpus diſperſa n unum locum confluens ingentes tumores lymphaticos efformaverit.

Fruſtra tentata fuere remedia externa diſcutientia, & interna ſudorifera, aut diuretica: unde ſcalpello tumores aperiebantur, quo facto ſerum flavum, viſcidum, leni calore facile inſpiſſandum prodiit.

Vulnera

Vulnera relicta copioſiſſimum ſerum ſudantia conſolidationi pertinaciter reſiſtebant.

Adſtringentibus adplicatis ægri anxii reddebantur, & nova oriebatur febris. Demum quater per diem lintea carpta infuſo cicutæ madida adplicabantur: unde poſt paucos dies labia cœperunt coire, & intra unam alteramve ſeptimanam firma inducebatur cicatrix.

Tres ſimiles ægri mortui ſunt, quibus ſerum per univerſam corporis ſuperficiem antea diſperſum, ſubito encephalon, & pulmones petiit.

Rheumatismo febrili decumbentes diæta tenui ex panatella, hordeo, oryza, fructibus horæis utantur.

Caveant a nimiis ſtragulis vel cubilis calore: ſed, ut ſingulis diebus ſuadente Sydenhamo aliquot horis a lecto abſtineant, haud congruum videtur; cum tranſpiratio facile ſubprimatur.

Si poſt rheumatismum debilitas, gravitas, aut rigiditas partium maneat: unguenta emollientia vel embrocatio conveniunt.

Utiliſſimum eſt balneum Badenſe ſulphureum, Vienna non longe diſſitum.

Munificentia Auguſtiſſimæ Imperatricis noſtræ Mariæ Thereſiæ in ultimo cruento bello domus exſtructa fuit: ubi officiales & gregarii milites regiis ſumptibus alebantur, & balneo utebantur. Tubi ibidem variæ magnitudinis ſunt, quibus balneum (douche) ad omnes corporis partes facile derivari poteſt. Ab initio ſatis propinque parti adfectæ tubus adplicandus eſt, dein ſenſim ſenſimque removendus, ut majori impetu irruat, & ſic adſueti absque doloris ſenſu ferant.

Qui vel ob debilitatem vel ob negotia thermas Badenſes adire nequeunt, balneo artificiali ab Archiatrorum olim Comite de Sorbait multum laudato uti poſſunt.

Eſt vero Thermalis hujus balnei præſcriptio :

℞ Calcis vivæ
ſulphuris apyreti ana lib. ß.
aquæ dulcis vel danubianæ lib. xxx.

præmiſſa unica ebullitione extrahatur per noctem lixivium, altera die fiat balneum

ple-

plenum cum aqua fluente, ad cujus refrigerium lixivium factum decantetur remanente in fundo pulvere: & ſic balneum factum eſt.

His ſpeciebus, ſcilicet huic in ollæ fundo relicto pulveri denuo ſuperaffundatur aqua ex balneo, & calefacto reliquo pro refrigerio reaffundatur: atque ita idem balneum quater uſurpari poteſt ante ſpecierum renovationem. Hoc balneum, monente Clariſſimo Crantz, naturali vix cedit, quin imo ſécundum indicationes pro hoc vel illo infirmo augeri, vel diminui poteſt.

Balnea ſimilia quandoque longo tempore continuanda ſunt, & optime monet Celeberrimus Strack (a) thermas noſtras Badenſes ſæpius non juviſſe, cum non ſatis iis uſi fuerint ægri.

Rheumatiſmo liberis largior vini uſus vitandus, & ab aromaticis, pinguibus, fumo induratis, verbo ab omnibus difficilioris digeſtionis abſtineant.

Nonnulli morbo ſuperato debiles, &

 exhauſti

(a) De col. pict. maximeque ob arthritidem.

exhauſti manent, ut metus tabis naſcatur. His cortex peruvianus, lichen islandicus (N. 34.) cum lacte prodeſt.

Cum rheumatismus crebro revertatur; ad recidivam præcavendam frictiones leves univerſi fere corporis & induſium laneum immediate ad cutim portandum commendantur.

Ubi pars tantum adfecta fuit, hæc tempore frigidiori cum ſucceſſu pellis leporinæ fruſto tegitur.

FORMULÆ.

N.ro 1.

℞ Ferment. panis libr. ß.
Pulver. ſemin. ſinap. unc. j.
Aceti q. ſ.
M.

N.ro 2.

℞ Tamarindor. unc. ij.
Nitr. pur. dr. ij.
coqu. in libr. jß aqu. commun. per ¼ hor.
colat. add.
Succ. citr. unc. ß.
Mann. unc. ij.
clarif.
Sum. omni ½ hor. unc. iij. donec purgetur.

N.ro 3.

℞ Farin. ſecal. unc. jv.
Pulver. ſemin. ſinap. unc. iij.
Acet. q. ſ.
M.

N.ro 4.

℞ Decoct. hord. libr. jv.
Oxymell. ſimplic. unc. iij.
Acet. unc. j.
Nitr. dr. j.
M. ſum. pro lubitu.

℞ Cremor. tartar. dr. ij.
bulliant in libris jv. aqu. commun. ad perfectam ſolutionem:
adde dein
Sacchar. unc. ij. vel quantum pro grata dulcedine ſufficit.
Succi citri ex malis decorticatis recenter preſſi unc. j.
Exhibe.

N.ro 5.

℞ Flor. malv. in pulv groſſ. redact. libr. ß.
coqu. cum. ſ. q. lactis in pultem:
ſub finem add.
Flor. ſambuc. rud. tuſor. unc. jß.
M. f. l. a. cataplasm.

N.ro 6.

℞ Herb. acanthi mollis
— alth. ana M. j.
Flor. ſambuc.
— melilot. ana M. ß.

Rad.

Rad. ſymphyt maj.
Nucl. lappæ minoris ana unc. ß.
bulliant uno alterove minuto in aqu. libr. ij.
colat. add.
Mell. roſac. unc. j.
M.

N.ro 7.

℞ Semin. melon.
— amygdalar. dulc. ana unc. j.
f. cum aqua l. a. emulſio libr. jß.
add.
Nitr. pur. dr. ß.
Sacchar. q. ſ. ad gratiam.

N.ro 8.

℞ Radic. alth. unc. ß.
Herb. alth. M. j.
Coqu. cum libr. j. aqu. ad remanent. unc. jx.
add.
Olei amygdal. unc. jß.
Electuar. lenitiv. dr. x.
M. pro clyſmate.

N.ro 9.

℞ Juris carnium unc. vj.
Nitri puri gr. v.
Spirit. ſalis gut. iij.
M.
℞ Lact. recent. unc. vj.
Vitell. ovi N.o 1.

N.ro 10.

℞ Herb. plantag. latifol.
— ſanguiſorb. ana M. jß.
Flor. roſar. rubrar. M. j.
Coq. cum libr. jß aq. font.
facta una alterave ebull. cola,
& add.
Oxymell. ſimpl. unc. jß.

N.ro 11.

℞ Radic. gramin. unc. jv.
Coq. in menſ. j. aq. ad remanent. libr. iij.
infunde fervide ſupra
Flor. ſambuc. M. jß.
poſt refrigerationem cola,
& add.
Oxymell. ſimpl. unc. ij.
— ſcillitic. unc. j.
M.

N.ro 12.

℞ Kerm. mineral. gr. j.
Sacchar. alb. ſcr. j.
F. pulvis.

N.ro 13.

℞ Camphor. gr. xv.
Pulv. gumm. arab. dr. j.
Miſtis & in mort. vitr. diu tritis add.

Aqu.

Aqu. meliſſ. unc. ij.
Syrup. kerm. unc. ß.
M. ſum. omni hor. bihor. aut trihor. cochlear.

N.ro 14.

℞ Herb. rut.
— ſcord.
— alliar. ana M. ß
Infunde cum aq. ferv. libr. jß.
liquori refrigerato, colatoque add.
Mell. roſac. unc. j.
Spirit. ſalis acid. gut. x. aut xv. prout ſpiritus plus minus fortis deprehenditur.

N.ro 15.

℞ Cort. peruv. rud. tuſ. unc. j.
coq. in libr. jß aq. ad rem. unc. jx.
D. pro clysmate.

N.ro 16.

℞ Fol. ſalv. M. ij.
Flor. roſar. rubr. M. j.
inf. c. libr. ij. aq. ferv.
Colat. refrigeratæ add.
Liquor. anodyn. mineral. gut. xxx ad xl.

N.ro 17.

℞ Cort. lign. ſanct. unc. j.
ebull. in libr. iij. aq. ad conſumpt. libr. j.

Fer.

Fervens decoctum infunde ſupra
Raſur. lign. ſaſſafr.
— — ſantal. citrin ana unc. ß.
Semin. aniſ. ſtellat. dr. ij.
cola poſtquam infuſum refrixerit.

N.ro 18.

℞ Baccar. juniper. tuſ. unc. ij.
inf. in aqu. ſtilat. junip. libr. ij.
digere vaſe clauſo in loco moderate
calido per 3 horas :
add.
Rob. juniperi unc. ij.
Oxymell. ſcillit. unc. jß.

℞ Sumitat abſinth. vulg. unc. ij.
Rad. calam. aromatic.
— gentian.
— imperator ana unc. j.
Baccar. laur. unc. jß.
— juniper. unc. iij.
Semin. dauc. cretic. unc. j.
ſciſſa, tuſa, miſta
infundantur calide vaſe clauſo in vini boni
vel & hyromelitis libr. viij. per 24 hor.

℞ Scill. recent. unc. ß.
Cortic. cinnamom. unc. j.
infund. in libr. ij. vini boni.

℞ Mil-

℞ Milleped. vivor. unc. j.
Scill. dr. jß.
Vin. Auſtriac. libr. j.

Contuſ. infunde per 24 hor.
ſæpe vas agitando:
add.
Syrup. cinnamom. unc. ij.
ſum. omn. trih. aut quadrih. ij. cochl.

N.ro 19.

℞ Reſin. jalap. gr. xj.
Solv. in ſ. q. ſpiritus vini
add.
Eleoſacchar. aurant. q. ſ.

℞ Extract. panchymag. gr. x.
Reſ. jal. pin. ſubact.
Scammon. ana gr. vj.

M. c. ſ. q. ſpir. vin. f. pil. N.ro viij.
deargent.
ſum. pro una doſi.

N.ro 20.

℞ Rad. imperator. dr. ij.
— pyrethr.
— zingib.
— pimpinell. alb. ana dr. ß.
Piper.

Caryoph.

Caryoph. ana gr. xv.
Maſtich. unc. jß.
M. f. pulvis groſſus, cujus gr. xv. aut xx. linteo obvolvi, & pro maſticatorio exhiberi poſſunt.

N.ro 21.

℞ Gumm. ammoniac puri unc. ß.
extract. enul. dr. dr. ij.
— mart. pom. dr. j.
M. f. pil. gr. ij aut. iij.

N.ro 22.

℞ Cort. peruv. rud. tuſ. unc. jß.
Limatur. mart. unc. ß.
Cinnam. dr. ij.
Sacchar. unc. ß.
vitro anguſti colli immiſſis adfunde vini generoſi lib. jß.
colat. exhibe.
Sum. bis aut ter de die unc. ij.

N.ro 23.

℞ Aqu. flor. ſambuc. unc. viij.
Rob ſambuc.
Oxymell. ſimplic. aa. unc. ij.
Acet. unc. j.
Nitr. pur. dr. ij.
M. ſumat omni bihor. ij cochl.

N.ro

N.ro 24.

℞ Rad. gramin. unc. iij.
— alth. unc. ij.
coq. per ¼ hor. in aqu. font.
colat. lib. ij. add.
Nitr. pur. dr. j.
Oxymell. ſimpl. unc. ij.

N.ro 25.

℞ Flor. arnic. dr. jß.
infund. aquæ ferv. per ½ hor.
colat. lib. j.
add.
Syrup. de duab. unc. j.
Sum. omni bihor. aut trihor. 2 cochl.

N.ro 26.

℞ Flor. arnic. unc. j.
coq. per ¼ hor. in aqu. font.
colat. libr. ij detur pro fomento.

N. 27.

℞ Olei amygdal. dulc. unc. jß.
ſolve leni calore
Spermatis ceti dr. jß.

adde

adde demum

Syrup. papaver. alb. aut rhoead. unc. j.

& continuo agita donec omnia ſimul refrigerata linctum æqualiter mixtum conſtituant.

N.ro 28.

℞ Aqu. fœnicul. unc. vj.
Gumm. ammon. puri cum vitello ovi optime ſubacti dr. iij.
Syrup. hyſſop. unc. j.

Sumat omni bihor. aut trihor. ij. cochl.

N.ro 29.

℞ Lap. cancror. gr. xv.
Kerm. mineral. gr. j.
Camph. cum gr. xx ſacchari tritæ gr. ß

M. pro doſi.

N.ro 30.

℞ Camphor. gr. xv.
Pulv. gumm. arab. dr. j.

miſtis & in mortario vitreo diu tritis add.

Aqu. meliſſ. unc. vj.
Extract. cort. peru. unc. ß.

.puryS

Syrup. kerm. aut ſyr. cort. peruv. pharmaciæ Altenburg. unc. ij.
Sum. omni bihor. aut trihor. ij. cochl.

N.ro 31.

℞ Rad. ipecacuan. gr. xij.
Tartar. emetic. gr. j.

N.ro 32.

℞ Spirit. corn. cerv.
Eſſent. caſtor. ana gut. xx.
Aqu. cort. aurant. unc. jß.
Syrup. cort. aurant. unc. ß.
M. ſum. omni bihor. aut trihor. ½ cochl.

N.ro 33.

℞ Pulv. gumm. arab. dr. j.
Solv. in ſ. q. aqu. bull. quam evaporatione reduc in mucilaginem ſpiſſioris conſiſtentiæ,
admiſce dein
Mucil. ſem. cydon. cum aqu. roſ. extr. unc. j.
Syrup. alth. unc. ij.

N.ro 34.

℞ Cort. peruv. rud. tuſ.
Lichen. island. ana. unc. j.
coq. per ½ hor. in aqu. font.
colat. libr. jß. add.
Diacod. unc. jß.

N.ro 35.

℞ Extr. liquir. dr. ij.
Olib.
Styrac. calamit.
Balſam. Copayb. ana dr. j.
M. f. pil. gr. iij.

N.ro 36.

℞ Rad. bardan. unc. ij.
coq. per ¼ hor.
add.
Hyſſop.
Flor. ſambuc. ana unc. j.
infund. per ⅛ hor.
colat. libr. ij. add.
Nitri dr. ß.
Oxymel. ſcil. unc. j.
— ſimpl. unc. ij.

N.ro 37.

℞ Stipit. dulcamar. unc. ij.
ſciſſ. & leviter tuſ.
inf. ſ. q. aq. ferv. per $\frac{1}{2}$ hor.
dein momento ebull.
colat. libr. ij. add.
Oxymel. ſimpl.
Syrup. flor. rhoead. ana unc. j.
M. ſum. omn. trihor. unc. iij.

N.ro 38.

℞ Gumm. ammon. unc. ß.
Extract. trifol. fibrin. dr. ij.
— enulæ dr. j.
F. l. a. pil. gr. iij.
deargent.
ſum. quater de die v.

N.ro 39.

℞ Rad. gram. unc. jv.
— acetoſ.
Tamarind. ana unc. ij.
coq. per $\frac{1}{4}$ hor. in aq.
col. libr. ij. add.
Salis mirab. Glaub. unc. j.

N.ro

N.ro 40.

℞ *Sapon.* Venet. unc. ß.
Gumm. ammon. dr. ij.
Extract. rhei.
Salis polychr. ana dr. j.
F. l. a. pil. gr. iij.
ſum. quater. de die vj.

N.ro 41.

℞ Rad. alth. unc. ß.
Sem. lin. rud. tuſ. dr. ij.
decoq. in libr. j. aq. font. ad rem. unc. viij.
add.
Mell. dr. vj. vel unc. j.
pro clysmate.

N.ro 42.

℞ Agrimon.
Virg. aur.
Sumitat. hyperic. ana part. æqual.
infund. aq. ferv. inſtar potus thee.

N.ro 43.

℞ Unguent. calend. unc. j.
Camphor. dr. j.
Olei menth. deſtil. dr. ß.
M.

N.ro

N.ro 44.

℞ Emplaſtr. Stomach. ord.
— de bacc. laur. ana part. æqual.
M.

N.ro 45.

℞ Sem. 4 cal. min. ana unc. ß.
inf. aq. ferv. $\frac{1}{8}$ hor.
colat. libr. ij. add.
Salis thermar. Carolin. unc. j.
Syrup. fœnicul. unc. ij.

N.ro 46.

℞ Ol. menth. gut. x.
F. c. ſacch. unc. j. l. a. eleoſacch.
add.
Aq. menth. unc. x.
Sum. ſæpius ij. cochl.

℞ Herb. menth.
— meliſſ. ana M. j.
inf. aq. ferv. libr. jß.
operiatur vas.
dein frigido calidoque infuſo add.
Syrup. menth. unc. ß. vel dr. vj.
M.

N.ro

N.ro 47.

℞ Cort. peruv. rud. tuſ. unc. j.
coq. in libr. jß. aq. ad rem. unc. x.
ſub. fin. coct. add.
Flor. camomil. pug. iij.
Colat. exh. pro clysm.

N.ro 48.

℞ Extr. cort. peruv. reſin.
— Mart. pomat.
Gumm. galban. ana dr. ij.
Piper. contuſ. dr. ß.
F. l. a. pil. gr. iij.
deargent.
Sum. ter. de die vj.

N.ro 49.

℞ Tinct. purg. Diſ. Vien. ſeu ſer. lact. tamarind. libr. j.
Sal. ſegniet. dr. vj. unc. j.
Syrup. roſar. ſolut. unc. jß.
M.

N.ro

N.ro 50.

℞ Rad. ipecacuan.
Rhei elect.
Cryſt. tart. ana ſcr. ß.

N.ro 51.

℞ Sal. abſinth. ſcr. ij.
Succ. citr. q. ſ.
M. ſum. in actu efferveſcentiæ.

FINIS.